

TRIBUNA

študentski list

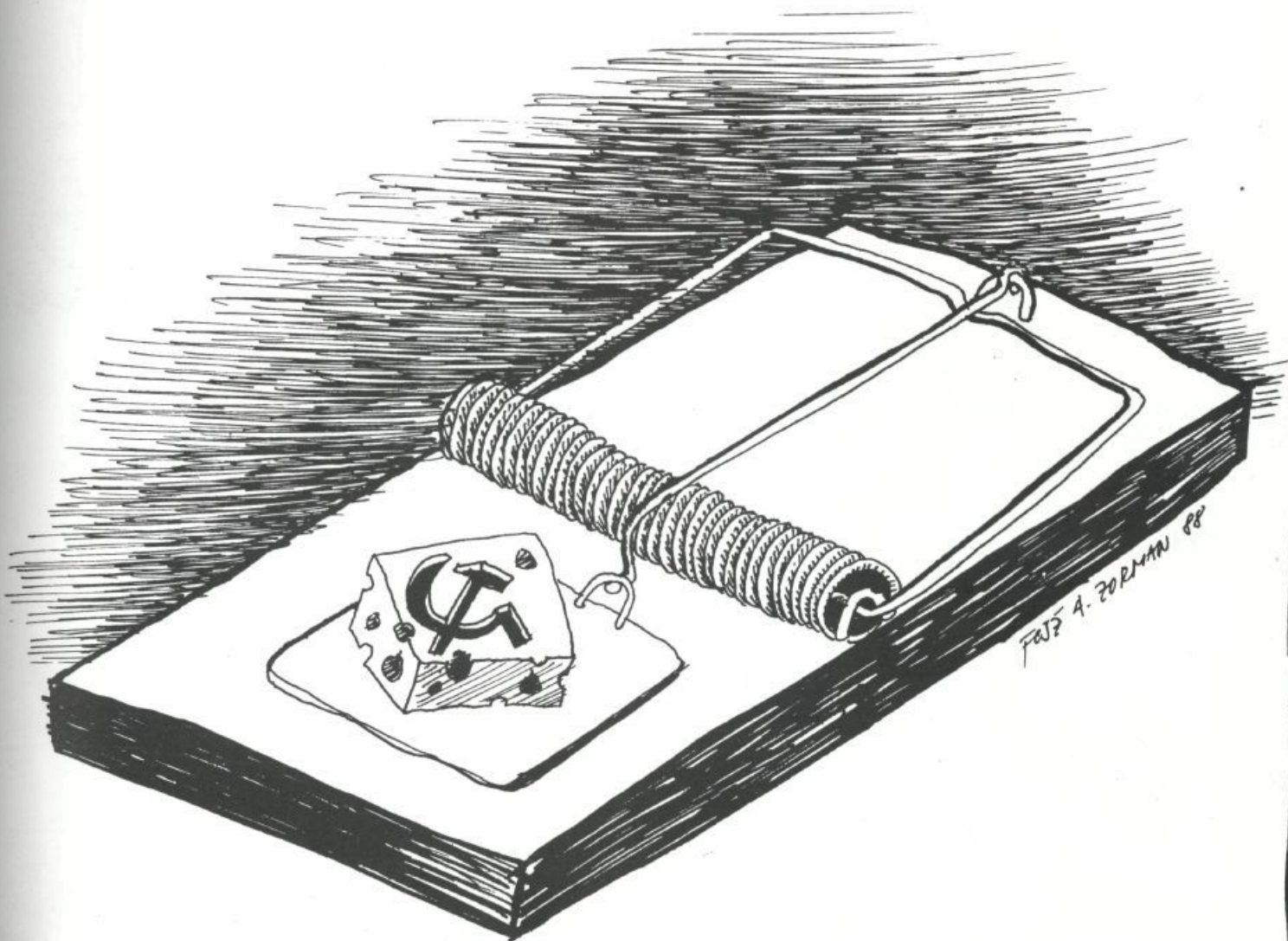
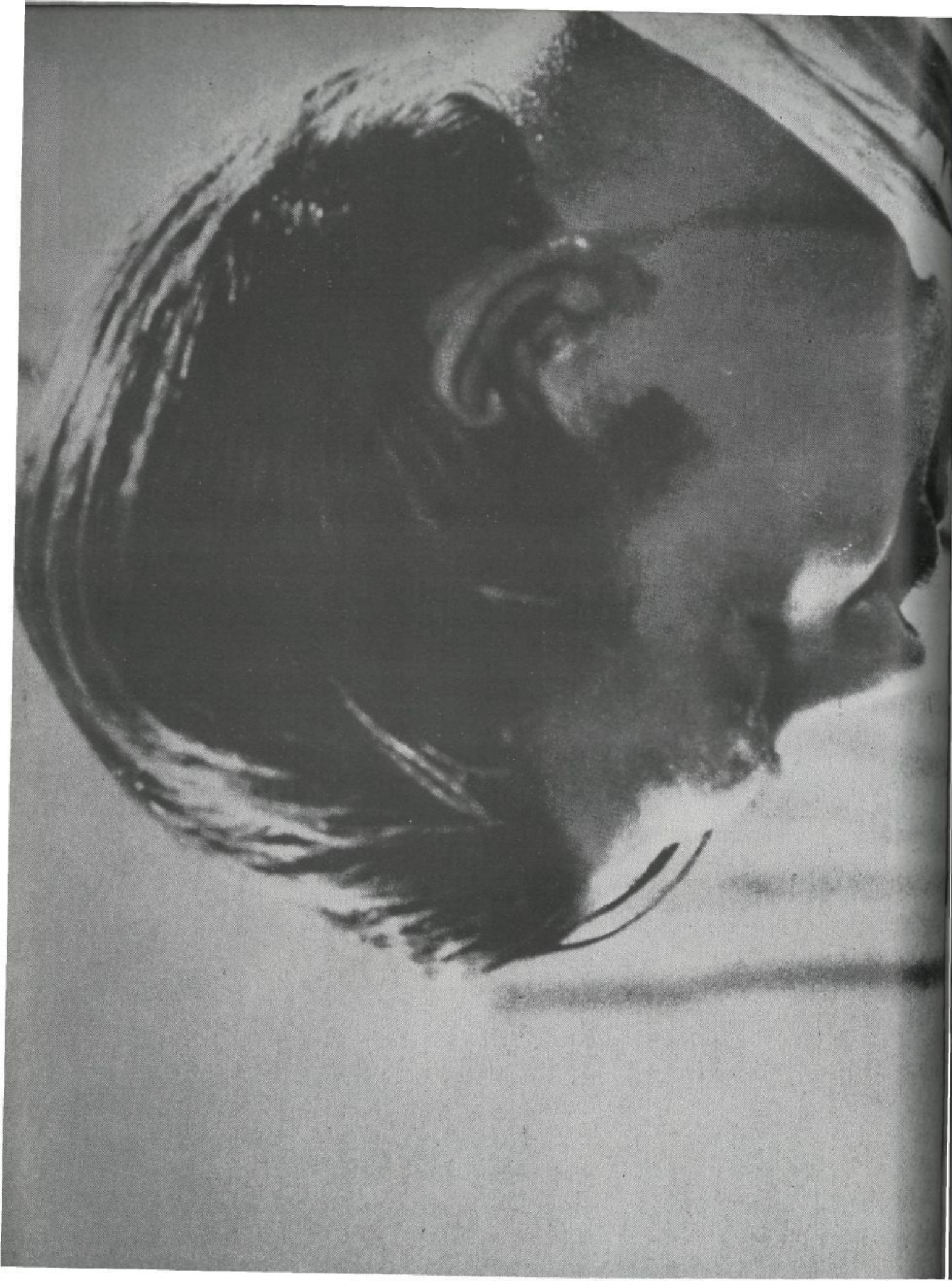

Foto A. ZORMAN 88

TRIBUNA

Vivien Leigh in Clark Gable

NAŠIH

DELOVNIH

LJUDI

IN

OBČANOV

NI

MOGOČE

SLEPITI?

Lenin je ob neki priložnosti v razgovoru dejal, da sta **demokracija in svoboda** (če se ne motim?) luksuz, ki si ga še ne gre privoščiti. Oba pojma, pravzaprav ideala, je devalvirala na nivo potrošnega blaga, svoboda je tako postala isto kot pralni prašek ali salama.

Nekaj podobnega se v zadnjem času dogaja tudi pri nas. Samoupravljanje in samoupravni razvoj, medbratska simbioza in ostale pritlikline postajajo domena in lastnina tistih, ki se zavzemajo za **nepopustljivo dogmatski odnos do naše Armade in sekralno pozicijo visokih funkcionarjev**. Namesto da bi se pozornost delovnih ljudi in občanov osredotočila na sovražnika, ki realno obstoji – zgrešeno ekonomijo, vse težji socialni položaj in napake tako v politiki kot v gospodarstvu – smo nenadoma prisiljeni pred seboj **zagledati in obsoditi** (to je še pomembnejše od prvega!) **notranjega sovražnika, ki našira »tekovine naše borbe i revolucije«**. Ve se, kdo je ta sovražnik: Mladina, Katedra, Nova revija in vsi novinarji, ki so pisali o zlorabah položaja v JLA ali pa ki so podprli uredniško politiko Mladine in njenega odgovornega urednika Zavrla. Obsodbe slednjih se vrstijo kar po tekočem traku. Vse skupaj že močno spominja na **masovno histerijo**, oziroma to že je ravno to. Kakor lahko zasledimo iz poročil dnevnega časopisja, gre za **ideološko pogojena pretiravanja** (200 tekstov!), za **nekompetentno obravnavanje nastale problematike** (grem stavit, da večina ljudi, ki obsojajo pisanje »slovenaških listov« ni niti prebrala »inkriminiranih tekstov«!) in za navsezadnje **pravcato gonjo**, ki na subtilen način pomeni v bistvu **obrambo visokega funkcionarja**. Vendar, žalibog, zgodovina teče s svojim imanentnim tokom, in ravno tako, kot so se čistunski branilci Hamdije Pozderca nekaj mesecev nazaj molče sprijaznili z dejstvom, da HP ni like a virgin se bojim, da se bo izkazalo, da letna rezidenca Branka Mamule de facto obstaja. In tudi če to ni res in tudi če vse, pa ravno prav vse, trditve iz člankov objavljenih v Mladini, ne držijo, bi se Mamula moral braniti sam. Javnost ima namreč pravico izvedeti, kaj je res in kaj ni, pravico imamo izvedeti mi vsi, komu prodajamo orožje in komu gradimo »protokolarne« objekte. Obračanje pozornosti delovnih ljudi in občanov« v drugo smer je nedopustna demagoška finta.

Sovjetska zveza je po skoraj 50 letih priznala, da **opozicija obstaja povsod in vedno in da ima pravico do obstoja**. Posthumna rehabilitacija Buharina je akt tega priznanja in novega, na demokratičnih temeljih slonečega odpiranja v svet in svetu. Mi pa še vedno s kupi pamfletov zagovarjamo nedotakljivost posameznih ljudi in institucij. Praksa Višinskega je bila pri nas uradno prekinjena že pred nekaj desetletji. Da pa ni pokopana, nam dokazujejo zaplembe in represije nad novinarji v zadnjih nekaj mesecih. Žalostno je, da ob prihodu Gorbačova v Jugoslavijo gledamo politika iz dežele, ki je še nekaj let nazaj veljala za **dogmatsko, represivno in zaostalo**, sedaj pa s popolnoma novim imageom nastopa v svetovni javnosti. Sovjetska zveza je torej spoznala svojo napako in jo tudi javno priznala. Mi pa jo ponavljamo v nedogled. To je tudi razlika med nami in med njimi. Pa še nekaj – Gorbačov je Armado Sovjetske zveze učinkovito **desakraliziral s svojimi ostrimi ukrepi proti njenim vodilnim ljudem**. Dokazal je, da ni nič tako svetega, česar ne bi smeli kritizirati in spreminjati. Tudi pri nas je to načelo deklarirano. Toda zanima me, ali vsi tisti, ki ta uvodnik berejo po službeni dolžnosti, vedo, kam smo to zapisali? Če vedo, ne bodo obsojali mojega pisanja, še manj pa pisanja v Mladini.

Da ne bo pomote: nisem za **nesankcioniranje v novinarstvu**. Sem pa odločno proti represiji in pritisku, kakršnima smo priča v teh dneh.

Ruža M. Barić

Zakaj je bila zaplenjena Mladina.....	3
Pogajanja okoli SL.....	5
Mornarica in marinci na pohodu.....	6
Volilna vročica.....	7
Volitve in interesni pluralizem.....	8
Retro intervju: LABIN 87.....	9
Bojkotirani bojkotirajo bojkot.....	12
PRILOGA: USTAVNE SPREMEMBE' 13	
Za politične pravice zapornikov.....	22
Slov ex press + aforizmi.....	23

Tortulator, ha, ha, ha.....	26
GO-GO, ekstra, Rdeči pilot.....	27
Glassba: Creation Rebels.....	28
Primer Zdravljica.....	30
Teater: OLGA KACJAN.....	31
La Comedie.....	34
Film: Berlinale 88.....	35
Ficciones: DAYGLOW ABORTIONS.....	38
Aljoša Košuta, Pokolenje.....	39
Črno-belo: Marjan Rožanc.....	40

VERIGA JE V VSA MESTA, SKOZI KATERA JE ŠLA, PRINESLA PRAZNIK; TO SO BILE SATURNALIJE KAZNI, KAZEN SE JE V NJIH SPREVRGLA V PRIVILEGIJ. IN PO ZELO ČUDNEM IZROČILU, KI SE ZANJ ZDI, DA SE JE IZMAKNILO OBIČAJNIM OBREDOM MUK, JE PRI OBSOJENCIH MANJ POVZROČALA OBVEZNA ZNAMENJA KESANJA KAKOR NORO RADOST, KI JE ZANIKALA KAZEN.

(Michel Foucault)

Škoda, škoda, da je znani teoretik FU - MU začel izvajati manevre prestopanja med heretike. V zadnjih dneh lahko obžaluje, da je skorajda radikalno prestopil v pozo revizorja svojih lastnih stališč, kajti drugače bi lahko svojo večno TOP lestvico OPOZICIONIH PLATFORMA dopolnil s kontrarevolucionarnim uredništvom.

Kontrarevolucionarno uredništvo (kako grozljivo to zveni, mar ne?) obsega urednike, novinarje Mladine, ki so svojo sprevrženost dokazali z uvodnikom, zaradi katerega je bila MLADINA med drugim zaplenjena. Sam po sebi ni uvodnik nič strašnega, niti pretresljivega niti nevarnega. Besede so postale nevarne šele s samim represivnim aktom prepovedi. Kakor nas učijo izkušnje podobnih sodnih spodrseljavev, se s prepovedjo zgodi naslednje: 1. nekaj tisoč ljudi, ki bi drugače npr. ta uvodnik VIDELO, ga bo sedaj PREBRALO, 2. prodaja Mladine se bo strahovito povečala. Na tak ali drugačen način bodo ljudje ta sporni uvodnik dobili v roke. Prepoved je torej KONTRAPRODUKTIVNA, ne služi namreč ničemer; tisto, kar naj bi zatirala v kali, spodbuja še bolj.

Vprašanje je tudi, kdo si danes v času neverjetnih možnosti medsebojnega komuniciranja še privošči UTOPIJO, da je moč prepovedati DRUGAČNO BESEDO in MISEL. Prepoved takšnega privilegija nikoli ni imela. Rablji so vedno pozabljeni, žrtve so preživele. TO JE DEJSTVO. In če naši sodniki menijo, DA BODO S SKRIVANJEM TEKSTOV LAHKO OBRZDALI nezadovoljstvo ljudi, se strahovito motijo. Uvodnik, ravnokar prepovedan, je tekst, ki izraža tisto, kar normalni, navadni ljudje govorijo kar na cesti (bo prišla prepoved tudi za ljudi?). Uvodnik ni izoblikoval nekih novih stališč, ki bi jih lahko imeli za teoretska, niti ni tekst, ki bi se opiral na kakeršnekoli oficialne podatke. Ne, besedilo BRANILCEM REVOLUCIJE je diskurz slednjih; poln je fraz, neizpoljenih obljub in nerealiziranih zahtev. Morda je bil ravno zaradi tega vreden prepovedi. Izvenel je namreč kot subtilna retro-farsa.

Smešno je, da človek na vsakem koraku sliši PREPOVEDANO. Pravna država, svoboda misli, govora in združevanja so deklarirane v naši Ustavi (cic!). O legalizaciji štrajkov govori danes že sindikat, o tržnem gospodarstvu čivkajo že vrabci. Za priznavanje legitimnosti razlik v Jugoslaviji se je oni dan kar na TV zavzemal Stanovnik. TOREJ KAJ NAJ BI BILO TAKO SPORNO? Morda jasno zapisano dejstvo o kar 200 % inflaciji (ki je morda celo večja od te številke), o neučinkovitem gospodarstvu, o korupcijah, o orožju, brezposelnih itd... Smešno, preneumno, da bi bilo res še kje drugje kot pri nas. Upam samo, da tisti, ki so spoznali za spornega Mladinin uvodnik, ne bodo spoznali za krivega tudi tega teksta, kajti povsem realno bi mi lahko očitali PONAVLJANJE KAZNIVEGA DEJANJA. Vendar upam, da ne bomo šli tako daleč, da bi dokazovali, da pri nas, na Tribuni nihče ni povzročil inflacije, niti ni bil udeležen v korupciji niti nismo šli tako daleč, da bi metali kruh v smeti in kradli čokolado v samopostrežnah. Niti, lojalni in pridni, kakor smo, nišmo do sedaj pisali deviantnih tekstov. Čeprav bi s tem morali vsi skupaj začeti že prej, najmanj dvajset let prej. Novinarji so ves ta čas večinoma molčali, strokovnjaki so ravno tako molčali. Vsi skupaj pa smo poslušali velike in lepe besede in jim VERJELI. V TEM JE NAŠA VELIKA TRAGEDIJA in skrajni čas je, da začnemo govoriti o vsem, tudi o tistem, kar naj ne bi bilo za nas. Smisel prepovedanega uvodnika vidim ravno v artikulaciji teh potlačenih vprašanj in zamolčanih odgovorov. Javnost očitno, pa naj zveni to še tako banalno, HOČE BITI VZNEMIRJENA

Hkrati s tem, ko namesto da bi se pogovarjali, kao v stilu KAKO NAJ BI ZAJEZILI ŠE VEČJI PADEC STANDARDA LJUDI IN KAKO NAJ BI ZAJEZILI HKRATI S TEM TUDI VSE VEČJO EKONOMSKO STAGNACIJO, FINANČNE ŠKANDALE IN MISTERIOZNE KORUPCIJE, doživljamo prepovedi in zaplembe mladinskega tiska. KAJ RES NEKAJ TEKSTOV O ARMADI, UVODNIK IN ŠE NEKAJ DRUGIH MALENKOSTI RUŠIJO TEMELJE NAŠE...

Če je to res, potem so ti temelji presneto krhki in v bistvu niso bili nikoli namenjeni za TEMELJE. Ni čudno, da prav zaradi tega avtorji posameznih spornih tekstov delujejo kot srednjeveški mučenci. O tem prelepo piše Michel F. Morda je ravno zadnja zaplemba Mladine izbruh iracionalnega, nezavednega, ki si namesto črke paragrafa prizadeva uporabiti srednjeveško sekiro rablja? Upam, da to ni res, kajti potem dejansko drvimo nazaj v fevdalizem. Namesto,

da bi tolkli na računalnike, bomo bukvalno bežali pred SPAHIJAMI. Že sedaj de facto realiziramo diskurz GOSPODARJA. Štos diskurza je ravno v tem, da gre za DRUŽBENO VEZ utemeljeno v GOVORICI. In nezavedno naj bi bilo strukturirano kot neka govorica in to NE pripada polju lingvistike.

ČE NAS OBLAST RES TAKO LJUBI, DA NA VSAK NAČIN SKUŠA PREPREČITI, DA BI NAS NEKDO VZNEMIRIL, potem naj tega ne dokazuje s prepovedjo strukturiranja nezavednega v polju lingvistike, pač pa naj upošteva ljubezen kot ZNAK. Torej naj zamenja svoj vehementni DISKURZ. To pa je že znak ljubezni. Očitno v teh dogodkih vsi ne uživamo in oblast bi morala vedeti, da užitek FAMOZNEGA DRUGEGA (torej užitek oblasti an sich) ni nikoli in nikdar resnični, pretresljivi in verjetni ZNAK LJUBEZNI.

Ruža M. Barić

MLADINO SO (SPET) ZAPLENILI

V času pisanja tega članka se še ne ve, ali se bo začasna prepoved razširjanja letošnje 11. številke Mladine, ki je je 15. marca izdal ljubljanski temeljni javni tožilec Boris Stadler, spremenila v trajno ali ne. O utemeljenosti tožilčeve odločitve bo najprej odločalo ljubljansko prvostopenjsko sodišče utegne pa se zgoditi, da se bo pravda o zaplembi Mladine (tako kot že mnogokrat doslej) prenesla na višje pravosodne organe.

V krogih, ki so blizu uredništvu glasila ZSMS, je, še-preden je bila Mladina natisnjena in nato zaplenjena, prevladalo mnenje, da 11. številka ne bo prišla iz tiskarne v javnost, pa čeprav bi uredništvo v njej poskušalo objaviti le pravljico o Rdeči kapici. Forumski pogrom nad Mladino je bil v zadnjih štirinajstih dneh namreč tako močan, da je bila zaplemba, ki naj bi pomirila razdražene funkcionarske duhove in potrdila pravovernost sicer deklarirano drugačne slovenske partije, samo še vprašanje časa. Naneslo pa je tako, da se je javni tožilec za svoj čas izbral prav dneve obiska Mihaila Gorbačova v Sloveniji. Špekulacije o tem, kakšno luč meče zadnja zaplemba časopisa, ki je sovpadala z obiskom sovjetskega voditelja, na slovensko evropeizirano varianto demokratičnega socializma, prepuščamo bralcem Tribune. Kakorkoli že, dejstvo je, da je množica tujih novinarjev, ki so spremljali Gorbačovov obisk v Sloveniji in ki so se ob zaplembi udeležili Mladinine tiskovne konference, poslala svojim redakcijam poročila, v katerih so uradno samohvalo gostiteljev zabelili s črnimi packami.

Temeljni javni tožilec se je ob prebiranju 11. številke Mladine zapičil v uvodnik "Branilcem revolucije", ki ga je podpisalo "Kontrarevolucionarno uredništvo". Uredništvo Mladine v njem ugotavlja, da se je prisiljeno razglašati za kontrarevolucionarno vse dotlej, dokler bo revolucija pomenila 200 % inflacijo, uničeno gospodarstvo, tisoče brezposelnih, nezmotljivost ZK in njen monopol na vseh področjih, drage rituale, prihodnost brez perspektive za mlado in ustvarjalno generacijo in tako dalje. Gledé na to, da so bili inkriminirani pasusi iz uvodnika že predstavljeni na Mladinini tiskovni konferenci in prebrani na prvem programu ljubljanskega radia ter na televiziji 17. marca, naj nam jih bo dovoljeno predstaviti še nam. Boris Stadler trdi, da se s pasusi, v katerih se kot revolucija ponujajo "predsedstvo države, ki se mu zdi bolj pomembno, da se ukvarja s pisanjem mladinskega časopisa, kot pa s finančnimi škandali in korupcijo", "več kot 20 mlrd USD zunanega dolga, ki ste ga porabili tudi za svoje vile in privilegije", "grožnje z orožjem", "zunanjo politiko, ki zmanjšuje ugled države v svetu", "nehumano in dobička pohlepno prodaja orožja", ter rasistično populacijsko politiko v nekaterih delih države" širijo "neresnične novice in podatki". Ob tem lahko samo zapišemo, da so ob spominu na nedavne yu afere tožilčeve trditve o neresničnosti Mladininega uvodnika vsaj smešne. Zadostuje namreč, da prelistami jugoslovansko časopisje in se prepričamo v resničnost navedb Mladininih kontrarevolucionarjev.

Da bi bil paradoks še večji, je Mladinin uvodnik napisan v obliki politične izjave, v kateri uredništvo po tem, ko zavrne tako ponujeno revolucijo, postavlja zahteve, s katerimi naj bi se demokratiziral jugoslovanski socializem. Toda te zahteve so do črke enake programskim zahtevam kandidatke za predsednika predsedstva SR Slovenije Mojce Drčar-Murko. Prebrati jih je mogoče v letošnji deveti številki Mladine. Pa menda javni tožilec ni nameraval inkriminirati tudi političnega programa kandidata, ki uživa poleg Janeza Stanovnika največjo predvolilno podporo Slovencev? Počakajmo....

Simona Fajfar

GORBAČOV NA OBISKU

Zgodilo se je. Tudi v našo državo je pot zanesla Mihaila Sergejeviča Gorbačova. To pot so bile priprave za njegov prihod dosti manj pompozne kot pred leti, ko so drugi sovjetski voditelji prihajali k nam. Ko smo slab teden pred njegovim prihodom vprašali pristojne tovariše na cekaju po njegovem prihodu in umiku med obiskom, so se le-ti prav neprofesionalno sprenevedali, da ne vedo nič podrobnega. Ampak pustimo manjše nerodnosti, dejstvo je, da je sovjetski partijski voditelj prišel k nam ob zanj sila neugodnem času. Pojdimo lepo po vrsti. **Najavljena politika perestrojke že tri leta ne pomeni ničesar drugega kot svobodnejše govorjenje o družbenih travmah (zato, ker to dovoli partija), izpustitev nekaterih »oporečnikov« (medtem ko jih je še vedno ogromno v psihiatričnih bolnišnicah) in prepričevanju, da je perestrojka v redu in sploh edina sprejemljiva smer za prihodnost SZ.** Prepričevanje poteka znotraj politbiroja in naprej na nižje nivoje in v druge države real-socializma. Bratski skupnosti t.i. socialističnih držav v poprečju ne gre najbolje, vendar se povsod sila previdno odločajo za reforme gospodarskega življenja, saj le-te prinašajo tudi omajanja partijskih vodstev. Le-ta se sedaj nahajajo v trostranskem primežu med iskanji avtonomnih gospodarskih in političnih reform, reformnemu nareku iz Moskve in zgodovinskimi izkušnjami, da lahko Moskva vsak trenutek intervenira. Mihail S. Gorbačov je dosedaj opravil pogovore z vsemi partijskimi vodstvi in povsod so mu bolj ali manj grenkosladko pritrjevali (razen Conducadorja – on je zgodba zase) in ostala mu je še pot v Jugoslavijo. Malce pozornejši bralci se verjetno spomnijo, da so na začetku letošnjega leta začeli izhajati članki o jugoslovanskem samoupravljanju kot primeru, »iz katerega bi se veljalo kaj naučiti« (bralce prosim, da naj za trenutek odmislijo svoje mnenje o teoriji in praksi samoupravljanja). Teksti, ki so jih pisali večinoma ekonomisti in šele za njimi tudi partijski kadri, je objavila Sovjetskaja Rossija (glasilo Sveta ministrov Ruske federacije) in ne osrednje partijsko glasilo Pravda. Sovjetskaja Rossija še vedno objavlja zgolj in samo uradna in prediskutira stališča, vendar vsekakor nima tako visokega ratinga kot Pravda. Prisotnost tekstov v Rossiji in njihova odsotnost v Pravdi pomeni samo eno: prevladujoči del partije ni pripravljen na kakršne koli spremembe (ne da bi podcenjevala sovjetsko partijsko vodstvo, ker ni pripravljeno uvoziti vseh jugo-felerjev, sama partijska struktura po definiciji ne dopušča bistvenih mišljenjskih in praktičnih premikov).

Gorbačov je prišel v Jugoslavijo potem, ko je izvlekel nekaj uspešnih potez na mednarodnem prizorišču, ko še ni domislil, kako naj sodeluje s t.i. socialističnimi državami (ideja o omejeni suverenosti je dokončno preživeta) in ko se nakopičena etnična in nacionalna nasprotja v SZ funkcionirajo

kot prižgan sod smodnika. Razrešitev primera Azerbajdžan bo precedens za vse ostale (podobnih konfliktov kot je konflikt med Armenci in Azerbajdžanci bi v SZ našli vsaj še sto) in do posebnega partijskega plenuma o nacionalnem vprašanju bo potrebno prebrati kakšen Leninov tekst, domisliti povečanje nacionalnih pravic in interiorizirati tolerantnost, ki je nujna za življenje v večnacionalni skupnosti.

In sedaj si zastavimo na videz banalno vprašanje: »Zakaj je Mihail Sergejevič Gorbačov prišel v Jugoslavijo?« Vprašanje ni več tako banalno, če se spomnimo, da novembra 1986 takrat prvi človek ZKJ Milenko Renovica na obisku v Moskvi ni govoril z Gorbačovom (ker se je le-ta »slabo počutil«, naslednji dan pa je brez težav opravljal svoje dolžnosti; tak trik v diplomaciji pomeni, da nekdo nekoga preprosto ignorira). Tako se je Renovica pogovarjal bolj z državnim in manj s partijskim vodstvom, kar je v Jugoslaviji izzvalo vprašanja, koga je Renovica v Moskvi sploh predstavljal državo ali partijo? V tem času pa je imela Gorbačovova linija v politbiuroju »fighte« z Ligačovovo linijo (Ligačov je ideološki sekretar in praktično drugi človek v partiji) o smiselnosti in dinamiki perestrojke. Za prihod Renovice takrat sovjetska partija sploh ni bila pripravljena in suma sumarum, Renovičev obisk ni bil preveč uspešen za nobeno stran, tako da bi ga vsi najraje kar pozabili.

Sedaj se je sovjetska partija pripravila in Gorbačov je prišel. Prišel je po potrditev svoje linije. Potrditev bo krvavo potreboval za argumentacijo doma. **V Jugoslaviji pa imajo tako ali tako vsi na jeziku formulo: tržne zakonitosti + samoupravljanje + de-**

mokracija = socializem. Da bo potrditev dobil, je bilo jasno že pred njegovim prihodom in zato smo lahko tudi že prej vedeli, da bo Gorbačovov obisk uspešen. Vprašanje pa je, kaj je Jugoslavija (oziroma njena partija) iztržila od obiska. Jugoslovanska praksa že dolgo ni več svetel vzor za nikogar, jugoslovanska partija pa se v zadnjih letih odlikuje predvsem z mišljenjskimi krčji vedno, kadar se je potrebno srečati s čim novim, z zardevanjem pred razlikami in s trmastim vztrajanjem na statusu quo. Vprašanje je, če lahko taka idejna avantgarda komu kaj ponudi. Zato jih ni bilo malo, ki so že pred prihodom Gorbačova izražali bojazn, da bodo s sovjetskim obiskom dobili krila predvsem zagovorniki državno-partijsko-planskega urejanja odnosov.

Resnici na ljubo: neposredne korelacije med Gorbačovim obiskom in »našim hitrim tekom na mestu« se ne splača iskati. **Naredimo si življenje lepše in mislimo da je Mihail Sergejevič Gorbačov prišel v Jugoslavijo po inspiracijo in poduk, česa vsega ne sme narediti. Natakimo si še rožnata očala, spomnimo se, da prihaja pomlad in odmislimo možnost, da bi naše državno ali partijsko vodstvo kdaj v prihodnosti šlo v Moskvo po inspiracijo in poduk, kaj vse je potrebno narediti.**

Jasmin DRŽANIČ

Post Scriptum:

S tem obiskom se bo gotovo povečala tudi kulturna izmenjava med državama. To je dobro. Sovjetski intelektualci bodo lahko naše naučili, kako se reče bobu bob in helikopterju helikopter in da se ti pri tem nič ne zgodi.

STUDENTSKI LIST PO ZAPLEMBI

Tretja številka Studentskega lista z dne 27. januarja 1988 je bila prepovedana potem, ko je bila praktično v prodaji že dva dni. Uradno časopis izhaja v sredo, kolpoterji pa ga na zagrebških ulicah prodajajo že v torek popoldne. Tako je bilo tudi s prepovedano številko.

Javno tožilstvo mora številko pregledati do 13. ure tistega dne, ko številka izide, torej v sredo. Ko je 3. številka uradno prišla iz tiskarne, javno tožilstvo v Zagrebu ni dalo nobenih pripomb na vsebino SL-ja. O prepovedi se je začelo govoriti šele v četrtek, 28. januarja. Vsebinska odločba o prepovedi številke, ki je bila uredništvu vročena v četrtek ob 15. uri, je bila takšna, da bi tudi laik za pravne zadeve lahko videl, da formalno pravnega dejstva za prepoved SL-a ni. To dejstvo povezano s prejšnjim (glede zamujene reakcije tožilstva) jasno kaže, da je pravi razlog za prepoved tega časopisa potrebno iskati v političnih igrah. SL je prepovedan zaradi tekstov, v katerih napisane stvari so bile v drugih časopisih večkrat napisane že prej, ki so bile govorjene na raznih tribunah ipd. Sem spadajo trije sporni teksti, ki so v odločbi navedeni. Prvi je zapis **Zorana Oštrića** s tribune 5 poslije 8, ki se je bila v zagrebškem ŠKUC-u in na kateri je dr. Marjan Korošić govoril o stvareh, o katerih govori in piše že več let po raznih časopisih in strokovnih časopisih.

Drugi tekst je zapis s tribune **O zlorabi psihiatrije v politične mane** avtorja Damira Mikuljana. Kot sporne je tožilstvo ocenilo nastop dr. Vladimira Seksa. Ko je dr. Seks te iste stvari govoril na tribuni, ni reagiral nihče.

Tretji tekst avtorja Igorja Mekine pod naslovom **Oaza lažne svobode** je govoril o stanju v slovenskem mladinskem novinarstvu in odnosu do marksizma. Niti v tem tekstu ni bilo napisano nič, kar že prej ni bilo nekeje rečeno in napisano.

Kot zares spornega bi lahko imenovali le tekst **Milovana Brkića** z naslovom **Novinarske kurtizane**, v katerem Brkić govori o tem, kako posamezne novinarke do dela in ekskluzivnih informacij prihajajo preko postelj nekih politikov. Brkić navaja ime na novinarko, ne pa tudi imena politikov. Če je ta tekst formalno pravno sporen, je predvsem zaradi tega, ker vsebuje elemente za vsaj deset civilnih sodnih sporov proti Brkiću in, seveda, proti odgovornemu uredniku SL-a. Brkić namreč z ničemer ne dokazuje, da so njegove trditve resnične. Zanima me, kako bi lahko navsezadnje kaj takega dokazal? V vsakem primeru, tudi ta tekst nikakor ni mogel biti povod za prepoved SL-a. Če je res, da živimo v pravni državi, kakor je to zapisano na papirju, potem je potrebno soditi vsakemu tekstu enako za enak delikt. Za tisto, kar je povedano v spornih tekstih SL-a, ni bil nihče obtožen, če je kje drugje govoril iste stvari. **No comment**

V petek, 29. januarja, je bila hitro sklicana seja Časopisnega sveta SL-a, na kateri sta predsednica sveta **Ruška Mance** (član predsedstva mestne konference SZDL v Zagrebu in njen namestnik **Kamilo Antolović** (sekretar mestne konference ZSMS v Zagrebu) poskušala pohoditi uredništvo SL-a. Na vso srečo so bili ostali člani sveta bolj razsodni. Sprejet je bil sklep, da je uredništvo naredilo grobo napako pri svojem delu.

Sojenje je bilo v torek, 2. februarja. Sklep sodišča je bila trajna prepoved 3. številke SL-a. Izdajatelj, ne pa uredništvo SL-a, imajo pravico pritožbe na sklep v roku 3 dni po prejemu sklepa. Eden od soustanoviteljev (poleg vseučilišča), **MK ZSMS**, ima svoje redne seje predsedstva ob četrtkih. Obstajala je torej izredno lepa možnost, da bi na tej seji predsedstva sprejeli sklep o pritožbi na razsodbo in pritožbo še pra-

vočasno oddali. Zakonsko je za to dovolj odločitev enega od soizdajateljev. Toda tega četrtka, 4. februarja 1988, kakor se to ni zgodilo niti enkrat prej, predsedstvo mestne mladine ni imelo svoje seje. Razlog – do danes neznan.

Stvar je naprej tekla gladko. Rok za pritožbo se je iztekel in sodba zagrebškega temeljnega sodišča je postala pravnomočna. V mestni mladini pa so se začele odvijati čudne igre. Predsedstvo se je sestalo naslednji četrtek in razpravljalo o SL-u. Sklenilo je, da represije kot odgovor na demokratski dialog ne sprejme, niso pa sprejeli tudi sklepov Časopisnega sveta. Ta odločitev je sprejeta z glasovanjem, z enim glasom v korist SL-a. Zanimivo je, da sta tako predsednik kot sekretar mestne mladine bila proti. Ko so bili ti sklepi dostavljeni SL-u za objavo, je sekretar mestne mladine svojevoljno zapisal, da so sklepi Časopisnega sveta sprejeti. Nekateri člani tega predsedstva so zato najavili iskanje odgovornosti zaradi tega. Omenim naj še to, da je na dan prepovedi sekretar **MK ZSMS poklical urednike v SL-u in jim rekel, da se to popoldne ne bo govorilo o prepovedi**. Glede na to, da se nihče iz uredništva ni udeležil te seje, so »vzorni mestni mladinci« nemoteno pljuvali po uredništvu SL-a.

SL je s svojim izhajanjem normalno nadaljeval, toda pod budnim očesom politikov – čuvarjev. Odstopanj od oštine političnih tem ni bilo, razen kadar so čuvarji reagirali pravočasno, kakor se je to pripetilo, ko je uredništvo interju z **Milovanom Đilasom moralo odstopiti Mladini**. Politikom je očitno v napoto to, da se SL-ovci niso »streznilii« (opametili), zato počasi vršijo pritiske. V zadnjem mesecu je odgovorni urednik **Ivica Buljan** odšel na nekaj razgovorov v CK ZK

Hrvatske. Sklicane so bile tudi seje mestne Partije, na katerih se je govorilo izključno o pisanju SL-a. Posebno zmešnjavo je izzvalo objavljanje **Predloga za vzpostavljanje stvarne enakoparnosti v SFRJ**, skupine znanstvenikov in kulturnih delavcev iz Beograda. Poleg objavljenega predloga je izšel tudi komentar o predlogu pa tudi poziv za odprto razpravo o tem vprašanju.

Že v naslednji številki je SL objavil komentar, negira večino tega, kar piše v predlogu. To političnih struktur ne zanima. Edino, kar je zanje pomembno je, da je SL odprl novo problematiko, v katero se prej ni bilo potrebno spuščati. Bila je prepovedana za javne razgovore. V isti številki, v kateri je objavljen komentar na predlog (številka z dne 9. marca 1988), so tri strani posvečene Mladini, sojenju Franciju Zavrlu in JLA. Ob tej priliki so pod nujno iz CK ZH Hrvatske zaprosili za 10 komadov te številke. Prepovedi tokrat ni bilo kljub intervjuju z Zagorko Golubović.

V modi je drug sistem pritiskov. Predsednik in sekretar mestne mladine nočeta sopodpisovati denarnih nalogov za dvig gotovine, ki je potrebna uredništvu za pokrite tekočih stroškov in za potovanja. Fanta pač trdita, da jima je dovolj strahu, kaj se jima bo zgodilo zaradi SL-a. Ravno tako se dereta, da SL še nikoli prej ni bil tako zanič.

Podatki o prodaji in porastu naklade govorijo povsem nasprotno. Zaenkrat tako uredniki in sodelavci plačujejo potovanja iz lastnega žepa in sploh ne razmišljajo, da bi zaradi tega začeli pisati, kako v mestu odvažajo smeti, koliko stane prodani sok v študentski menzi ipd., kar so, kakor to pravijo politiki, prave teme za SL. In še enkrat – no comment

ANTE GUGA

MORNARICA IN MARINCI NA POHODU

Mineva že tretji teden, odkar nas je sredi delovnega dneva ustavila in pretresla novica, da tovariš Marinc »umika svoje soglasje za evidentiranega kandidata h kandidaturi za možnega predsednika predsedstva SR Slovenije«. Šele kasneje, namreč ko nam je dnevno časopisje (po vrsti Delo, Dnevnik, ...) v celoti posredovalo pismo tov. Marınca predsedstvu RK SZDL Slovenije, smo se zavedli vse teže in zgodovinskosti, tudi edinstvenosti njegovega dejanja. V jeziku laika bi rekli, da je kandidat odstopil od predvolilnega boja.

Kar se same publicitete tiče, me mimogrede intrigira, zakaj je pismo predsedstvu RK SZDL postalo odprto pismo javnosti. Se je to pripetilo s privoljenjem pisca ali po njegovem navodilu? Ker pa je treba formski pustiti ob strani in se osredotočiti na vsebino sporočila, naj to tudi storim s spreedom skozi pač objavljeno pismo. Pravi pisec: »Sodim, da tudi mene zadene del odgovornosti za takšne razmere (v naši družbi-op. L. T.), saj sem sam opravljal številne družbenopolitične dolžnosti.« Pravi kmečka pamet: »Glede na višino teh funkcij, je ta del odgovornosti primerno velik, beri med največjimi.« Pravi pisec: »Del prispevkov v javnih glasilih pa mi želi pripisati krivdo, ki je ne morem sprejeti.« Pravi Kranjski Janez: »Biti v dobršni meri odgovoren za obstoječe obupne razmere, pomeni isto, kot biti za te razmere kriv.« Zaključuje politični strateg: »Poteza pisca, t.j. priznanje nedefinirane odgovornosti, mu omogoča dve poti v prihodnost. Odvisno od razvoja situacije. Če obdrže sedanji oblastniki vajeti v svojih rokah, sede pisec na kak drug stolček, saj ni pojasnil svoje vloge, kakor tudi ne krivde kolegov. Če se oblasti polasti levi center mlade KP in drugi delovni ljudje in občani, se pisec tudi izmaže, saj je bil prvi, ki je kar koli priznal.«

Ko si je pisec zgradil zasilni izhod, krene v protinapad. Tu konkretno in na dolgo našteje zasluge političnega vodstva SRS – se pravi svoje zasluge. Pisec: »Položaj SRS v začetku sedemdesetih let ni bil rožnat... doživeli smo elektroenergetski kolaps... trenutno še vedno dobivamo energijo iz objektov, zgrajenih med leti 1970 in 1980... v iskanju alternativnih energij smo dobili plin... v obdobju 1970–1985 je kmetijstvo doživelo pomemben razvoj... spodbudili smo resnejši razvoj v elektroniki... z ustanovitvijo komiteja za znanost in varstvo okolja pri IS SRS je bil sprožen proces za večjo uveljavitev znanja in za bolj organizirano varstvo okolja... v družbeno delo smo pritegovali ugledne strokovnjake in kulturne delavca... CK ZKS je načel pomembne teme, ki so prispevale k bolj sproščnemu intelektualnemu in kulturnemu vzdušju... kar je seveda nepogrešljivo sodobni razvoj v vseh smereh... razprave o kulturi, pomenu znanosti in moder-

ne tehnologije, inovativnosti, naslonitvi na lastne moči... ustvarjalna iskanja identitete s socializmom s človeškim obrazom... politična rehabilitacija posameznika... svoj delež vidim predvsem v uveljavljanju potrebe po reševanju razvojnih vprašanj... podpiral sem pomlajevanje v CK ZKS in nekatere druge kadrovske rešitve, zavzemanje za modernejši, tržno usmerjen sistem v federaciji...«

Pravi nepoučeni tujec, prebirajoč citirano sporočilo javnosti: »Gospod Marinc je politik, ki je naredil za svojo volilno bazo mnogo dobrega. Z veliko voljo in moralno odgovornostjo je pripomogel k razmahu in prosperiteti družbe in ob svojem delu požel nebroj uspehov ter dal sedanjosti svoj pečat. Zlonamerneži so ga ustavili na njegovi častni poti.« Pravi Slovenec: »Spominjam se leta 1967, ko sem prvič potoval v tujino. Med Slovenijo in sosednjimi državami ni bilo pravzaprav nobene razlike. Ko pa danes prestopim mejo in se vrnem domov, me čakajo še zmeraj ceste iz tistih šestdesetih let (strahovito luknjaste in nevarne za voznike), razpadajoče fasade obcestnih hiš sive namigujejo na življenje njih prebivalcev, pogovor z upokojenimi kolegi se zavrti okrog nečastno, goljufivo nizke pokojnine, z delavci o 60 % dohodkih zaradi izgub njihove DO... zdravstvo... kultura... tehnologija... kazenski pregon kritične besede...«

Sosedi pa so medtem zgradili avtoceste, bolnice, prebelili fasade...« Čigava opaznja so bliže dejanskemu stanju?

Našel bom nekaj možnih razlag za prepad med poslovnim pismom in realnostjo. Prvič: pisec se je vseskozi njegovih dveh desetletij na odgovornih položajih boril za boljši jutri. Rezultatov ni bilo, ker so mu kolegi metali polena pod noge. Zakaj pisec teh nasprotij ni razkril takoj, ko je do njih prišlo, se pravi pred 20 leti, in odstopil takrat? Drugič: pisec je s kolegi prav dobro sodeloval. Izgubil je občutek za resničnost in se še vedno prepričan v pravilnost svojega početja čudi nastali situaciji in negodovanju proletarcev pred poslopjem Skupščine in drugje. Tretjič: pisec je s kolegi prav dobro sodeloval in ni izgubil stika z realnostjo, morda pa z »dobronamernostjo«.

Na žalost pisec ni prva lastovka, ki najvalja val odstopov, do katerega bi upravičeno prišlo že pred 15 leti. Načrtovalci političnega življenja, dobri taktiki, so ugotovili, da je nereakcija na kritiko tačas najboljša akcija.

Moto: »Time is on our side. Army too.«

Oporečniki se pač upehajo in osivijo. Medtem priteguje pozornost množic pregon publicistov, ognjemeti borcev in helikopterji. Penzije pa še vedno padajo...

Leo T.

VOLILNA VROČICA

Male volitve se bližajo svojemu finalu. Po pravici povedano, ne bi si želela biti szdljevski uslužbenec, ki prebira zapisnike s kandidacijskih konferenc (do 5. marca so jih prebrali 1500, morali pa jih bodo še trikrat toliko). **Ne zato, ker gre za mukotrpno delo in slabo plačo, temveč zato, ker raje ne bi vedela, kako se pri nas demokratično eliminirajo kandidati** (za predsednika predsedstva SRS je že ustavno predviden en sam kandidat, medtem ko boste v naši republiki težko našli koga, ki bi brez zadrege razložil, kako se izvoli predsednika skupščinskih zborov in predsednika skupščine SRS). So pa letošnje kandidacijske konference zanimive zlasti zato, ker se na njih dogaja pomembna naknadna produkcija evidentiranja novih kandidatov. Tako je na primer delovna skupnost RK SZDL evidentirala Matevža Krivica za predsednika skupščine SRS (trikrat ugibajte, če bi bila taka evidentacija možna na kakšni drugi szdl-jevski formi, kot so predsedstvo ali sveti). Pri RK SZDL so poskrbeli za novum v praksi DPO: DPO so razklane osebe. Podobno se je zgodilo tudi v sindikalni organizaciji, kjer je delovna skupnost RSZSS na svoji kandidacijski konferenci podprla kandidaturu Toneta Anderliča za predsednika družbenopolitičnega zbora, medtem ko je predsedstvo RSZSS podprlo dotedanjo predsednico Valerijo Škerbec. **Notranja razklanost straši tako po sindikatih kot v szdl-ju in ta ugotovitev me tako bega, da je raje ne bom deducirala še na funkcionarje.**

Da pa ne bi bila generacijsko neobjektivna, še beseda o mladinski organizaciji. Ko so mladinci evidentirali kandidate za predsednika predsedstva SRS, so upoštevali prvotno navodilo kadrovske komisije SZDL, po katerem naj bi predsednika izbirali izmed obstoječih članov predsedstva. Tako so vrli mladinci evidentirali ne več mlajša tovariša Fabinca in Stanovnika (mimogrede: tovariša Ivana Vidica s Teleksa prosimo, da čimprej vrne dokumentacijo o TGA Kidričevem tja, od koder jo je dobil, saj jih je kar precej, ki jih zanimajo ekologične poteze tovariša Stanovnika v tej zadevi). Izkazalo se je, da sta mladinska »aduta« med manj zgovornimi. Mladinci se zdaj bolj ogrevajo za kandidatko SZDL (by the way: evidentacija Mojce Drčar-Murko pomeni, da je SZDL kršila pravilo, ki si ga je sama izmislila, saj Mojca trenutno ni članica predsedstva SRS) in ubijajo glavo z iskanjem elegantnega načina za dodelitev podpore MDM (upam, da so se v dveh letih že končno naučili, kako se to naredi).

Sicer pa je še čisto malo časa in enigma volitev se bo razrešila. Vnaprejšnja napoved je sicer tvegana zadeva, vendar lahko po exodusu predsednika planiškega komiteja iščemo bodočega šefa republike med dvema kandidatoma (katerima pa uganite sami), medtem pa je v trenutku, ko to pi-

šem, za volitve v skupščini še velika megla, v kateri verjetno blodi tudi kadrovska komisija. **Meglene blodnje pa verjetno niso najboljše zagotovilo, da bodo letošnje volitve »perla od demokracije«** (kot tudi niso bile szdl-jevske ob koncu lanskega leta). Po drugi strani pa od kadrovske reprodukcije ne gre zahtevati preveč. Največji uspeh volitev bo, če bodo na mesta prišli ljudje, ki imajo okoli hrbtenjače HRBTENICO in v glavi MOŽGANE (ali drugače povedano: da ne bodo ponavljali napak, ki so se enkrat že zgodile). In zato se tudi od bližajočih volitev

ne spleča pričakovati, da bodo spravile na površje dovolj ljudi, ki bi znali in zmogli prelomiti s kontinuiteto preteklosti. Pa tudi – če bi jih dobili – še vedno imamo glomazen aparat strokovnih sodelavcev, svetovalcev in izvršnih sekretarjev, ki »v globalu« ne bo dovolil sprememb, ki bi ga kakor koli ogrozile.

SARA S.

P. S.
Jaz navijam za MDM.

**MATURANTI!
ABSOLVENTI!
MLADI!**

**IŠČETE UGODNO MOŽNOST ZA VAŠ
IZLET?**

Pojdite v Makarsko! Bivali boste v letovišču Savinja (namestitve v bungalovih in počitniških prikolicah, prehrana v samopostrežni restavraciji)...

**CENE V PREDSEZONI IN POSEZONI ZA SKUPINE ŽE
OD 69.000 din dalje**

**ŽELITE UGODEN IN PRIJETEN
DOPUST!**

Spet pojdite v Makarsko! Cene v glavni sezoni za 10 dni s polnim penzionom že od **144.000 din** dalje.

PRIMERNO TUDI ZA DRUŽINE!

Ostale informacije in prijave:
Od 21. do 26. marca smo tudi
na sejmu ALPE-ADRIA

CELJE, KOCENOVA 2, telefon: (063) 22-664, 24-019, 24-013, telex: 33884

VOLITVE IN INTERESNI PLURALIZEM

Prav je, da v času volitev najvišjih republiških funkcionarjev ponovno premislimo celoten volilni mehanizem v delegatskem sistemu in opozorimo na nekatere njegove bistvene pomanjkljivosti. Najpogostejše kritike jugoslovanskega volilnega sistema se nanašajo na pomanjkanje možnosti direktnega vpliva volilcev na izbor in izvolitev kandidatov za najvišje družbenopolitične funkcije ter na pomanjkanje možnosti odločanja med alternativnimi programi kot osnovnega kriterija za izvolitev nekega kandidata. Problem omejenega vpliva volilcev na izbor svojih najvišjih predstavnikov zadeva širše vprašanje funkcionalnosti in razvoja celotnega družbenopolitičnega sistema. V tej zvezi se volitve kažejo kot temeljna demokratična institucija, ki omogoča izbor tistih nosilcev političnih funkcij, za katere volilec meni, da izražajo njegov osebni interes, oziroma izbor tistih kandidatov, za katere posameznik meni, da podajajo v svojih programih najperspektivnejšo pot družbenega razvoja. Medsebojna konkurenca kandidatov za isto politično funkcijo nujno pozitivno vpliva na njihovo kreativnost, iniciativnost ter na dejansko pripravljenost za aktivno poseganje v tiste družbene mehanizme, ki ne ustrezajo več potrebam družbe, in njihovo nadomeščanje z novimi in produktivnejšimi družbenimi modeli. Če naj volitve ne bodo samo formalna potrditev od zgoraj postavljene garniture in s tem nepomemben ritual v procesu neomejene cirkulacije iste elite, morajo biti organizirane tako, da se lahko posamezen volilec dejansko (svobodno in neposredno) odloči, komu bo zaupal upravljanje splošnih družbenih zadev, in to na podlagi programa, ki ga kandidati predložijo, pa osnovi katerega lahko ugotovi, kateri od potencialnih nosilcev določene politične funkcije jasneje artikulira in brani interese, ki jih posameznik spozna za svoje osebne. Če politični sistem in njegov volilni podsistem ne zagotavljata pozitivne selekcije, če torej ne omogočata, da strateško najpomembnejša mesta v družbi zasedejo tisti, ki so zanje najprimernejši – najposobnejši in to na temelju odločitve večine članov družbe, kar je osnova njihove legitimnosti, to nujno povzroči anomalije v družbenem razvoju, ki so posledica neustrezne kadrovske zasedbe najvišjih družbenih oblastnih pozicij. Za obstoječi način volitev najvišjih političnih funkcionarjev žal ne moremo trditi, da omogoča izbiro ravno najboljših predstavnikov za politične funkcije. Hkrati pa nemožnost direktnega izbora najvišjih nosilcev oblasti ter zapletenost volilnega mehanizma, zaradi katere zveza med volilcem in končno izvoljenim ni razvidna, bistveno zmanjšuje volilno angažiranje ljudi. Nezaintersiranost ljudi glede izbora svojih najvišjih predstavnikov pa ima za razvoj neke skupnosti usodne posledice, saj omogoča neskončno samoreprodukcijo vladajoče elite z vsemi njenimi pomanjkljivostmi ter diskreditira pomen volitev kot temeljna legitimnosti javne oblasti ter inst-

rumenta javne kontrole oblastnikov.

Ko razpravljamo o volitvah in nujnosti neposredne volilne izbire med kandidati z različnimi vizijami razvoja družbe, ne moremo mimo problematiziranja same zastavitve možnosti artikuliranja in reprezentiranja različnih družbenih interesov v socialističnih družbenih ureditvah. Gre torej za koncept interesnega pluralizma, ki ima v teh družbah zaradi političnega monopola ene same ideološke doktrine bistveno omejene možnosti realizacije. Politični monolitizem v socialističnih družbah izključuje možnost obstoja drugih strank tudi z argumentom, da so interesi ljudstva samega in da so zato drugačna političnointeresna grupiranja nepotrebna.

Ker po mnenju družbene avantgarde samo ona lahko dojame, kaj v resnici je in kaj ni v interesu delavskega razreda, torej druge politične skupine nujno izražajo le parcialne interese ostalih manjšinskih družbenih skupin, ki pa so z vidika družbenozgodovinskega razvoja povsem marginalnega pomena in zato ne zaslužijo legitimne politične reprezentacije. V zameno za prepoved političnega pluralizma nam ponujajo sistem pluralizma samoupravnih interesov, katerega temeljna vrлина (in omejenost) je ravno v njegovi nespolitiziranosti. Kljub teoretično dobri, čeprav rahlo utopični zamisli, pa se v praksi ta koncept sprevrača v dominacijo enega samega interesa – interesa vladajoče politične sile nad ostalimi interesi, ki so priznani le toliko, kolikor so v skladu z aktualnimi potrebami legitimacije dominantne politične sile kot univerzalnega političnega subjekta, ki ima posluš za vse družbene potrebe in interese. Vendar pa je lahko nek interes v celoti polno priznan kot predmet političnega odločanja samo, če si pridobi tudi svoje politično priznanje. V sistemu političnega monizma to pomeni, da lahko postane politično legitimen samo, če je v skladu z ideologijo in vsakokratnimi pragmatičnimi interesi vladajoče partije. To pa z drugimi besedami zopet pomeni, da se vse družbeno življenje v tako organiziranem sistemu odvija v skladu z enim samim političnim interesom, ki se predstavlja kot zgodovinski interes vseh. Nezmožnost realizacije vizije idealne družbe, ki naj bi bila v skupnem interesu celotnega človeštva, pa dominantna politična sila opravičuje ravno z motečim delovanjem drugih skupin z drugačnim videnjem družbene realnosti, ki ga zaradi tega, ker ni identično z vladajočo ideologijo, interpretira kot sovražno interesom delovnih ljudi in občanov. Iz pluralizma samoupravnih interesov tako dejansko izhaja izrinjanje ali celo prepoved vseh tistih teženj, ki se ne skladajo s trenutno ideološko interpretacijo stvarnosti in ki so zato etiketirane za (glej na naslednji strani) sovražnike socializma. Interesni pluralizem, ki je temeljna značilnost vsake razvite diferencirane družbe, je kot množstvo enakopravnih interesov različnih družbenih skupin možen

le, če je politično priznana enakost v različnosti, t.j. kot politični pluralizem. Če to povežamo z razmišljanjem o vlogi volitev kot instrumenta selekcije, legitimnosti oblasti in javne kontrole njenega delovanja, potem je jasno, da bi moral biti volilni sistem organiziran tako, da bi nudili možnost odločanja med različnimi političnimi projekti različnih političnih skupin. (Ne)izvolitev neke politične skupine bi tako bila osnovno merilo njene sposobnosti, da uspešno reflektira realna družbena razmerja in vpliva na njihov produktivni razvoj oziroma splošni indikator uspešnosti njenega delovanja. Ni mi jasno, zakaj naj bi večstrankarski kompetitivni socialistični sistem ne bil v skladu z zgodovinskimi in trenutnimi interesi delavskega razreda in zakaj naj bi bil nemara v nasprotju s samo idejo socializma. Družbenopolitična praksa namreč dokazuje ravno nasprotno in govori tej zamisli v prid. Kajti blokiranost družbenega sistema in splošna družbena kriza, ki iz tega izhaja, je posledica ideološkega političnega ekskluzivizma. To pa dodatno kaže na nujnost razvoja diferencirane in pluralistične družbene strukture kot temeljne spodbude za družbeni razvoj in preseganje obstoječega stanja.

Razvoj notranje demokracije v partiji kot tudi uspešni začetni poskusi demokratizacije v širši družbi pričajo, da je spoznanje o neproduktivnosti vztrajanja pri idejno monolitni družbeni ureditvi z vsemi negativnimi posledicami, ki jih ima za razvoj družbe, prodrlo tudi v del slovenskega političnega vrha, ki sprejema zahteve po reorganizaciji obstoječega političnega sistema v smeri razvijanja tolerantnosti do vseh javno izrečenih mnenj in pobud ter demokratizacije procesa političnega odločanja.

V ta kontekst sodijo tudi začetni poskusi razvijanja volilne konkurence med kandidati za neko politično funkcijo, ki je zasnovana na zahtevi po predložitvi lastnega programa dela posameznega kandidata, ter možnosti neposredne volilne izbire med kandidati z različnimi konceptijami možnih načinov razvoja naše družbe. Čeprav so tovrstna prizadevanja še daleč od predhodno nakazane alternativne možnosti socialistične demokracije, pa imajo gotovo zelo velik pomen za razvijanje idejnega pluralizma v družbi in s tem za preseganje obstoječe avtoblokiranosti družbenopolitičnega sistema. Kajti samo z dopuščanjem možnosti artikulacije različnih idej o izboljšanju teorije in prakse socializma ter možnosti svobodne odločitve ljudi za eno izmed njih kot legitimne vsebine delovanja politično življenje v naši družbi, kar je edini in nujni pogoj za civiliziran vstop v 21. stoletje. Torej: za svobodne in neposredne volitve najvišjih političnih predstavnikov ter možnost odločanja med različnimi idejnimi projekti razvoja družbene kot edine možnosti in garancije za preseganje obstoječega!

Alenka Cotič

LABIN 87

Pogovor z Esadom Nuhanovićem, triindvajsetletnim delavcem iz Labinske jame, 8. 5. 1987.

Na katerem delovnem mestu delaš?

Delam pri transportu, na tekočih trakovih, ki odvažajo nakopani premog. Skrbim, da ti trakovi nemoteno delajo. Moje delovno mesto je pravzaprav nekje na rudniških hodnikih.

Kako poteka tvoj običajni delovni dan, ki je sicer razdeljen v izmene?

Če si recimo druga izmena, prideš ob 14. uri, oblečeš se, vzameš vse, kar potrebuješ (luč, voda, malica), in greš v jamo, recimo ob 15. uri.

Kaj počneš tisto uro med 14. in 15., preden greš v jamo?

Preoblečeš se, vzameš malico, natočiš vode, pobereš opremo (podobno kot v vojski), pokadiš cigareto...

Kakšne so vaše malice?

Vedno so suhe, salama. Dobimo jih od sindikata in v glavnem so slabe. Ni nobene izbire, malica je slaba in zelo hitro se jih naveličaš in jih ne moreš več jesti.

Na delovno mesto pridem okrog 16. ure, kajti skorajda eno uro se vozim pod zemljo, da pridem do svojega delovnega mesta. Nato na delovnem mestu sledi »prozivka« delavcev, razporeditev po delovnih mestih. Rudarsko delo je v glavnem skupinsko in tako se razdelimo po skupinah, v katerih je npr. 5 ljudi: kopač, pomočnik in trije delavci, ki tvorijo premog na tekoče trakove. Teh pet ljudi dobi normo, da pobere premog recimo v razdalji kakih 30 metrov in da podprejo tisto, kar je treba, da se ne bi vse skupaj zrušilo in padlo rudarjem na glavo. Potem so še minerji, ki po odhodu izmene z dinamitom pripravljajo delo za rudarje naslednje izmene. Kopač je pri tem delu pri merljiv nekako z zidarjem pri gradbenih delih. To je kvalificiran delavec, mojster, kot sta zidar ali pa tesar. Na koncu vsake izmene ostane še en rudar iz vsake skupine teh petih na t. i. minerski uri (ki se mu tako tudi šteje in je plačana kot deveta ura delovnika in sedaj znaša okrog sto tisoč starih dinarjev). Oni torej ostanejo in sprožijo mine, ko so drugi rudarji že izven jame, kajti to je lahko zelo nevarno. Ven pridejo eno uro za nami, ki gremo iz jame po osmih urah dela. Potem je v tisto eno uro treba všteti to, da se ne spuščamo v jamo vsi naenkrat, ampak po skupinah. To vse skupaj traja približno slabo uro. Če si prišel ob 14. uri, greš dol okrog 14.45 in ven prideš okrog 22.45, tretja izmena pa se začne spuščati okrog

23.15. Delo torej teče nenehno. Delam 8 ur, 16 sem prost, tako kot drugje.

Kaj pa sobote in nedelje?

Prva sobota v mesecu je delovna, sicer pa so vse sobote delovne, čeprav niso obvezne. Nekatere so bile obvezne npr. zaradi izpolnitve plana. Zato so bile vpeljane obvezne delovne sobote, ki so bile normalno plačane.

Kako to misliš »normalno plačane«?

Tako kot vsi drugi delovni dnevi. Razglasio jo recimo za »udarniško«. Nedelje so tudi delovne.

Ali tukaj dela kaj Slovencev?

Ne kot jamski delavci. Nazadnje so delali pri postavljanju nove avtomatizirane investicije, za katero se sedaj govori, da je tukaj največja zavožena investicija.

Kaj je treba vedeti, da bi bil lahko kopač?

Najprej moraš nekaj časa delati spodaj, da se seznaš s tem od blizu, da vidiš, kako se rov, jama obnaša. Toda to ni dovolj, kajti sam sem sedaj že več kot leto in pol v jami in ne bi mogel biti kopač, saj nisem šolan za to. Jaz recimo ne znam postaviti »stojke«, ne vem, od kod prihaja nevarnost, ta ali ona, tudi mine ne znam pripraviti... Biti kopač je težko, to je zelo nevarno, tvegano delo. Prav zaradi tega zahtevamo povečanje plač za kopače. Po moje bi bila za tako tvegano delo, ko lahko vsak trenutek umreš (smrt je tukaj nekaj domačega), plača 40 milijonov (starih dinarjev, op. K. T.) še premajhna. Majhna. Narava rudnikov sploh, labinska pa še posebej, je takšna, da je treba ogromno delati z lesom, s podporniki. Ljudje, ki to delajo, morajo vleči 3-4 metre dolge, premera ok. 30 cm in neverjetno težke droge tudi 200 do 300 metrov daleč, in sicer skozi take luknje, kjer se še brez tega komaj preriješ skozi. Tam spodaj je tudi vroče, stalno ti nekaj kaplja, nenehno si v vlagi in prahu, ko prideš ven, pa včasih ne veš več, koga vidiš. Ljudje, ki delajo »na proizvodnjik«, se spodaj kuhajo, pečejo, slabše jim je kot na Golem otoku. Zato pravim, da jim tudi 40 milijonov ne more biti zadoščanje. To je delo, ki se ga ne da plačati. Zato so ti ljudje tako enotni, nepopustljivi in se bodo bojevali do konca, da bi dobili vsaj to beraško plačo, ki jo zahtevajo. Mislim, da je to popolnoma prav in sem čisto na njihovi strani, čeprav ne delam tako težkih opravil.

Koliko zaslužiš?

To je odvisno od tega, koliko sobot in ne-

delj si v jami. Recimo, da dobim povprečno 13 do 14 milijonov (starih dinarjev, op. T. K.).

Kako pa je z boni, ki jih dobivate?

Dobivali smo jih mesečno v vrednosti 3 milijone, nato 4, sedaj pa 5 in pol.

Ali lahko z njimi kupuješ tudi v samopostrežbi?

Ne.

Kaj pa sindikat, kako se je obnašal predsednik vašega sindikata med štrajkom?

Predsednik sindikata je iz Bosne, toda na neki način je podkupljen. Dela tisto, kar mu na upravi naročijo.

Živi v samskem domu?

Ne, ima družbeno stanovanje, družinski človek je. Ves čas štrajka smo rudarji zahtevali, da je z nami, toda potegnil se je nazaj. Kaže, da je moral skrbeti za svoje delovno mesto, ki tudi spada med lažja delovna mesta.

Na katerem delovnem mestu dela?

Najprej je bil električar, nato je končal neko višjo šolo in zdi se mi, da je zdaj nadzornik ali kaj podobnega.

Torej ne dela v jami?

Ne.

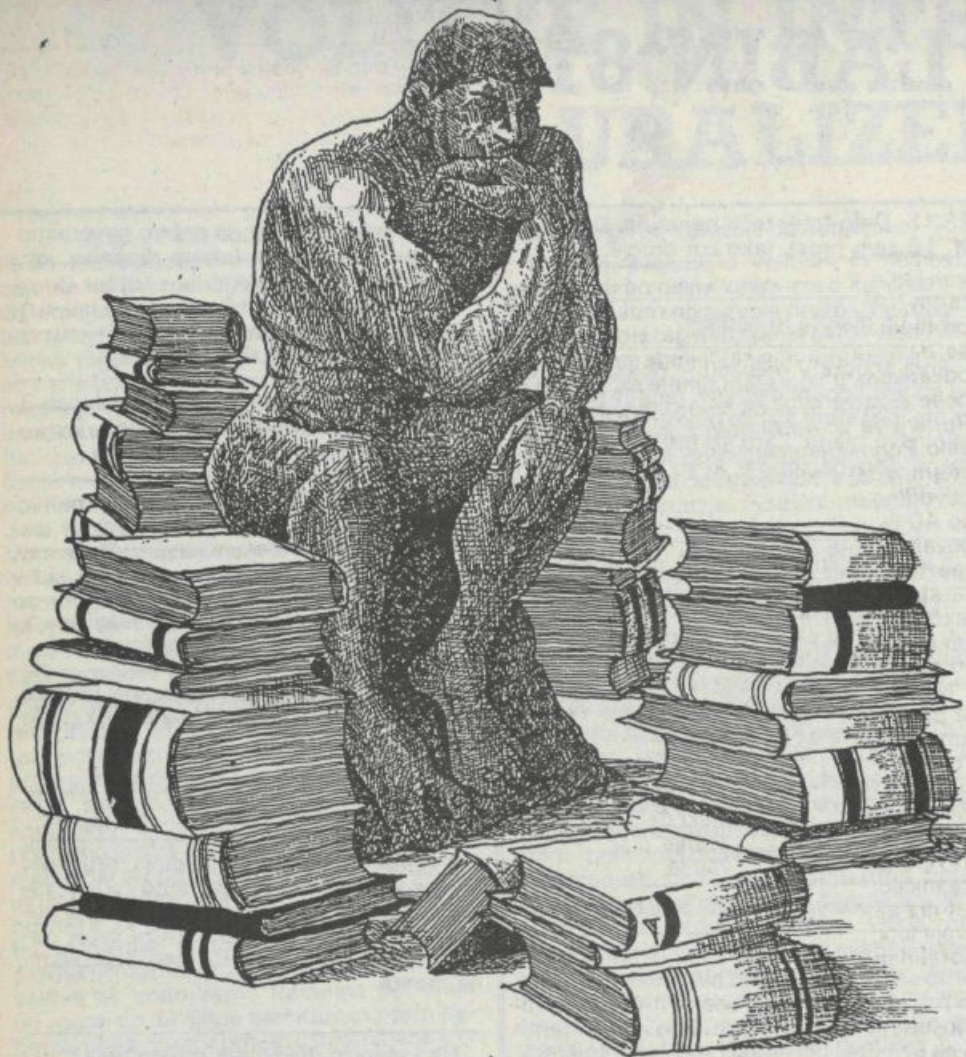
Ste imeli kdaj predsednika sindikata, ki je delal v jami?

Prav ta je bil v jami, toda potem je šel ven. Morda prav zaradi tega, ker je bil predsednik sindikata in ker je izpolnil pričakovanja vodstva podjetja.

Ste rudarji skušali napraviti svoj sindikat?

Ne, takšnih poskusov ni bilo. Zanimivo je, kaj se dogaja s temi predsedniki sindikata. Ko se pojavi kak posameznik, ki skuša kaj spremeniti, postane vodstvu nevaren in potegnejo ga tako, da mu dajo boljše delovno mesto. Pravzaprav ga podkupijo in potem je z njegovim uporom konec.

Kako recimo izgleda jutranji prihod na delo, ko ste v štrajku?

Pridemo, potem se pogovarjamo. Zna se tudi zgoditi (zadnje dneve je to bolj pogosto), da se nekdo iz uprave spomni in nas postroji kot vojake in reče: kdor je za to, da se gre na delo, naj stopi sem, ostali pa naj ostanejo... in takšne stvari.

Kako gledaš na začetek tega štrajka?

Rudarji v Tupljaku so prvi začeli s štrajkom. V naši jami se je začelo naslednjega dne zjutraj. Prišel je direktor in smo imeli zbor delovnih ljudi, na katerem nam je rekel, da rudarji tozda Tupljak štrajkajo, oz. da so prekinili delo, da zahtevajo povečanje plač. Potem je govoril o tem, kako to s plačami ne bo šlo... sploh je frazaril in govoril z nerazumljivim slovarjem. Hotel nam je povedati, da ni nobene šanse, da bi se plače povečale. Rekel je, da je zaželeno, da gremo delat, toda če nočemo, naj ne gremo. Nato je odšel. Po mojem mnenju to ni bil pravi pristop k ljudem. Lahko bi rekel recimo takole: trenutno je takšna situacija, da ne moremo povečati plač, kar pa ne pomeni, da tudi v prihodnje ne bo, oz. skušali vam bomo povečati plače, pač v skladu s tem, kako se bo dalo. Tako pa je, po mojem, vse skupaj izvenelo tako, kot da je rudnik njegova privatna stvar, češ kdor hoče delati, naj gre, kdor pa noče, naj ne. Rezultat je bil ta, da so nekateri posamezniki šli na delo, večina pa nas ni hotela iti. V rudniku pa je tako, če gre v jamo 30 do 40 ljudi, 200 pa

ne, da potem tudi tistih 30 do 40 nima kaj početi.

Ali se je že pred štrajkom govorilo o tem, da bi ga bilo treba organizirati, da tako ne gre naprej?

Ne, vsaj jaz nisem slišal, da bi se kaj takega govorilo. Tu in tam so obstajale zahteve, da se skliče zbor delavcev, kar se je zgodilo, delavci pa so zahtevali povečanje osebnih dohodkov. Po novem letu so bile plače povečane za 20 %, toda zmanjšali so nam vrednost točke in ostali smo na istem. Formalno so nam povečali, dejansko pa smo dobili isto vsoto denarja. Tu nekje so rudarji začeli dvomiti v dobre želje vodstva rudnika, začelo se je govoriti o tem in onem in cela stvar se je vedno bolj zaostrovala, dokler se ni zgodilo to, kar se je.

Ali obstaja kak posameznik, ki je iniciral štrajk ali ki je vodja štrajka?

Ni bilo iniciatorja štrajka; recimo človeka, ki bi dvignil ljudi na noge. Glavni povod je bil direktorjev govor tisto jutro. Obnašal se je tako, kot da bi bil rudnik njegova zasebna last. To pa je ljudi prizadelo. Po drugi strani je bilo treba pomagati rudarjem iz Tupljaka. Ti dve stvari sta bili glavni povod za to, da smo tudi v Labinu začeli štrajkati. Pozneje so se stvari vedno bolj zaostrovale. Mi smo

npr. zahtevali odstop vodstva, prav ti ljudje pa so se obnašali še bolj arogantno. Kot da se ne bi nič zgodilo. Nastala je situacija, v kateri so nas skušali pomiriti tisti, za katere smo rekli, da naj odidejo; probleme naj bi razrešili tisti, za katere smo mislili in še mislimo, da so nas pripeljali v situacijo, zaradi katere smo začeli štrajkati. Neki naš upravnik ima vilo v Rabcu, avtomobil volvo, ki je vreden več kot 1,3 milijarde, fiat 128 in še nekaj avtomobilov. Od kod in kako je prišel do tega denarja? Ali si ga je prislužil legalno, ali pa gre morda za kaj drugega... Saj zelo dobro vemo, nenehno nekaj mečkajo, da se prodaja premog, razprodaja material, ki ga uporabljamo v jamah itd. Rudarji smo zahtevali, da to razišče posebna inšpekcija za ugotavljanje izvora premoženja. Človek, ki smo ga obdolžili, pa je predlagal, naj bo ta inšpekcija iz Labina. Seveda smo zahtevali, da pridejo inšpektorji iz Zagreba, kajti v Labinu se ti ljudje preveč dobro poznajo in se medsebojno podpirajo. Ne vem, kaj se je potem zgodilo s to komisijo.

Ali ste izbirali vodstvo svojega štrajka? Imate vodje? Ali sploh obstaja kdo, ki vodi štrajk? Časopisi so se v zadnjem času razpisali o Todorju Revači kot o vašem voditelju.

Todor dela v naši jami in je delavec pri transportu. Mislim, da ni mogoče govoriti o voditeljih štrajka. Je pa nekaj ljudi, ki vsakič, ko imamo zbor, »držijo govore«. Nekako takole je: zjutraj pridemo, kot da bi bil normalen delovni dan. Ker dan poprej ni bilo nobenih rešitev, pridemo naslednji dan zmeraj v upanju, da se bo nekaj zgodilo. Imamo prostor, v katerem je improviziran oder, nanj se povzpne kak rudar in začne govoriti, npr.: »Tovariši, mi ne bomo odnehali, ostali bomo pri svojih zahtevah...« »Jaz mislim, da je treba oditi na delo,« ali pa: »Ali ima kdo kakšen predlog, kaj bi kazalo storiti...« Ni ljudi, ki bi se ponavljali, ni tega, da bi govorili zmeraj eni in isti, temveč govorimo vsi.

Nekaj časa je Hadžib Peštalić govoril več, pa ga je milica odvedla na postajo. Odpeljali so ga na nekakšno zaslišanje, češ da je on iniciator vsega, kar se je zgodilo. Šlo pa je zgolj za to, da se je oglašal več kot drugi in izgovarjal nekatere želje rudarjev ali pa je prebral zahteve, ki so jih rudarji prej skupaj oblikovali. V glavnem je šlo za to, da se je povzpnel gor in prebral zahteve rudarjev. Saj je normalno, da ne moremo govoriti vsi naenkrat. Nekdo mora priti gor in govoriti. Govorilo se je, da so temu Hadžibu Peštaliću dajali neke injekcije... dvomim pa, da bi ga pretepali. Toda kakor koli že, dan po obisku na postaji milice, ko je prišel med zbrane rudarje, ni rekel ničesar. Bil je tiho in ni šel več na oder. Takrat se je pojavil ta Todor Revača in je začel brati in govoriti. Skratka, delal je tisto, kar je pred njim počel Hadžib. Pomembno je to, da se rudarji zelo pogosto sestajamo, sploh pa zdaj, ko ne delamo, ko nismo razdeljeni v tri izmene in nenehno nekaj diskutiramo. To, kar je včasih govoril Hadžib ali pa sedaj Todor, je prav tisto, kar je rezultat teh naših neskončnih pogovorov. On je nekakšen predstavnik, izreka tisto, kar smo že nešteto krat rekli. On pravzaprav zgolj ponavlja, kar nenehno govorimo in zahtevamo. Za nikakršnega vodjo ne gre, pač pa za to, da nima smisla, da bi vsi skupaj vsevprek nenehno ponavljali eno in isto.

Potemtakem sta Hadžib in Todor funkcionirala zgolj kot tista, ki prebereta zahteve delavcev?

Da, ona dva (ali pa še nekaj takih ljudi, ki jih je bilo dosti več) prenašata zahteve delavcev. Toda kdor koli od njih, kot posameznik, ne bi mogel narediti ničesar. Kajti ne gre za kake intelektualne kapacitete, za genije, ki bi lahko kaj storili sami, čeprav moram povedati, da gre za zelo solidne ljudi, o katerih mislim samo najbolje, in ki bi lahko potegnili za seboj množico. To, kar trenutno dela on, bi lahko delal tudi kdor koli drug. So ljudje, ki so intelektualno močnejši od nje, toda taki se izogibajo, nočejo se postaviti v ospredje.

Ali so med vami, ki štrajkate, tudi taki, ki bi se jim lahko reklo intelektualci?

Da, so. Toda ti se držijo ob strani. Čeprav so tu, so za stvar in podpirajo štrajk, pa se nočejo postaviti na čistino. Dosti je mlajših, npr. iz moje generacije, ki so nekje v ozadju. Zakaj bi se recimo jaz ali pa meni podobni postavljali v ospredje, če smo tukaj samo za dve ali štiri leta, če smo pravzaprav šele včeraj prišli? Naj to počno tisti, ki so tukaj že leta in leta; recimo 15, 20 ali celo 30 in več let.

Ali bi se to razmišljanje in situacijo dalo primerjati z razmerami v vojski: naj to opravijo »stare kuke«?

Da, natanko tako. Za to so v glavnem starejši rudarji, tisti, ki se bolj izpostavljajo.

Ali obstaja jedro štrajka, recimo skupina desetih, dvajsetih ali tridesetih, ki se družijo in diskutirajo o problemih? Obstaja kaj takega, kot je vodstvo, če že ni vodje?

Kaj naj rečem na to? Kar zadeva rudarsko družabnost: gre za izjemno družabne ljudi. To je povezano, po moje, že s samim delom. Mi smo na delu kot bratje, pa tudi iz-

ven jame, ker je vsak odvisen od tega, s katerim dela. Med rudarji zelo redko pride do pretepa ali česar koli takega. Ne spomnim se, da bi se pripetilo kaj takega v dveh letih, odkar sem tukaj. Toda nobene skupine ni in nobenega vodstva, ki bi iniciralo vso stvar. Rudarji se zbiramo takrat, ko pridemo na delo. Pogovarjamo se, razpredamo o tem in onem; v tej situaciji pa seveda v glavnem govorimo o štrajku. Gre za skupine po 30 do 40 ljudi, ki se zberejo v krogu in se pogovarjajo, smejiijo, zabavajo... krajšajo si čas. Nato gre nekdo na oder in vpraša: »Ali se strinjate, da storimo 'to in to', 'tako in tako', in rudarji mu odgovorijo »jaaa«, ali pa »neee...«. Nekako takole to poteka in se pri tem tudi vse konča.

Največji problem v tem je, da se zahteva za povečanje osnov plač nanaša samo na jamska delavce, ne pa na administracijo. Vodstvo ne bo dovolilo, da se plača enega rudarja v jami približa plači inženirja, kar bi bilo po moje realno. Jamski delavci zahtevajo za sebe tako povečanje plač, oni pa pravijo, da ni nobene šanse, da bi se to uresničilo. Toda šansa vendarle obstaja. Saj gre za delovno organizacijo, ki ne proizvaja lutk, ampak črno zlato in denar se bo moral najti.

Koliko je bilo partijskih sestankov v času štrajka?

Bile so seje, in sicer v prostorih občine, števila pa zdaj še ne vem. Če se ne motim, so bile seje vsak tretji ali četrti dan. Skušali so razrešiti problem, toda rudarji niso prenehali vztrajati pri svojih zahtevah.

Kako pa je bilo takrat, ko so komunisti »potegnili« in šli na delo?

Tisti dan so odšli v jamo tudi ljudje, ki sicer nikoli niso bili v jami. Delati so šli zato, da bi jih bilo čim več in da bi potegnili ostale za sabo. Toda ni se obneslo.

Si ta dan delal kot član Zveze komunistov?

Ja, član sem, toda delat nisem šel. Od začetka štrajka sem delal le prva dva dni, nato sem se odločil, da ne bom več. Delal sem tako dolgo kot moja skupina.

Si imel kakšne težave zato, ker se kot komunist nisi odzval odločitvi OO ZK?

Ne, zaenkrat jih nisem imel. Sicer pa tudi nisem edini član Zveze komunistov, ki takrat ni šel v jamo. Večina jamskih delavcev, članov Zveze komunistov, takrat ni šla v jamo. Zakaj naj bi potem šel jaz? V jamo so se spustili tisti člani Zveze komunistov, ki sicer delajo v upravi, ne pa v jami.

Kaj so sploh počeli v jami, če – kot si prej rekel – ne znajo kopati?

Ne vem, kaj so delali, vem pa, zakaj so šli. Šli so zato, da bi potegnili ostale. Najbrž so se sprehajali po rudniku, morda so sedeli, načrtovali, se kaj pogovarjali... Stvar je v tem, da srce proizvodnje ni šlo v jamo in brez teh rudarjev se ne da ničesar opraviti.

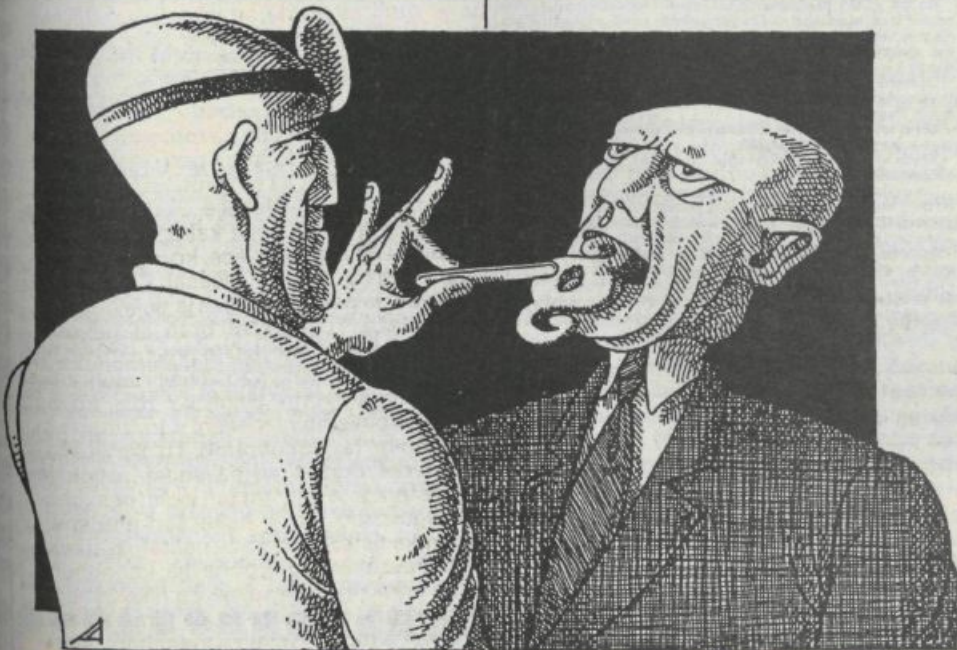
Tiste dneve, ko so komunisti delali in vabili na delo, torej nisi delal?

Poziv OO ZK in njenih članov, da se gre na delo, je pravzaprav naletel na gluha ušesa. Nobenega učinka ni bilo. Kar pa se mene tiče, si ne morem privoščiti tega, da se zjutraj oblečem in grem na delo in da mi potem, ko se vrnem iz jame, tovariši pripravijo sprejem v špalirju. Teško je priti iz jame ven in iti skozi 200 m dolg špalir tovarišev, ki jim iz oči lahko bereš prezir. Vem, ker se mi je to enkrat slučajno zgodilo, čeprav nisem prihajal iz jame. Ploskali so in žvižgali. Mi mlajši smo od starejših dobili tudi kakšno za uho. Ne moreš si privoščiti, da bi to doživel še enkrat. Raje vzamem knjižico in grem proč.

Ali uživaš v tem, da štrajkaš?

Se hecaš? Ne, kje pa. To je izjemno psihično naporna zadeva in vsi smo bolj ali manj razrvani. Mesec dni ni nobena šala. Včasih bi rad šel domov k puncu, k prijatelju, k bratu ali kamor koli že... pa ne morem. Stalno imaš občutek, da se bo jutri začelo delati, da se bo ta mora vendarle končala. Vsak dan smo imeli kake sestanke in človek pričakuje, da se bo stvar le razrešila... Toda vedno ostanemo na istem. Ljudje vztrajajo in točno vedo zaradi česa. Zahteva za stoođtoto zvečanje in odstop vodstva ni nič nerealnega in nemogočega.

TONCI KUZMANIČ

BOJKOTIRANI BOJKOTIRAJO

BOJKOT

Na prvem zboru študentov filozofske fakultete (študentskega parlamenta) v tem letu so študentje podprli predloge za zmanjšanje števila ur skupnih/splošnih predmetov ter za njihove spremembe. Predloge so utemeljili s previsokim številom ur teh predmetov, ki zavzemajo približno 1/3 urnikov in precej pripomorejo k prekoračenju dovoljenega števila ur na teden. Snovi nekaterih predmetov se tudi prekrivajo. Posamezni oddelki (filozofski, sociološki, psihološki ter odd. za tel. vzgojo) so poslali svoje odgovore, v katerih so bolj ali manj uspešno prepričevali o nujnosti tolikšnega števila ur svojih predmetov (ter vsi po vrsti še zatrdili, da »predstavljajo prej minimum kot pretiravanje«).

Precej živahneje pa se razvija zadeva v zvezi s predlogom o ukinitvi predmeta SLO in DS SFRJ iz vseh vzgojno izobraževalnih programov za višje in visoko šolstvo. Že na študentskem parlamentu se je debata o tem precej razgibala, o njenem nivoju pa nima smisla razpravljati. Protektor UEK, Rastko Močnik, je študentom jasno pokazal svoje simpatije do predloga. SLO in DS je označil kot praktično večščino, ki se je ne da naučiti v predavalnicah, temveč le na terenu. Študentje so dodali, da so te stvari poslušali že v srednji šoli, fantje pa še na služenju vojaškega roka. Izrazili so tudi dvom v »akademski nivo obrambne teorije ter njenih predavateljev«.

Vse predloge so študentje poslali Skupščini izobraževalne skupnosti Slovenije, Univerzitetnemu svetu Edvarda Kardelja in Fakultetnemu svetu filozofske fakultete. Postavili so zadnji datum, do katerega pričakujejo odgovore, in napovedali bojkot splošnih predmetov, če odgovori ne bodo pozitivni.

Predavateljem SLO in DS je ob Ocenii »neakademskosti predmeta in njegovih predavateljev« seveda zavrela kri. Po načelu napad je najboljša obramba so tudi oni napovedali bojkot svojih predavanj, ker »ocena... onemogoča tvorno pedagoško delo« ter zahtevali ponoven sklic študentskega parlamenta, »da odkrito, kot smo navajeni do sedaj, poveste, kje je bilo naše sodelovanje na tako nizki stopnji«, da »o predavateljih ne bi izgubljali besed«. »Medtem ko študentje čakajo na svoje odgovore, pa predavatelji svoj bojkot že učinkovito izvajajo. Taisti ljudje, ki so (sicer po pravici) vzeli vso stvar tako osebno, si sedaj ne vzamejo niti toliko več časa, da bi na vrata svoje predavalnice prilepili vsaj listek z obvestilom o bojkotu. (Kasnejša informacija: Obvestila so visela po oddelkih.) Polna predavalnica na študentskem parlamentu seveda še ni cela filozofska fakulteta, tako da neobveščeni študentje pridno čakajo svoje

bojkotirajoče predavatelje. S tem je študentski parlament seveda pristal na mestu, ki si ga je zamislil za nekoga drugega. S precej nekomplirano strategijo so predavatelji dosegli osmešenje študentov.

Da ne študentje, ne predavatelji in ne fakulteta oz. univerza niso pristojni za odpravljanje predmeta SLO in DS, je bilo menda jasno vsem že na študentskem zasedanju, saj je predmet obvezen po zveznem zakonu. V odzivu Skupnosti učiteljev predmeta SLO in DS Univerze EK v Ljubljani in Mariboru je to tudi ponovno objasnjeno:

»Predsedstvo SFRJ je na svoji seji dne 18. julija 1984 sprejelo smernice za usposabljanje za splošno ljudsko obrambo. V 10. točki smernic je rečeno, da je glavni namen usposabljanja mladine za SLO in DS ustvarjanje trajnega prepričanja o pozitivni vrednosti našega sistema, motiviranja mladine in učencev za aktivno udeležbo pri splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti... Težišče vzgoje in usposabljanja mladine za SLO in DS mora biti še nadalje... na obvezni podlagi.«

Dovolj razumljivo je, da pridejo predlogi o odpravljanju tega predmeta ravno s Filozofske fakultete v Ljubljani, vendar bi se določeni iniciativni posamezniki lahko zavedali, da je za take zalogaje potrebno kaj več kot polna predavalnica filozofov. Ostale ljubljanske fakultete ne sodelujejo, molčijo tudi mariborski študentje (tudi njim ni v njihovem bojkotu nihče pomagal). Za študente bi bilo mogoče bolje, da najprej uredijo zadeve okrog svoje nepovezanosti.

Šele ko bodo na tem nivoju stvari tekle gladko, se bodo lahko spravljali na slona, kakršen je odpravljanje SLO in DS, in sicer s polno mero potrpežljivosti in vztrajnosti.

16. 3. 1988 bo na FF naslednji študentski parlament, kjer lahko pričakujemo poslušanje že znanih dejstev v obliki odgovorov zgoraj naštetih institucij, nekaj osebnih razčiščevanj in na koncu sklep študentov o izvajanju bojkota splošnih predmetov. Kaj pa potem? Mogoče propad bojkota...

JANA STARE

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE
UNIVERZITETNA KONFERENCA
Kersnikova 4, 61000 Ljubljana

Datum: 14. 3. 1988

OBJAVA ZA ŠRC

Na UK ZSMS nameravamo ustanoviti študentski raziskovalni center, ki naj bi posegal na čim več področjih, se ukvarjal s študijem, njegovo reformo, tržnimi razmerami, študentskim turizmom, javnim mnenjem, študentskim standardom, družbenimi gibanji, študentsko kulturo, itd., itd.

Center bi se podal na vsako področje raziskav, za katero bi se hotela prijaviti skupina študentov (ali tudi en sam), če bi te raziskave le bile izvedljive v okviru UK.

UK bi s tem projektom nudila prostoro, opremo, finančna sredstva in administrativno pomoč.

Ker bi to precej stalo, bi pri tržno usmerjenih projektih UK vzela svoj del dobička.

Smisel raziskav naj bi bilo usposabljanje študentov za raziskovalno delo, marsikatero raziskavo pa bi potrebovala tudi UK, študentska organizacija in politični predstavnik. Te raziskave bi kdaj pa kdaj lahko celo pripomogle k lastnemu razumevanju študentske družbe. Ta objava je vabilo k sodelovanju, pripravi in prijavi projektov, pa še izziv za tiste, ki so že razmišljali o ustanovitvi česa podobnega in bi nam lahko z osnutkom svojih idej pri ustanovitvi pomagali. Predloge pošljite ali jih sami prinesite na Univerzitetno konferenco, Kersnikova 4, v sobo 109 ali 108, počitke koga s iz vlade in ji/mu povejte, kaj imate, kaj potrebujete, kdaj začnete.

PREDSEDSTVO UK ZSMS Ljubljana
Gorazd Drevnšek

SAMOODLOČBA ŠTUDENTOV

- ZA

- SPREMEMBO

- UKINITEV

predmeta SLO in DSZ na UEK v Ljubljani

Dozorel je čas, da se ugotovi in javno izrazi želja študentov slovenskih fakultet o samem »spornem« predmetu SLO in DSZ.

P. UK ZSMS Ljubljana kot organizator ponuja legitimno akcijo študentski populaciji in upa, da jo bo le-ta v svoj prid izkoristila.

S to akcijo hočemo prepričati našo javnost, da ne stoji za interesom same spremembe oziroma ukinitve predmeta SLO in DS peščica ljudi, ampak stirišne študentske vrste.

ŠTUDENTJE imamo pravico kot polnopravni in polnoletni občani sami odločiti tako o vpisu na univerzi kot tudi o tem, kaj bomo študirali. Obvezno podučevanje tega predmeta je poseganje po tej pravici. Dejstvo, da je popolnoma nesakademski predmet stisnjen v kalup togosti ter enakosti na vseh fakultetah v Jugoslaviji, govori o tem, da se dejansko ne veže na nobeno POSEBNO področje. Kot tak je nezdržljiv z vsebino univerze, ki bi morala dajati predvsem specializirano znanje strok.

Ker več glav več ve, pošljite morebitna lastna mnenja in pomisleke na naslov: UNIVERZITETNA KONFERENCA ZSMS LJUBLJANA, KERSNIKOVA 4, 61000 LJUBLJANA ali po telefonu: (061) 318-6511

PREDSEDSTVO
UK ZSMS LJUBLJANA
Tomaž Miklavc

Izhajajoč iz temeljnih državljskih pravic in pravice vsakega naroda do samoodločbe, ki je neodtujljiva in nikoli ne zastara

ZAHTEVAMO

1. da Skupščina SR Slovenije razpiše referendum, na katerem se bomo odločali o osnutku amandmajev za spremembo zvezne in republiške ustave;
 2. če se večina na referendumu izreče proti ponujenim osnutkom, zahtevamo ponovno oblikovanje in sprejemanje ustave v demokratičnem postopku, za katerega mora biti na voljo dovolj časa.
- Podobne zahteve so množično in javno izrazila različna strokovna in druga društva in združenja ter vrsta posameznikov, zato širša razlaga ni potrebna. Politiki namreč kalkulirajo, čas pa teče. Nobene garancije nimamo, da bi verjeli, da bo tistih nekaj ljudi, ki dejansko odloča o soglasju Slovenije k spremembam zvezne ustave, vzdržalo pritisk in se odločilo po volji ljudstva oziroma razpisalo referendum o predlaganih amandmajih. Da bi Skupščini SR Slovenije dali učinkovito podporo in moralno zavezo za takojšen sklep o sprejemanju ustavnih sprememb z referendumom,

POZIVAMO

vse, ki podpirate gornji zahtevi, da zanje zastavite svoj glas in podpis. Da bi zahteve podprlo čim več ljudi, zbirajte podpise tudi sami.

Ljubljana, 9. marec 1988

Koordinacija novih družbenih gibanj

POJASNILO:

- Vse tiste, ki želite sodelovati v podpisovanju Zahteve za referendum, prosimo, da upoštevate naslednja pravila igre:
1. če se podpisujete na zgoraj natisnjeno besedilo, zadostuje čitljivo napisano ime in priimek in zraven še podpis;
 2. če se podpisujete na kakršen koli papir, prosimo, da jasno označite, da so podpisi namenjeni zahtevi po referendumu.
- Uredništvo Tribune se zavezuje, da bo vse podpise predalo koordinaciji novih družbenih gibanj. Zahteve po referendumu pošljite na naš naslov ali pa na naslov katere koli institucije ali medija, ki ravno tako sodeluje v tej akciji.

Milan Balažic: ELEMENTI DEMOKRATIČNEGA IMAGINARNEGA ZA DRUGI SOCIALIZEM

»Socializem sinov ne more biti isti, kot je socializem očetov.«
Milan KUČAN

& 1.

Jugoslovanske/slovenske ustave in zdajšnjih ustavnih sprememb kot posebne oblike politično-programskega prava v sebi vedno že po diskurzivnem razmerju sil – ki v »igro« vstopajo s svojimi fantazmatskimi projekti – Zakonodajalca ni mogoče dojeti in kritizirati na osnovi neke »realne« (denimo ekonomistične) nezadostnosti, temveč zgolj skozi njeno imaginarno, ki omogoča – kljub, marveč zaradi napak, pomanjkljivosti, nezadostnosti – preživetje družbenih razmerij, imenovanih socialistično samoupravljanje s komplementarno garancijo gospodstva državno-partijske birokracije vred. V neskončnem spodletelem lovu historiziranega Zakonodajalca za objektom/razlogom želje, v želji, zmerom partikularni in ekscentrični, ki nikoli ne deluje v smeri preživetja/prilagoditve nečesa, zato

škoduje, v metonimični strukturi želje, ki je nepripravljena za vzgojo in je istovetna z zakonom, leži vzrok nenehnega spreminjanja ali podaljševanja temeljnega zakonskega akta. Objekt identifikacije Zakonodajalca – Ideal harmonično razvite socialistične samoupravne družbe na poti v komunizem (po mohamedansko: »ni komunizma razen komunizma in socializem je njegov prerok«) – željo vzdržuje. Tako ustava tu figurira kot vrhunska pomožna tvorba v smislu halucinatorične zadovoljlitve želje Zakonodajalca, naloga analitičnega spoprijema pa se ogleduje v konstrukcijah, ki naj Zakonodajalcu vrnejo izgubljene koščke realnosti in iztrgajo pulzijo (tej) imaginarni ujetosti. Od tod tudi težava: tovrstno početje se s strani Zakonodajalca zapopade kot nova nevarnost.

& 2.

Imaginarno obstoječe ustave in ustavnih sprememb je bolj realno kot »realno«, ideološka shema ustave ni odraz realnosti, ampak način, kako nanj intervenirati. Realnost

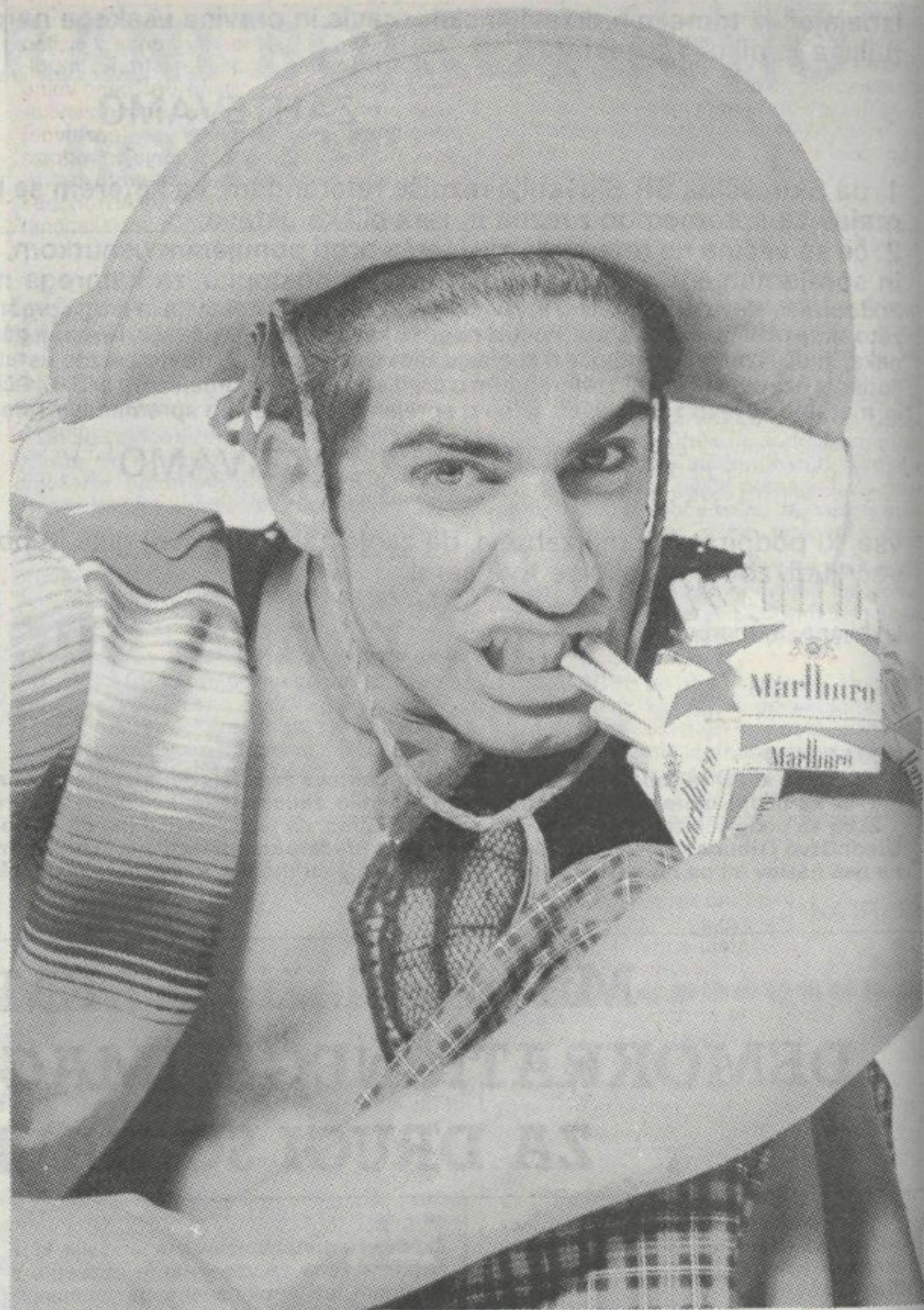
zanika in vzpostavi/predpostavi neko Drugo realnost, katero fiksira in ki iz nje izhaja: ustava privzame vlogo institucionaliziranega materializiranega verovanja sredi vselejšnje fantazmatske oblikovanosti realnosti družbenega. Fantazma Zakonodajalca po funkciji stoji na mestu obljubljenе utopije, ki jo najavlja in izmika, s tem pa mu daje določeno ugodje padca realnega v simbolno. Naloga analize je intepretacijo nemožne fantazme rekonstruirati in prekorčiti s prehodom Zakonodajalcu skonstruirati simptom, ki ga bo skozi rezultanto neugodja privedel v analizo. Ime simptoma poznamo: civilna družba in pravna država, torej zasuk od neposredne (negativne) kritike ustavnih sprememb k (pozitivnemu) nizanju, kaj to – pravna država – je. S pomočjo velikega in še več zamolčevanega slovenskega pravnega teoretika Leonida Pitamica skonstruirajmo »kontrafantazmo«, ki nam bo služila v ljudsko-demokratičnih bojih za vzpostavitev demokratičnega imaginarnega Drugega socializma.*

& 3.

Pravnost države v prvi vrsti pomeni »jamčiti ljudem eksistenco nasproti državni organizaciji, pa tudi jamčiti državni organizaciji eksistenco nasproti zlohotnim ljudem« – poudarek je na prvem delu sintagme: šele spoštovanje pravic s strani države pri ljudeh proizvede nedvomna jamstva v prid ohranitve pregneteno skovane države, ustave in zakonov. Iniciramo »transhistrorične« glavne točke (le point-maître) pravičniških diskurzov Magne Charte, Bill of Rights, Habeas corpus Act, Act of Settlement, Droits... 1789 – taksativno: nihče ne sme biti na kakršen koli način oviran v svoji osebni svobodi brez zakonite sodbe, odgovornost državnih uradnikov (sodnikov) z visokimi kaznimi ob kršitvi predpisov, neodvisnost sodstva, neposredne svobodne volitve v parlament. Človeške in državljske pravice negirajo absolutno državno oblast s tem, ko določajo kompetence individua nasproti skupnosti: človeške pravice v ustavi so izven in nad ustavo, državljske pa »nadomestilo za tiste naravne pravice, ki jih more človek kot član države žrtvovati skupnosti«. Državljska svoboda in enakost postavljata meje državni kompetenci (npr. svoboda zborovanja, združevanja, tiska, doma, aktivne in pasivne volilne pravice), medtem ko so človeške svoboščine tako rekoč nad-državne, pozitivno pravo jih konstitutivno ne more odpraviti in obstajajo – če je tako – zoper vsako pozitivno-pravno organizacijo in zoper ustavo. Pravnost moderne države za razliko od policijske države vključuje načelo delovanja države in njenih organov v okviru zakonskih določb in tem organom je hkrati prepovedano izvajati katere koli dejavnosti – tudi če so v korist države in družbe – ki bi šle samovoljno preko zakona.

& 4.

Kaj vsebuje kratka, jasna, vsem razumljiva ustava, ustava, ki se hoče izogniti voluntaristično programskosti kaprice Drugega, utemeljene na ne-vednosti in verovanju v oblasti polni užitek (da bi z odpovedjo letemu, užival tudi podložnik, recimo: totalitarne tendence civilne družbe), kako kratka proizvesti takšno Gospodar-Hlapec, država-civilna družba razmerje, v katerem bo mesto oblasti zakonito prazna oblast zakona, mesto (v nazaj) demokratičnih tendenc civilne družbe pa bilo izpolnjeno z delom, užitek in oblastjo nad oblastjo? Kratka, jasna in razumljiva ustava je vsa sestavljena iz dveh osnovnih delov: »1. Naštevanje in slovesno proglašanje starih, že pred ustavo obstoječih... pravic, 2. Organizatorne določbe, ki urejajo, organizirajo družbo, t. j. ustanavljajo organe z namenom, da se na določen način ščitijo prej navedene človeške pravice...«, ali kot to kompaktno pove čl. 2. francoske deklaracije: »Namen vsake politične združitve je, ohraniti naravne in nezastarljive pravice človeka.« Relacije so na moč jasne: prvi del – kaj (pozitivna zaščitena materija), drugi del – kako (sredstva za zaščito temeljnih ljudskih pravic in meje ter naloge medsebojno strogo zakonodajno-izvršno-sodno ločene oblasti). Ustavi kot družbeni pogodbi s statusom lex fundamentalis je temeljni namen varovanje svobode individua, kolikor pa – namesto, da bi državni organi ščitili – slednjo ogrožajo, ima ljudstvo kot najvišji čuvár naravnih pravic svobode skrajno pravico

spremeniti državno organizacijo, ki je z nezakonito dejavnostjo zdaj postala rebel. Ta pravica – ius resistendi (gl. Francoska deklaracija pravic 1793, ameriška deklaracija o neodvisnosti 1776) – izhaja iz privilegirano človeških pravic proti drugim določbam ustave.

& 5.

Katere temeljne pravice je potrebno navesti v jedrnatu ustavo, če ne tele:

1. telesna svoboda – a) načelo svobode gibanja, ki je ovirana zgolj na podlagi (kazenskega) zakona, b) svoboda doma – brez zakonitih razlogov in privolitve lastnika ne sme nobena uradna oseba vstopiti v stanovanje (sem spadajo tudi prisluškovalne naprave), c) tajnost poročil (od pisma do telefona); 2. duhovna svoboda – a) svoboda vesti, mišljenja, verovanja, v izvedbi, vsak-

do uživa državljske pravice in lahko opravi katero koli državno službo neodvisno od lastnega prepričanja ali pripadnosti Partiji, b) svoboda javnega izražanja svojih misli ali svoboda govora, c) svoboda tiska, omejena z zakonom z golj zaradi kršitve dostojanstva osebe ali državne varnosti (ki pa je pod kontrolo javnosti), odprava cenzure (obstoječe-da-je-ni), d) svoboda znanosti in umetnosti, e) svoboda pouka, t. j. možnost, da sme vsakdo poučevati, kar hoče in kogar hoče, svoboda učenja vključno z možnostjo, ne učiti se, f) svoboda združevanja in zborovanja, da lahko posamezne civilno-družbene združbe ljudi kvalitetno ščitijo interese individua in onemogočajo monopolizirano uveljavljanje skupnih interesov, g) pravica peticije, se pravi, možnost neposrednega apela na zakonodajno oblast, ki je zavezana uradno jemati peticijo v

pretres; 3. gospodarska svoboda – lastniške pravice, ki so dvojne: svobodno razpolaganje s svojo imovino in svojo delovno močjo, pluralizem lastništev in združevanje oblik lastnine za doseganje boljših delovnih učinkov; vsakemu državljanu država zagotavlja kar najboljše možnosti za pridobitno delo, obenem pa se vsem varuje človeka vredno eksistenco (socialna pravičnost); in 4. enakost – naredimo kar Deklaracijo pravic 1789: »Ljudje se rodijo in ostanejo svobodni in enaki v pravu. Socialne razlike morejo biti utemeljene samo v skupni koristih... Zakon mora biti enak za vse, kadar ščiti in kadar kaznuje.« Priznanje razlik zagotavlja zakonu z neenakimi ljudmi ravnati enako in (progresivno) neenako; sem spadajo tudi pravice manjšine nasproti večine. Navedene temeljne pravice (S) uveržijo to pozitivno označevalno verigo z označevalcem-Gospodarjem (S) tako, da začne (demokratska) civilna družba eksistirati na način univerzitetnikove družbene vezi, vi-

dez nevtralne vednosti skriva gesto Gospodarja nad Gospodarjem/državo, ki po zakonskih kompetencah intervenira v civilno družbo le toliko, kolikor z registrom simbolnega pomirja/ureja civilno-družbeno vojno vseh proti vsem: s tem so končno zanikane-ohranjene-povzdignjene (pozitivne) vsebine ideje samoupravljanja in odprta pot Drugemu socializmu, v katerem je svoboda najprej formalna, ta »tranhistorična« forma pa nastopi kot nosilec socialističnih – »vsebinskih« prebojev prve.

&6.

Kako spreminjati ustavo? Če ustavne spremembe niso odgovor na zastavljeno vprašanje in zgolj napeljujejo dalje na dvocepno alternanco: ali ostati pri ustavi 1974 ali napisati novo ustavo v zgornjem smislu, vse ostalo pa prepustiti zakonom splošne narave. Vsaka ustava in vsako spremembo že od Agreement of the people (1647) naj bi se dajalo v podpis celotnemu narodu, če

apliciramo: vsaka SR za sebe izvede ljudsko glasovanje; ustavotvorna oblast izvira samo iz naroda/narodov (prim. Rousseaujevo Contrat Social ali Sieyesa Qu'est-ce que le tiers-Etat), ki jih ne more nadomestiti nobena skupščina narodnih zastopnikov. Na liniji sintagme »ukazujem, da si svobodni« in Cicerona izreka »svobodni smo le, če smo hlapci zakona« se torej vsaka ratifikacija katere koli spremembe ustave lahko opravi samo z referendumom in ta pravica mora biti zapovedana v ustavi kot dolžnost.

Na čelu te v grobem konstruirane »kontra-fantazme« piše: Slovenci in vsi ostali jugoslovanski narodi, še ta napor, da postanemo socialisti!

MILAN BALAŽIČ

* prim. L. Pitamic, Država, predvsem str. 175-233, Družba sv. Mohorja, Ljubljana 1977

dr. France Bučar: USTAVNA KRIZA

O ustavni krizi govorimo takrat, kadar je neka družba prepadno razdeljena v pogledih na možnosti svojega nadaljnega obstoja. Soglasje obstaja samo v tem, da v dosedanjih okvirih in po sedanjih poteh ne gre več naprej. Različnost pogledov glede možnega izhoda pa je grozeča ne zaradi tega, ker bi pogledi predstavljali široko paleto izbirnih možnosti, med katerimi je težko izbrati najboljšo, ali ker bi bile možnosti izbora zaradi danega položaja izrazito majhne, tako da je tudi najboljša alternativa še vedno slaba ali komaj zadovoljliva, pač pa zaradi tega, ker se izbirne možnosti medsebojno izključujejo. Rešitev za ene pomeni obsodbo in žrtvovanje drugih ter obratno. To je položaj, ki pelje naravnost v spopad, ker njegova notranja logika izključuje sporazumevanje, kompromisi pa ne morejo zadovoljiti niti enega niti drugega. To je najslabši možni položaj, v katerem se lahko neka družba znajde, in sleherna pametna politika mora osredotočiti vse svoje napore, da se takemu položaju lahko izogne.

To je tipična podoba našega položaja, ki se je razkrila prek sedanje ustavne razprave. Gre za kurz, ki vodi neposredno v pat pozicijo, ki sama na sebi ne predstavlja nikakršne rešitve, vsekakor pa uvod v dominacijo, ker v taki pat poziciji ni mogoče ostati in ne obstati. Dominacija pa zopet s svoje strani ne omogoča rešitve, ne za eno stran za drugo stran, ker nobena družba ni sposobna preživeti, če v njej ni soglasja vsaj v nekaterih temeljnih pogledih na skupne interese.

Enotnost pogledov je bila mukoma in šele po dolгих naporih pri nas dosežena celo glede priznanja, da v dosedanjih okvi-

rih ni mogoče najti izhoda iz krize oz., celo o tem, da kriza sploh obstaja. V tem je prednjačilo prav slovensko politično vodstvo, ki se je dolgo časa na vso moč upiralo kakršnim koli zahtevam po spremembi ustave – češ ni problem v sedanji ustavni ureditvi, pač pa v tem, da tudi te ustave, take kot je, ne izvajamo. Argument, ki sam na sebi drži, ki pa vendar pušča neodgovorjeno še bolj temeljno vprašanje, zakaj ne ustave ne drugih predpisov ne izvajamo. To bi nas pripeljalo do jedra problema, do odgovora na vprašanje, ali je sploh struktura države, taka kot je, ustreza za sožitje v mnogonacionalni državi in ali je tak koncept socializma, kot ga pri nas uveljavljamo, odgovor na zahteve moderne družbe. No, taka analiza pri nas ni bila nikoli napravljena, ker zaenkrat niti še ni dopustna. Napravljena pa je bila analiza o delovanju našega političnega sistema, seveda pa v okvirih dopustnega – niso bila postavljena vprašanja glede prav tistih temeljnih dejavnikov in konceptualnih izhodišč, ki v zadnji posledici narekujejo naš sedanji položaj. Ostali smo v ideoloških in konceptualnih okvirih. To pa seveda ne more biti izhodišče za ustavne spremembe, ki naj bi ponudile resnične možnosti izhoda. Kajti tudi ustava sama je le pravno izraženi pogled in zamisel o družbeni ureditvi, kot izhaja iz temeljne filozofije oz. ideologije, ki ji je podlaga in pravi izvor. Če želimo seči do pravih vzrokov krize in poiskati rešitve, je treba sprememb v tej temeljni filozofiji, v teh izhodiščih načelih. Tu pa do sprememb ne prihaja. Celo nasprotno, predlagatelji sprememb so izrecno poudarili, da se z njimi v ničemer ne spreminjajo temeljna ustavna načela. Šlo naj bi torej samo za doslednejšo in organi-

zacijsko bolj izpopolnjeno ter normativno bolj dorečeno izpeljavo teh temeljnih ustavnih načel. S takimi izhodišči se je strinjalo tudi slovensko politično vodstvo, ki je v celoti dalo pristanek za začetek postopka za ustavne spremembe na podlagi tako izdelanih predlogov.

Ostati v okviru takega temeljnega koncepta pa pomeni ostati pri dosedanjem političnem monopolu partije, pomeni sistem bolj dosledno centralizirati, pomeni voditi in upravljati državo kot enoten, čim bolj unificiran sistem, pomeni upravljati ga na hierarhičen in administrativen način, na predpostavki enotnosti in enakosti interesov celotnega delavskega razreda Jugoslavije, pomeni postaviti v ospredje interese države kot celote v nasprotju z individualnimi interesi posameznih narodov ali republik, pomeni dati prednost razrednemu pred nacionalnim, pomeni tudi ideološko ter vzgojno izobrazbeno sistem čim bolj poenotiti na temelju enakega načina mišljenja in pogledov, pomeni čim bolj osredotočiti denarna sredstva za naložbe, ki so skupnega pomena za vso državo – o skupnem pomenu pa odloča center.

Torej ne samo, da ostajamo pri prav tistih temeljnih izhodiščih, ki so pravi in zadnji vzrok sedanje agonije naše družbe, ampak jih celo potenciramo. Govorjenje o tržnem gospodarstvu je samo okras.

Slovensko politično vodstvo se z njimi v načelu strinja, kljub formalnemu zavračanju nekaterih amandmajev kot nesprejemljivih.

Kljub temu pa je prišlo do jasne polarizacije stališč – ne prek političnih vodstev, ki tega sploh niso pričakovala – pač pa prek javne razprave in usklajevanja v zvezni

ustavni komisiji. Predvsem iz Slovenije izvirajo zahteve po spremembi temeljnih ustavnih izhodišč, proti predlagani centralizaciji, proti predlaganemu administriranju, proti sedanjemu opredeljevanju družbene lastnine, za tržno gospodarstvo.

Slovenska stran si v ustavni komisiji teh predlogov v tako jasno izraženi obliki ni upala niti predložiti. Vendar, celo tisti njeni relativno medli predlogi, ki jih je morala sprejeti pod pritiskom javnega mnenja, so bili dosledno vsi zavrnjeni.

Ugotovitev: slovenski predlogi za večji del države niso sprejemljivi. Če niso, sledi, da jih tisti, ki so proti njim, z enako pravico odklanjajo, kakor jih Slovenci zagovarjamo. Zakaj bi jih torej Slovenci drugim vsiljeali, če smatramo, da so proti njihovim koristim? Izhod iz te pat pozicije je samo ali dominacija enih nad drugim ali ugotovitev, da stvari, o katerih ni skupnega in enakega interesa, ureja vsak zase. To zadnje pa je rešitev, ki je v nasprotju s celotnim duhom in koncepcijo sedaj predlaganih ustavnih sprememb, s katerimi pa slovensko politično vodstvo v načelu solidarizira. In tudi nima zadosti politične moči, da bi jih odklonilo brez vsesplošne podpore javnosti.

Zato so vse bolj številne in široke zahteve, da naj ljudstvo z referendumom zaveže slovensko skupščino, da predlog amandmajev v celoti zavrne. To je na eni strani njena moralna podpora in hkrati zaveza. Naše politično vodstvo se je na ta način znašlo v precepu: treba se je odločiti ali za slovensko javnost ali za podreditev zveznemu političnemu vrhu.

Obstaja utemeljen strah, da se bo podredilo slednjemu ali pa poizkusilo najti rešitev v sebi prikrojenem referendumu. Taka rešitev pa je v obeh primerih samo podaljševanje agonije.

dr. FRANCE BUČAR

Alenka Cotič: K USTAVNIM SPREMENBAM

Dejstvo, da Jugoslavija ponovno spreminja ustavo, priča, da so bili vsi dosedanji poskusi realizacije vizije samoupravnega socializma neuspešni. To povzroča dvom v samo možnost konkretizacije tega družbenega modela, saj je znano, da se teoretične postavke morajo potrditi v praksi, da jih lahko sprejmemo kot resnične. Vsekakor pa sedanja družbena kriza dokazuje, da nekaj v tej družbeni ureditvi ne funkcionira tako, kot je bilo zamišljeno. Menim, da za nastalo stanje ni kriv »subjektivni faktor« — delavec in občan, ki da se »neodgovorno obnaša«, ki še ni dojel bistva samoupravnih odnosov kot najvišje stopnje demokracije in se zato ne dovolj aktivno vključuje v samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje, v delegatski sistem, ostaja pasiven itd. Za krizno situacijo so odgovorni izključno

nosilci politične oblasti, mehanizem njihovega delovanja pa je določen prav z obstoječim ustavno-pravnim sistemom, v katerem so nekatere bistvene pomanjkljivosti. Te preprečujejo preseganje kriznega položaja, v katerem je jugoslovanska družba, in so hkrati tudi temeljni vzrok nastanka stanja, ki se spreminja v pravo družbeno kaktaklizmo.

Družbena kriza je sprožila težnjo po spreminjanju obstoječe ustave, ki ne nudi ustreznih možnosti za ozdravitev gospodarstva in za izhod iz vsesplošne družbene dezorganizacije. Cilj teh sprememb naj bi tako bil preseganje starih konceptov, ki so se v praksi izkazali za neučinkovite. Toda uradno določene meje ustavnih sprememb gotovo niso dokaz resnične pripravljenosti pobudnikov teh iniciativ, da bi s korenitim

posegom v dosedanji ustavni red rešili napokičena družbena protislovja in nepravilnosti, ki onemogočajo razvoj jugoslovanske družbe. To daje slutiti, da bomo še enkrat pričla kozmetičnim spremembam starega, torej poskusu restavracije neproduktivnega koncepta ureditve temeljnih družbenih razmerij.

Osnovna slabost sedanje družbeno-politične prakse je odsotnost elementov dinamičnosti, tekmovalnosti in iniciativnosti kot osnovnih principov delovanje kreativne družbe. To povzroča pasivizacijo ljudi in s tem tudi stagnacijo ali celo nazadovanje v razvoju vseh segmentov družbe. Odsotnost pluralizma v družbi pa vodi v centralizacijo in monopolizacijo politične oblasti in odločanja na vseh področjih. Dosedanja enostrankarska politična praksa kaže na

bistveno nemoč vladajoče garniture, da bi poiskala »čudežno formulo« rešitve nastalega stanja. Iluzorno je prepričevati se, da gre le za nepravilno kadrovske zasedbo najvažnejših javnih funkcij, da so torej zgolj posamezni konkretni politiki (na primer tov. Branko Mikulič) krivi za družbeno nazadovanje, ker zaradi svoje nestrokovnosti in nesposobnosti vsiljujejo nepravne stabilizacijske in druge ukrepe, da tako na njih sloni glavna odgovornost za polom vseh dosedaj predlaganih programov za izhod iz krize. Vzrok nezmožnosti presejanja obstoječega tiči drugje, in sicer v samih temeljnih sistema, ki z negativno selekcijo kadrov omogoča prodor tovrstnih oseb na najodgovornejše položaje. Zaradi uzakonjenja ene same politične sile kot nosilca absolutne resnice družbeno-zgodovinskega razvoja, je ta sistem nesposoben absorbiranja novih pobud in rešitev, ki se rojevajo izven te privilegirane politične sile. Sistem, ki ni sposoben adaptacije novih in perspektivnejših idejnih konceptov, pa je nujno obsoben na stagnacijo ali celo tragičen propad.

Eden izmed temeljnih pogojev za izhod iz začaranega kriznega kroga je torej samo radikalno predrugačenje družbeno-političnih odnosov. S tem mislim na ukinitve političnega monopola ene same stranke in na omogočanje svobodnega artikuliranja interesov različnih družbenih skupin, ki se lahko konstituirajo tudi kot avtonomni politični subjekti, na uvedbo svobodnih in neposrednih volitev kot temelja legitimnosti javne oblasti ter na pravico do uresničevanja vseh z mednarodnimi deklaracijami zagotovljenih političnih pravic in svobod.

Kajti vnaprej predpisana nezmožnost oblasti, odsotnost odgovornosti nosilcev javnih funkcij, nezmožnost njihove zamenjave, ko se njihovo delovanje izkaže za

neprimerno, odsotnost kontrolne funkcije javnosti in javnega mnenja – vse to onemogoča produktivno samoregulacijo in stabilnost sistema ter njegov razvoj.

V ta kontekst sodijo tudi razprave o uvedbi novih gospodarskih odnosov in tržnega gospodarstva, katerega temeljno določilo je konkurence in uspeh najspodobnejšega, najproduktivnejšega ter poraz tistega, ki teh lastnosti nima. Dopustiti gospodarstvu, da deluje po svojih immanentnih zakonitostih, ob hkratni strokovni in odgovorni družbeni regulaciji, se kaže, da je osnovni pogoj za izhod iz gospodarskega kaosa. V te pobude se vmeščajo tudi zahteve po novi konceptualizaciji lastnine kot izhodišča za produktivnejše delovanje gospodarskih subjektov. Jasno pa je, da novih ekonomskih odnosov ne moremo vzpostaviti brez politične reorganizacije oziroma hkratne vzpostavitve politične konkurence – političnega pluralizma.

Kar pa zadeva spreminjanje statusa republik in pokrajin, je potrebno poudariti, da vsakršno spreminjanje mehanizma medrepubliškega sporazumevanja v smeri restavracije sistema preglasovanja, nujno vodi v neenakopraven položaj posameznih federalnih enot, ki so glede na številčnost narodnega občestva v manjšini. To bi pomenilo transformiranje jugoslovanske federacije iz večnacionalne skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti v večnacionalno skupnost prisile, torej v ječo (malih) narodov. Vprašljiv pa je tudi sam princip konsenznega odločanja, kajti v skupnosti tako diferenciranih in nezdružljivih nacionalnih interesov neka skupna obvezujoča rešitev določenega spornega problema, pa čeprav na osnovi konsenza, ne zadovolji nujno zahtev vseh narodov in narodnosti. Kot vidimo iz tovrstne prakse, medrepubliško pri-

laganje – kompromisarstvo – večkrat pomeni bistveno oddaljevanje od avtentičnih interesov posameznih nacionalnih skupnosti. Zato bi veljalo razmisliti tudi o preureditvi jugoslovanske federacije v konfederativno večnacionalno skupnost, ki naj omogoči odločanje na osnovi konsenza le na najvišji ravni, medtem ko naj skupno odločanje ne posega na tista področja, ki jih mora vsak narod sam urejati, če naj bo suveren politični subjekt. Možnost za vzpostavitev takih odnosov sicer obstaja že v sedanjih ustavi, tako da bi bilo potrebno predvsem preprečiti uveljavitev zahtev po dopolnitvi ustavnih določil v smislu centralizacije in krepitve zveznih organov, razširiti pa tiste določbe, ki opredeljujejo pomen in pravice republik in pokrajin.

Ignoriranje večine pobud, ki prihajajo iz javnosti, ali pa njihova zavrnitev z argumentom, da posegajo v temelje sistema, ki jih ne bomo (bodo) spreminjali, sproža vprašanje, čemu potem sploh spreminjati ustavo, in v čigavem interesu potekajo ustavne spremembe. Kdo potrebuje novo ustavno ureditev: družba, da se bo lahko produktivnejše reorganizirala, ali oblast, da bo lahko še bolj utrdila svojo oblast nad družbo in ohranila krizni status quo? Kajti v primeru, ko bi se uveljavila težnja k centralizaciji politične moči in odločanja, sistem še popolnejšega državnega poseganja v gospodarstvo in druga družbena področja, če bi se vloga republik in pokrajin bistveno zmanjšala na račun krepitve zvezne administracije, se nam obeta padec že dosežene stopnje demokratizacije družbe in še večje zaostajanje za razvitim svetom. V čigavem interesu je, da postane Jugoslavija podaljšek tretjega sveta v Evropi, pa naj ostane odprto vprašanje, na katerega naj si odgovori bralec sam.

ALENKA COTIČ

dr. Božidar Debenjak: OB USTAVNIH SPREMENBAH 1988

Znano je, da je ustava SFRJ iz leta 1974 ena najdaljših, če ne sploh najdaljša ustava na svetu. Prav tako dolgi – sorazmerno so ustavni amandmaji, ki so pravkar v javni razpravi. To dejstvo si moramo na začetku poskušati razložiti, da bi vedeli, kako naprej. Nedvomno je namreč razumen korak tisti, ki pelje v kar najkrajšo, najmanj ekstenzivno ustavo. Jasno pa je, da bo ta korak mogoče narediti šele tedaj, ko bo o ustavnih ciljih dosežen zadosten konsenz v relevantni javnosti. Žal pa smo od tega še precej oddaljeni.

Za dolžino veljavne ustave je pravzaprav samo ena razlaga: ustava je nastala v času, ko je generacija, ki je nosila revolucijo in izvajala v povojnem obdobju vodilne funkcije, morala intenzivno razmišljati o tem, kako bo po njenem odhodu zagotovljena kontinuiteta njenih temeljnih zavzevanj. Rešitev je našla v dveh karseda nadrobni-

dokumentih, ki naj bi nadaljevalcem omogočila stabilno ravnanje v skladu z že začrtanimi cilji. Ta dva dokumenta sta bila ustava in zakon o združenem delu. Dokumenta sta nastajala v specifično jugoslovanski atmosferi kritičnih pripomb, ki niso izrecne, temveč merijo na to, da kakšen aspekt bodisi ni zajet, bodisi ni zajet v zadostni meri, na kar sestavljenci vedno odgovarjajo z dodajanjem, pripisovanjem ali vstavljanjem odstavkov, vrinjenih besed ali vrinjenih stavkov, rezultat pa je nabrekanje besedila preko vsake razumne mere. Dolžina ustave in zakona o združenem delu je potemtakem izraz kompromisa in reševanja osnovne ideje z obilnimi stranskimi popuščanji in pripuščanji, ob čemer včasih postane tudi osrednja ideja nedosledna. Ne smemo se torej čuditi, če so tudi predloženi amandmaji prej širjenje besedila kot pa njegovo krajšanje, saj skušajo na enako kompromi-

sen način dodajati v obstoječe besedilo določene nove poudarke. Pogled na predložene amandmaje zato pokaže, da so tudi sami polni notranjih kompromisov in da nikakor ne merijo vsi v isto smer.

Povedano v celoti velja tudi za tiste amandmaje oz. tista določila znotraj amandmajev, ki imajo poseben pomen za družbene dejavnosti in s tem seveda za funkcioniranje univerze, ki je sestavni del nekaj družbenih dejavnosti. Že sedma točka amandmaja IX odpira vprašanje družbenih dejavnosti: ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti in svobodna menjava dela. Določila te točke deklarativno zagotavljajo »enak družbenoekonomski položaj delavcev v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti«, kot ga imajo delavci v drugih dejavnostih. Vendar pa ta amandma ne zapira možnosti minusprocentnih resolucij, kakršnih se rada poslužu-

je zvezna administracija, ki s tem dokazuje, da delavce v družbenih dejavnostih ekonomsko tretira podobno kot drugi sistemi »državne uradnike«. V teh sistemih je še vedno ohranjen tisti status pedagoških in dela zdravstvenih in kulturnih delavcev, ki so ga poznali do 50. let tudi pri nas. Mi-nusprocentne resolucije potrjujejo, da so samoupravne interesne skupnosti postale z administrativnimi ukrepi samo posebno področje državnega proračuna in da jih zato udarjajo varčevalni ukrepi, kadar je država, torej državna administracija, bila globalno vzeto preveč »zapravljivca«. Da pa bi ne bilo nobenega dvoma, je v nadaljevanju predloženih dopolnil tudi točka 10. istega amandmaja, ki govori o začasnem omejevanju razpolaganja z delom sredstev družbene reprodukcije in je v amandmaju XIII v točki 7 izrecno povedano, da se ta zaseg nanaša tudi na samoupravne interesne skupnosti.

Amandma XIII se izrecno nanaša na samoupravne interesne skupnosti, pri tem pa ne postavlja nobenih meja ustanavljanju samoupravnih interesnih skupnosti in vseh ravneh, od občine do federacije. V drugi točki so naštetja tale področja samoupravnega interesnega združevanja: izobraževanje, znanost, kultura, zdravstvo, socialno varstvo. V drugem odstavku iste točke se tem petim samoupravnim interesnim skupnostim pridružuje še šesta, namreč, samoupravna interesna skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V tretji točki se omogoča, da ustava (zvezna, republiška, pokrajinski ustavni akt) določi še druge obvezne SIS družbenih dejavnosti. V peti točki je določeno, da se z zakonom oz. z odlokom skupščine družbenopolitične skupnosti določijo načela za organizacijo obveznih samoupravnih interesnih skupnosti. Strogo razumevanje ustavnega besedila bi najbrž terjalo, da se v vsaki občini ustanovi občinska raziskovalna skupnost in vse druge v ustavi naštetje obvezne

interesne skupnosti. Vprašljiva je že obveznost interesnega združevanja, tembolj pa ali je za samoupravno interesno skupnost občina dovolj velika rizična skupnost in dovolj velika aglomeracija za določitev realnega vsebinskega in materialnega interesa. Za zdravstvo velja najbrž mednarodna norma, da je temeljna rizična skupnost tista, ki šteje približno dva milijona ljudi. Kolikšna je rizična skupnost za druga področja, je treba dognati na podlagi mednarodnih primerjav. Zagotovo pa občina ni ne po vsebini interesa ne po materialnih kazalcih zadovoljevanja interesov primerna rizična skupnost znanosti. Podobno velja za srednje šolstvo, da o univerzah niti ne govorimo. Na drugi strani pa je vprašljivo, ali je treba vsako tako skupnost razširiti do federacije. Posebej pa je vprašljivo, ali naj se vse dogovarjanje o medsebojnih interesih prenese na samoupravne interesne skupnosti, saj sedma točka IX. amandmaja omenja tudi »prodajo svojih storitev na trgu«, karkoli že to pomeni.

Predloženi ustavni amandmaji tudi ne prispevajo ničesar k poenostavljanju in variranju samoupravnih funkcij v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti. Ena od temeljnih ovir za razvoj družbenih dejavnosti je namreč, da morajo v organizaciji biti kar najbolj enake organizacijam združenega dela s področja materialne produkcije. Iz dejstva, da je vsaka osnovna šola, vsaka srednja šola, vsaka fakulteta obravnavana tako, kot bi bila tovarna, sledi, da postanejo predmet obravnave vprašanja, ki ne morejo biti predmet samoupravne obravnave, tako kot se ni mogoče samoupravno odločati za vsebinska vprašanja matematike ali fizike. Ta vprašanja so ravno zaradi slabe organizacijske analogije povezana z doseganjem ali nedoseganjem dohodka in zato pod pritiskom materialnega preživetja. Ustava bi tu morala omogočiti takšno zakonsko ureditev področja, ki bi zajela vsebinsko drugačnost in s tem omo-

gočila predvsem skrb za kvaliteto in posodobitev posla. Zakon o usmerjenem izobraževanju, ki se pravkar spreminja, je adaptacija zakona o združenem delu za področje vzgoje in izobraževanja, nesodobna določila, ki jih je treba spreminjati, torej temelje na nadrejenem zakonu. Ta zakon je nastal po ustavi z vzdevkom »mala ustava«, zdi pa se, da je bil prekopiran nazaj v amandmaje ustave, namesto da bi bila ustava v določilih o družbenih dejavnostih razbremenjena in da bi silila potem k takšnemu noveliranju zakona o združenem delu, ki bi potem odmeril družbenim dejavnostim drugačen status, priznavajoč vsaki njeno temeljno specifikko.

Ne da bi se torej spuščali v razpravo o tem, ali naj se predloženi amandmaji sprejmejo ali ne sprejmejo, moramo ugotoviti, da so v sedanji obliki takšni, da jih je treba tudi za sprejemanje vsakega posebej še močno predelati. Tudi kar zadeva družbene dejavnosti, je treba spremeniti marsikatero določilo, bistveno drugače je treba določiti amandma XIII, v vseh amandmajih pa je treba bistveno drugače določiti vlogo znanosti. Nemogoče je pričakovati, da se znanost pojavlja v amandmajih samo kot samoupravna interesna skupnost, kot »znanstvena spoznanja in na njih temelječe ocene razvojnih možnosti« oz. »ocene pogojev in možnosti« (amandma XIV točka 1 oz. točka 3) oz. da se na drugem mestu znanstveno-raziskovalna dela omenjajo hkrati z marketingom in inženiringom (IX amandma točka 14), obenem pa se nikjer ne omenja, kdo ugotavlja (normalno bi bilo, da znanost), kdaj kaj »zahteva tehnološka enotnost sistema« (amandma X točka 5). Dokler niso razjasnjene takšne nejasnosti, osnutek amandmajev ne more v skupščino.

Tudi to je eden od razlogov za zahtevo, da nam za obravnavo ustavnih sprememb ne sme časa sekati časovna giljotina.

dr. Božidar Debenjak

Peter Kodermac: KDOR JE USTAVO PISAL, NIMA ZGODOVINSKEGA SPOMINA

Razpada Avstroogrške ni zagrešilo permanentno nasprotovanje slovanskih narodov življenju v AO skupnosti, ki pred 80 leti devetnajstega stoletja sploh ni bilo izraženo, temveč po tem obdobju vse bolj agresivno nastopanje s pozicij unitarističnega nemštva. Tako sta zavrnjena v velenemških manifestacijah na Dunaju proti koncu stoletja dva preloga parlamentu, ki bi dala koncesije Slovencem in Čehom. Celo cesarju se je grozilo z umorom. (Anton Korosec, »Postanek Jugoslavije«) Kulminacija velenemštva je sovpadla z vojno, kar je pripeljalo državo do razpada.

Zgodovina se ponovi s staro Jugoslavijo. Triinštirideset slovenskih kulturnih delavcev je pred sprejetjem Vidovdanske ustave

1921 podpisalo tako imenovano avtonomistično izjavo, ki zahteva slovensko avtonomijo in govori o nevarnih poskusih unitarizma. Izhaja pa iz izkušnje razpada AO. Toda beograjski vladi se manevriranje posreči s pomočjo vladajoče srbske elite, ki vsako zamisel o federativnosti države odklanja ter sprejme koncept unitarne meščanske države, sloneče na francoskem vzorcu pod geslom: Ena prestolnica, ena država, en narod.

Posledice so bile za Slovenijo katastrofalne, javna uprava in javni sektor sta popolnoma odpovedala; iz slovenske blagajne se je v Beograd prelivala ogromna količina nepovratnih sredstev (Zgodovina Slovencev).

Kakšne so bile posledice tega državnega modela, vemo. Streljanje v parlamentu, kraljeva osebna diktatura ter na koncu zelo vesel razpad države ob okupaciji.

Se bo zgodovina ponovila tretjič?

Kot farsa ali tragedija?

Ali je res, da se iz zgodovine samo nekateri ne morejo ničesar naučiti?

Mnenje o argumentu zagovornikov sedanje ustave »potreben je boj proti republiškim avtonomijam zaradi ekonomskih potreb združevanja na višjem nivoju ter sedanjega zapiranja tržišča v republiške meje«.

Države, velikosti Jugoslavije, Francije, Nemčije, spadajo v politični mavzolej dvajsetega stoletja. Ne gre samo za krizo reprezentativne države, temveč tudi proces

sa načina sedanjega odločanja kot takega.

Politični mehanizmi odločanja so vse bolj preobremenjeni z informacijami in količino odločitev ter zato nesposobni kontrole lastne dejavnosti.

Dovolj, če se prebere Delo prejšnjega tedna ter pogleda dejstva. Od Radenske, ki ne more izdelovati vode brez CO₂, ker še po enem letu ni odgovora zvezne vlade, ki te predpise urejuje z zveznim odlokom, do tehnološki sklada NUCLEM na nivoju federacije, ki hoče obvladovati celotni gorilni ciklus jedrskega goriva ter sodelovati v pripravah na fuzijo, ki je ne zmorejo celo države z nuklearno tradicijo kot Francija in Japonska.

Procesi v svetu gredo namreč v obratno smer in ne v jačanje centralne moči države. Državni centri moči svoje kompetence prelagajo na naddržavne ekonomske povezave, kot so EGS ali SEV, upravne zadeve pa

na manjše enote, kot so Zvezne enote v ZRN ali ministrstva okrajev na Vzhodu. Tako je zanimivo edina pridobitev praške pomladi 1968 kljub ruskim tankom njena federativnost.

Anahronistične težnje nove ustave torej ne bodo prinesle nič dobrega. Podobni procesi v svetu so prinesli zlom volilnega sistema, mednacionalna nasprotja, ekonomsko dezorganizacijo in politično togost.

PREDLOG O OSNUTKU O USTAVNIH AMANDMAJIH JE ZATO POTREBNO V CELOTI ZAVRNITI

Ustava si lasti to kar bi morala biti kompetenca zakonodajne ali celo podzakonskih aktov. Nerazumljiva je in da se jo multiplastno interpretirati.

Ustava zapada v normativizem zaradi

nepravilnega dojemanja družbenih odnosov in trenutnega položaja družbe. Tako se je s svojimi amandmaji podaljšala za celo švicarsko ustavo in je po dolžini druga na svetu, takoj za indijsko.

Je linearno nadaljevanje dosedanjih negativnih družbenih trendov, s tem da zagovorniki ustave zagovarjajo tezo, da ta ima določeno konstitutivno moč, čeprav samo formalno odraža težnjo po določeni družbeni pomoči.

Vodi v popolno družbeno entropijo. Če zavračamo posamezne amandmaje, zavrnamo samo to, kar je resnično nesprejemljivo, ne vnesemo pa vanjo tega, kar bi v njej moralo biti. Predloge, ki so jih oblikovali pravniki, družbena gibanja, književniki, ekonomisti ter so bili namenoma preslišani ali spuščeni. Namen spreminjanja pa je vsaj v začetku bil, da dobimo boljše.

PETER KODERMAC

Tonči Kuzmanič: O TAKOIMENOVANIH USTAVNIH SPREMEMBAH

I

Če skušam čimbolj realistično pristopiti h kompleksu nakopičenih problemov, ki jih skrajšano in neupravičeno imenujejo ustavne spremembe, potem moram najprej poudariti, da že vpeljava oznake »ustavne spremembe« v razpredanje prisotnih problemov predstavlja pogled, ki zahteva posebno obravnavo.

Kako obravnavati nakopičene probleme glede na prisotnost t. i. ustavnih sprememb? Nemara ne tako, da odmislimo vpeljavo t. i. ustavnih sprememb, temveč ravno obratno: tako, da jih vštujemo kot pomembno in nemara odločilno sestavino letih. Vprašanje, ki me zanima na začetku, je: kakšno funkcijo ima v tem vrenju v pokritem jugoslovanskem loncu sama vpeljava t. i. ustavnih sprememb? Menim, da lahko brez strahu pred napako odgovorim, da je funkcija ta, da vnaprej ponudi tisto, čemur se reče »edina možnost«, da morebitne spremembe zakoliči kot Spremembo.

II

Ob temi t. i. ustavnih sprememb se mi odpira še neki problem, ki je pred samimi t. i. ustavnimi spremembami. Gre namreč za vprašanje konteksta teh sprememb, ki se ga lahko skicira skozi odgovore na tri vprašanja: kako, kdo in kdaj je odprl problematiko t. i. ustavnih sprememb, oz. tega, da do njih sploh pride?

Jasno je, da so t. i. ustavne spremembe inicirale in pripravile oblastne strukture na zvezni ravni in sicer tako, kot je to že dolgo v njihovi samoupravni navadi. Na prvi pogled torej tako, kot da je ta oblast sama na tem jugoslovanskem samoupravnem svetu, ki od nje radostno pričakuje nova navodila, ki jih bo takoj inkarnirala v samoupravno prakso. Toda, če je bila tovrstna teorija

in praksa samoupravljanja samoumevna zadnjih 40 let, danes ni več tako.

Kolikor omenjene samoupravne oblasti nimamo za bebavo, kar ji nekateri tu in tam iz različnih razlogov pripisujejo, potem je analitičnemu pristopu k predtekstu (t. i.) ustavnih sprememb treba prišteti tudi pomemben kanček védenja na strani te oblasti same. Gre za védenje tega, da je postala po 40-tih letih samoumevnosti vprašljiva prav legitimacijska osnova samoupravljanja. Šele odtod, iz tega védenja (ne pa iz nevednosti) oblasti bi izpeljal tako način kot tudi trenutek vpeljave t. i. ustavnih sprememb.

Iz te perspektive izhaja tudi, da ne gre za to, da bi oblast ignorirala družbo, ki je že tukaj in zdaj, oz. zato, da je ponudila kost t. i. ustavnih sprememb v abstrakciji od družbe, ampak prej obratno. Oblast je ravno upoštevala družbo in vpeljala t. i. ustavne spremembe prav zato, da bi prehitela in blokirala procese samovzpostavljanja tako družbe kot družbenosti (ni slučajno, da so se natanko iz tega pobočja pojavile zahteve po pisanju ne le »novih ustavnih sprememb«, ampak tudi »nove ustave«). Tiste procese torej, ki jih je mogoče zaznati vsepovsod po Jugoslaviji in ki pazljivemu opazovalcu kljub različnim oblikam (od t. i. novih družbenih gibanj, prek štrajkov, tja do nacionalnih in jezikovnih premikov) kažejo nastajanje nečesa, kar je socializem in samoupravljanju »odtujeno«.

Časovni element, torej dejstvo, da so začele t. i. ustavne spremembe strašiti natančno takrat, ko je prišlo do silovitega razcveta tukaj bežno nakazane družbe(nosti) in pa dejstvo, da v zgodovini samoupravljanja še nismo bili priča tako ogorčeni samoobrambi pravice do samoorganiziranja družbe(nosti) pred oblastjo, pa sta samo ena plat problematike, o kateri je veliko napisanega in česar tukaj ne bom ponavljal.

III

Hkrati z radikalnim poskusom odcepitve družbe do oblasti (kot bi kazalo interpretirati vstajenje družbe(nosti) v samoupravljanju) in seveda z vztrajanjem na pravici do tovrstne odcepitve oz. do tega, da se začne živeti vsaj v relativni neodvisnosti od oblasti, se pojavlja še neki, po mojem odločilen, element: vprašanje države.

Iz mojega zornega kota se zgodovinski konglomerat samoupravljanja nakazuje kot sistem oblasti (seveda oblasti delavskega razreda, organiziranega in predstavljenega prek partije dela), ne pa kot sistematika države. Kajti o moderni državi, se pravi o državi v buržoaznem in civiliziranem smislu, se lahko govori šele od tiste točke, ko nastopi kot posvetna, tostranska, odtujena struktura, ki je po eni strani odlepljena od družbe, po drugi pa emancipirana tako do religije kot tudi od cerkve. Pojavljanje države in državnosti (od tod tudi drugačna tematizacija vprašanj naroda, ki jo oblast lahko spregleda zgolj negativno, torej kot nacionalizem) v samoupravljanju, ki državo že na ravni definicije dojema kot tisto, kar je treba ukiniti, pa je proces, ki teče hkrati z nastajanjem družbe(nosti). Lahko bi se celo reklo, da je nastanek družbe(nosti) in države(nosti) nasledek razpada, razcepa do sedaj uniformirane Eno(tno)sti samoupravne oblasti.

IV

Šele v tem kontekstu se lahko postavi vprašanje odločilnega elementa samoupravne oblasti; njegove najbolj subjektivne sile – Partije dela. Simptomatično je, da se v t. i. ustavnih spremembah situiranost Partije dela sploh ne kaže kot vprašljiva. Zato se mi postavlja ta problem toliko bolj, in sicer v prej zarisani luči nastajanja deljenosti med družbo/družbenostjo in drža-

vo/državnostjo. Ob tej priložnosti ga bom oblikoval v obliki aksioma: predpogoj za kakršno koli civilizirano življenje v tem našem delu sveta je ta, da se država emancipira od Partije dela, torej od nosilnega elementa oblasti. Ne torej, da se »Partija loči od države«, ampak da se država vzpostavi v ločitvi od partije, kajti omenjeni subjektoidni izrek v korenu spregleduje vmešččenost te parole znotraj dane strukture oblasti in odmisli družbo/družbenost, ki jo znotraj zakonitosti samoupravljanja nadomešča t. i. družbenopolitičnost. Za izpeljavo emancipacije države od Partije dela so nemara po-

učni prizori iz herojskega obdobja buržoaznih revolucij, ko so opravile z religijo in cerkvijo: pahnile so jih v pobočje privatnosti.

V

Glede na aktualna dogajanja je treba temu pristaviti še odtенок, ki tukaj in zdaj žal ni samoumevno izpeljiv iz povedanega: tudi JLA se mora emancipirati od Partije dela oz. postati državna, civilizirana (ki ji znotraj medija javnosti »poveljuje« tudi in predvsem družba) in ne več religiozna, oblastna ustanova.

Skratka: Ta-ustava, Ta-država, Ta-arma-

da... ne morejo biti zadeva, ki je v absolutni pristojnosti Partije dela, kot to velja sedaj. Kajti poleg članov Te-Partije, eksistira še kakih 20 milijonov prebivalcev, tistih, ki bi radi postali državljani in za katere je tovrstna oblastniška legitimacijska osnova – blago rečeno – vprašljiva.

Menim, da se lahko začne razprava šele na tem mestu, ne le o t. i. ustavnih spremembah, ampak tudi o ustavnih spremembah, čeprav je to problem, od katerega smo, kot kaže, časovno še zelo daleč.

TONČI KUZMANIČ

Ali Žerdin: SPOMENIK SONCU

Največje jugoslovansko podjetje vseh časov ni izdelovalo jekla, traktorjev ali električnih žarnic, kot bi si lahko kdo mislil. Ne, naše največje podjetje izdeluje novo ustavo. Podjetje ima svoje podružnice v vseh vaseh, na otokih, po karavlah, v tovarnah, kjer predelujejo druge materiale, v prestolnici, skratka povsod. Po uradnih podatkih podjetje zaposluje približno dva milijona delavcev. Tako velika je namreč naša delegatska baza. Predpostavka resne javne razprave pa je seveda ta, da se vsa delegatska baza kar najbolj resno angažira pri sprejemanju in izdelovanju tega velikega dokumenta. Dr. Slaven Letica je pred dnevi na nekem zagrebškem posvetu izjavil, da bi moral človek porabiti 415 ur, če bi se hotel resno posvetiti razmišljanju o novi ustavi. Na prvi pogled je ta cifra pretirana. Če pa začnemo seštevati, lahko ugotovimo naslednje: najprej mora človek prebrati vse osnutke in teze. Že to mu pobere nekaj dni resnega študija. Potem mora človek prebrati še teze, osnutke in dokončne sklepe prejšnjih javnih ustavnih razprav, saj bo le ob pomoči zgodovinskega spomina vedel, kaj kakšen sklep prinaša. Temu sledijo diskusijski prispevki vsakega posameznika, branje časopisnih poročil, potem pride na vrsto branje delegatskega gradiva, pa nove seje, usklajevanja itd. Povedati moramo še nekaj: v javno razpravo so vključeni najbolj produktivni sloji naše družbe. To niso stare mame ali cicibani, pač pa ljudje, ki bolj ali manj redno delajo. Celo brezposelni niso, saj so brezposelni mnogo težje izvoljeni v ustrezne razpravljalne organe. Vse to pa pomeni, da se je realni delovni čas v Jugoslaviji še nekoliko skrajšal in je najbrž že padel pod 4 ure na dan: vse ostalo preživi delovni človek na sestankih, bolniški, čaka na surovine ali pa sprejema novo ustavo. 2.000.000 delavcev torej 51 delovnih dni razpravlja o novi ustavi. To pomeni nekaj več kot dva polna meseca.

Zdaj pa za trenutek zapustimo ustavne spremembe in se vrnimo k našim koreninam: v Egipt. Kot veste, so v tej državi nekoč gradili piramide. Za današnjo razpravo je pom embno le nekaj: koliko ljudi je gradilo

piramido in koliko časa. Podatki sicer niso enotni, saj vsak znanstvenik »butne ven« svojo številko oz. oceno. Herodot je govoril, da so veliko piramido gradili 20 let. Naš veliki vzornik Däniken pa trdi, da bi tako goro morali graditi pol stoletja. Ker si ocene nasprotujejo, bomo kot veljavno uporabili tisto, ki naši razpravi najbolj ustreza: piramido so torej gradili 20 let. Tudi pri cifri o številu garačev si znanstveniki še niso segli v roke in mešetarijo s cifro med 100.000 in nekajkrat večjo številko. Tudi tokrat bomo v skladu z našim načelom, da je za resno politično debato potrebno uporabiti tiste podatke, ki najbolj ustrezajo, kot veljavno proglasili najnižjo številko: torej 100.000. Sklep: veliko Keopsovo piramido je zidalo 100.000 garačev, za ta posel pa so porabili 20 let.

Vrnimo se k ustavni razpravi: 2 milijona ljudi o ustavi razpravlja dva meseca brez prestanka, rezultat te razprave pa je nov dokument. Če bi o istem dokumentu razpravljalo 100.000 ljudi, bi za ta cilj porabili 40 mesecev, torej nekaj več kot tri leta. Še enkrat moramo poudariti, da gre za neprekinjeno delo s polnim, osemurnim delovnim časom. Če pa vemo, da so tudi delegati le ljudje in so nagnjeni k običajnim slabostim samoupravljalca, moramo to številko množiti z dva, pa bomo dobili realno obdobje. Zavedati se moramo, da bo del delegatov nekaj časa prestal na bolniški, da bodo sestankovali tudi o kakšni drugi stvari in ne le o ustavnih spremembah, da bo od časa do časa zmanjkalo repromateriala, da se bo zataknil kakšen fotokopirni stroj, da bo katera od dvoran, namenjena sestankom, zasedena itd. itd. Bodimo torej realni: če bi na projektu »nova ustava« delalo 100.000 ljudi, bi le ti porabili za uspešno opravljen posel 80 mesecev, torej nekaj manj kot sedem let. Ni kaj, v tem času bi Egipčani zgradili piramido do ene tretjine. To pa znaša nekaj manj kot 50 metrov v višino.

Ker pa našo ustavno razpravo vodi SZDL, torej najširša fronta demokratičnih sil, in ker v isti razpravi sodeluje tudi najbolj napredna stranka in kompartija na svetu,

lahko mirne duše ugotovimo, da delo ni bilo odveč.

Še en podatek moramo navesti, sicer naša razprava ne bo na ustrezni strokovno-teoretski ravni: nove ustave v Jugoslaviji ne sprejemamo prvič. Podobno proceduro smo ubrali že leta 1974, pa leta 1963 in še nekje ob začetku 50-ih let. Ker se sistem v tem času ni spremenil, ker je ves čas veljalo samoupravljanje, ker je ves čas razpravo sponzorirala kompartija in ker delovni zanos v vseh teh letih ni preveč nihal, lahko ugotovimo, da je ustrezna delegatska baza do zdaj že naredila projekt, ki presega Keopsovo piramido. Če bo v tokratni razpravi sodelovalo 100.000 ljudi in če bodo ti ljudje delali 80 mesecev, potem so vse dosedanje razprave že pobrale 240 mesecev, vsota pa znaša 320 mesecev. Ob vsem tem seveda ne prištevamo raznih ustavnih amandmajev. Hitro lahko opazite, da teh 320 mesecev pomeni nekaj več kot 26 let. Na hitro ponovimo: če velja predpostavka, da mora človek za ustavno razpravo porabiti 415 ur, če velja predpostavka, da naša delegatska baza šteje 2.000.000 ljudi, če velja ocena, da povprečen delavec v Jugoslaviji dela 4 ure dnevno, potem bi med vsemi ustavnimi razpravami že zgradili vsaj eno pošteno piramido. In kot je znano, je kmalu po izgraditvi Keopsove piramide stara egipčanska država začela razpadati. Ostali pa so spomeniki nezaslišane moči enega samega človeka in njegove politične ekipe. Faraoni so verjeli, da bodo živeli tudi v posmrtnem življenju, a le toliko časa, kolikor bo stala piramida. Samoupravljanje pa bo živelo toliko časa, kolikor bomo gradili ustavni sistem: vedno znova in znova.

In morda bo nekoč prišel spet kak Däniken in v knjižnici našel dokumente o naši ustavi in podatke o javni razpravi. Najbrž bo prepričan, da so našo ustavo pisali ljudje z neznanih planetov, saj bi se mu zdelo neverjetno, da bi neka civilizacija izvedla takšno javno razpravo, kot bi morala biti naša. Nazaj k zvezdam torej!

ALI ŽERDIN

TRIBUNA

glasilo UK ZSMS LJUBLJANA
št. 10. leto XXXVII
23. marec 1988

UREDNIŠTVO:

Tomi Gračanin (glavni urednik), Ruža M. Barič (odgovorna urednica), Tomaž Toporišič (kultura), Simona Fajfar, Borut Rismal, in Brane Senegačnik (lektor)

TISK:

Tiskarna Ljudska pravica

PRIPRAVA:

BEP-Dnevnik

NAKLADA:

5000 izvodov

NASLOV:

Kersnikova 4, Ljubljana

TELEFON:

319-496, 318-457

TRIBUNA izhaja načeloma vsakih štirinajst dni, med počitnicami pa počivamo. Cena posamezne številke je 800 dinarjev.

Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170 z dne 22. 1. 1973

Uradne ure:

ponedeljek: 11³⁰ – 13³⁰

sreda: 18 – 19³⁰

petek: 11 – 13

Sestanki uredništva:

sreda 18 – 19³⁰

NEARGUMENTIRAN NAPAD NA SLOVENSKI TISK IN JAVNOST

Evforična kampanja predsedstva SFRJ in ostalih medijev na redakcijo Mladine in Telexa nam razkriva znane simptome YU notranje in zunanje politike.

Obtožbe zoper Mladino in Telex tendenciozno zadevajo slovenski tisk, javnost in angažirano novinarstvo nasploh, kot take pa so neargumentirane in posplošene.

Kompleksna in nekonsistentna vsebina teh obtožb pa razkriva oz. potrjuje naslednja dejstva.

1. Racionalno argumentirana kritika tiska ali javnosti v svoji tehtnosti in konsistentnosti vsebine določenega družbenega problema producira afektivnost oblastniških struktur, ki na takšen način tudi reagirajo, navadno z neargumentirano kampanjo proti tisku in javnosti.

Način reagiranja oblastniških struktur je v praksah realnega socializma povezan z imperativnimi zahtevami po defenzivaciji ali drugače povedano s čitkami in represijo.

V tem primeru je argumentirana kritika slovenskega tiska o prodaji YU orožja Etiopiji izvala burno reakcijo oblastniških struktur in neargumentiran napad ne samo na omenjena časnika, temveč na slovenski tisk, javnost in politiko, ki se v bistvu zavzema za

proces razorožitve in načela miroljubne neuvrščene politike.

2. Drugo zelo znano dejstvo kaže na nasprotje med deklarativno in dejansko zunanjo in notranjo politiko SFRJ.

3. Oblastniške strukture z medijskimi vzvodi v tej kampanji dokazujejo izrazito in odločno nasprotovanje do dejavnikov družbene demokratizacije in nasploh do konstitutivnega procesa neposredne družbene demokracije.

Torej, do vsega, kar zadeva demokratsko odločanje in kritiko obče pomembnih družbenih vprašanj. Vprašanje o vlogi JNA v našem sistemu, vsekakor ni stvar države ali same armade, temveč je stvar »suverenega« ljudstva... Tisk in javnost imata legitimno pravico do kritike obstoječega, v primeru da oblast temu nasprotuje, izgubi svojo legitimnost.

4. Bolj ali manj prikrito vseskozi ostaja dejstvo, da je zvezna oblast po letu 80 rapidno povečevala proračun za JNA, ki je temeljil na negativnih virih akumulacije, medtem ko je rentabilnost YU gospodarstva padala tudi zaradi teh negativnih virov akumulacije. Namesto izvozno uspešnega gospodarstva smo tako dobili uspešno izvozno usmerjeno vojno industrijo, katere predstavniki se hvalijo z uspešnimi poslovnimi rezultati, ki so prikazani v bleščečem številu dveh milijard US dolarjev. Če dodam temu dejstvu še malo cinizma, potem nekatere tovrstne poslovneže očitno preveč ne skrbi usoda civilnega gospodarstva, kateremu primanjkuje lastne akumulacije.

Naša Oblast se torej boji svoje lastne resnice kot hudič križa, zato tudi neargumentirano napada tisk.

5. In na konec koncev še peto dejstvo: Če bo sprožen soden proces zoper urednika Mladine F. Zavrla ter novinarja Telexa A. Novaka, potemtakem bo ta sodni proces dokončno dokazal dejstvo, koliko je prvosodje odvisno in podrejeno samovolji oblastniških struktur.

V Yu sistemu so procesi in afere bolj ali manj prežete z Dreyfusovimi simptomi, katerih analiza pokaže, da bi morali v normalni pravni državi na odgovornost poklicati tudi predstavnike oblastniških struktur.

KONCILJA BRANE
RUMANJA VAS 33
Straža 68351

Srbija: voditelji »diktatorji, dogmatiki, stalinisti, celo neofašisti?«

KATEDRA VZNEMIRILA MILOŠEVIČA

V treh letih, ki sem jih zapravil za Katedro, sem videl mariborsko sodišče (2 x), videl sem ljubljanskega (2 x), upam, da bom kmalu videl celjskega (*Dragica je že dobila obtožni predlog. Igor in jaz še ne*). Nova zaplemba Katedre mi je omogočila, da sem dopolnil to opazovanje pravne komparativistike, razsodba pa obeta zanimivo prihodnost.

Najprej: od sojenj, ki sem jih presejal, je bilo to najlepše. Niso nam pobirali osebnih izkaznic kot prvič v Ljubljani, ni bilo ideoloških izpadov tožila ali sodnikov, vsi, s policaji v civilu vred, so se vljudno vedli. Dvorana je gosposka, moderna, dostojanstvena, spominja na predavalnico. Zdi se veliko primernejši kraj za čustvene govore in smrtne obsodbe od doslej spoznanih slovenskih sodišč, ki imajo bolj kmečki prizemeljski šarm. Dali so nam tisti isti prostor, kjer so leta 1984 počastili Erica Blaira s sojenjem šesterici in ko se je predstava začela, se je Ilija Moljković ozrl naokrog in rekel: »ko nekada«, saj so vsi tedajni posedli po svojih starih mestih. Vprašal sem ga, koliko policajev posluša, Ilija je vprašal Olujčica in odgovoril, »Ilija, kaže do-

stav«. Kasneje sem zvedel, da je Vojslav Šešelj (dan prej so mu spet prepovedali knjigo, naslov te je bil *Knjige za lomaču*) sedel ob »tovarišu«, ki mu jo je prišel zaplenit.

Vtis predavalnice se je še povečal, ko je odvetnik Drago Demšar, ki nas je skupaj s Srđo Popovićem (*glej intervju, Katedra št. 3, 1986/7, str. 6/7*) branil, dosegel, da so sodniki brali obojane članke in aforizme. Sodnik je bral tiho in dolgočasno in nenadoma sem ugotovil, da vse več poslušalcev tudi bere. Katedre so veselo zelenele po dvorani. Članki so tako brani zveneli še bolj nedolžno in Saš Dravinec (slavni »Nuri«, podpredsednik mariborskega UK) mi je naenkrat rekel – »Saj tega ne morejo zapleniti. Noro bo!«

Pri aforizmih se je dvorana smehljala (zdelo se je, da še tipkarica z muko drži resen obraz) in vse se je muzalo, ko je sodnik preskočil branje intervjuja z dopisnikom TASS – »tu ničega nema«.

Rutina, rutina. Demšar je opozoril, da gre za mišljenje, do katerega imajo državljani pravico, da zakon ne dovoljuje zaplembe zaradi mišljenja, da bi moral tožilec prinesiti dokaze, da je v Katedri kaj neresničnega.

Srđa je govoril o alegoriji, jo po slovarju definiral (*studi oblika družbene kritike, nekakšnega tajnega jezika, ki se izmika politični cenzuri*) in opozoril, da tožilec zahteva zaplembo celo za mišljenje, ki ni izrečeno, ne le za tisto, ki je. Govoril je o parodiranju debilnega jezika, ki ga uporablja politika – težko ga je poslušati, nemogoče razumeti. Sodniki so poslušali, tožilec je neveselo molčal.

»Hvalimo se, da smo odprta dežela – a kaj naj to pomeni, če ne tega, da ljudje od drugod smejo povedati, kaj mislijo o nas? ... Francoski dopisnik ni vezan z zakonom, ki predvideva, kakšne so dolžnosti jugoslovanskega novinarja.«

Srđa Popović,
obramba intervjuja s
tujimi dopisniki

Najprej je opravil z obtožnico, potem je govoril o zaplembah. »Zastopal sem Student, zastopal sem Vidike, Susrete... Dosti je bilo zaplemb.« Vsa sojenja so enaka. Vselej ta isti usodni predpis o vznemirjanju javnosti, predpis, ki zahteva, da ima socialni mir prednost pred vsemi drugimi vrednostmi. Melanholičen je po vseh teh sojenjih, čeprav upa, da tokrat rezultat ne bo enak. Zdelo se je, da skuša povedati sodniški trojci, da sodijo bodočnosti te dežele. Skušal jim je dopovedati, da smo bili uredniki Katedre v času, ko je kriza nastajala, otroci... in da nismo ničesar krivi. Da smo zrasli v svetu, kjer se nimamo česa radostiti. »Frustracija mladine je večja od frustracije, ki jo poznamo vsi mi. Lahko smo celo zadovoljni, da se v tem času še najdejo mladi, ki jih zanima situacija po Jugoslaviji, ki pišejo, izdajajo časopise (...).«

A vsa sojenja so enaka.

Ko smo čakali na sodbo, ni mogel nihče verjeti, da bodo zaplenili, in vsi smo vedeli, da se drugače ne more končati.

Kar bom sedaj napisal, je moje mnenje, do katerega imam po slovenskem zakonu pravico. Eden od beograjskih komentarjev sodbe je bil, da je sodišče potrdilo Slovenijo kot tujo državo, saj je bil stavek zakona, na katerega so se oprli, zamišljen za kontrolo tujega tiska. To je bilo testno sojenje, ki naj bi ustvarilo precedenčen primer. Zaplemba Mladine, Telexa ali Dela »na suho« in brez predigre ni bila politično predraga. Zaplemba marginalne Katedre iz marginalnega, lojalnega Maribora, in še to samo zaplemba štirih strani priloge v srbohrvaškem jeziku, je cenjen prvi korak v anarhijski politični samovolji, kot sem napisal v je-

senskem komentarju o Mariboru in prejšnji zaplembi Katedre – *naša hčerka je čisto malo noseča*. Če vrhovno sodišče Srbije ne bo razveljavilo sodbe, je princip šel skozi. Moteči slovenski tisk lahko zapleni vsako zavedno javno tožilstvo od Buj do Bitole, in če bo tamkajšnje sodišče zaplembo potrdilo, bo veljala po celi Jugi.

Naslednji teden se to še ne bo zgodilo – tovariši niso neumni. ((Najboljše, kar bi si sedaj lahko želeli, bi bila zaplemba Mladine – še boljši bi bil Telex – v Beogradu; potem bi bila igra jasna. A to se ne bo zgodilo. Beograjsko tožilstvo »ne ve«, da se Mladina v njihovem sivem mestu sploh prodaja, kot tudi za Katedro tega niso vedeli meseca in meseca, do dneva pred zaplembom.**) Olujčica sem prosil, naj napiše anonimno prijavo, a finta je preveč navadna, da bi delovala. Morda – če bi se uredništvo Mladine ali Telexa samo prijavilo?))

(Tudi člen o vznemirjanju javnosti – ki po obsodbi časopisa ne zahteva še kazenskega pregona avtorjev – ni bil uporabljen brez premisleka. Tiha voda bregove dere.)

That's it.

Sodnik je bil bojda zelo zanesljiv kader – bivši miličnik z med vojno omdaževano družinsko zgodovino. Moral bi soditi tudi šesterici. Pa še tako je bil v ustni obrazložitvi sodbe zelo apologetski. Menda je celo omenil (jaz sem ta stavek preslišal), da bi se lahko drugače končalo, če bi odvetnika zahtevala izvezje sodišča in prenos sojenja v Slovenijo.

Srđa Popović je v zagovoru po slovarju definiral javnost kot tiste, ki lahko vplivajo na dogodke v neki družbi. Tako se žal zdi, da so srbska javnost, ki bi jo Katedra lahko vznemirila, tov. Milošević in njegovi.

Da se ne bi zdelo, da kdo neupravičeno favorizira tov. Stamboliča in njegove, pa naj omenim noro govorico, ki sem jo slišal v Sivem mestu – tovariša Milošević in Stambolič naj bi se sprla zaradi delitve 35 milijonov \$ provizije za gradnjo nekega industrijskega objekta ali elektrarne (pozabil sem ime). Govorica je absurdna, a zdi se, da ji nekateri v Beogradu celo verjamejo. So pač že vsega hudega vajeni.

Tudi to je uspeh zaplemb.

Samo Resnik

* Zanimivo je nezavedno rangiranje beograjskega tožila – diktator je najnižja stopnja, neofašist je groznejši od stalinista. Drugi kraji, drugi običaji.

** Mikavno vprašanje je, ali bo policija še dovolila prodajo Katedre na beograjskih ulicah. (S predpostavko, da naslednje številke ne bodo ena za drugo zaplenjene.) Decembrski poskus prodaje Tribune v Bg se je končal s štirimi aretacijami. (Vsi štirje prodajalci so bili ljubljanski študentje, saj »slovensko državljanstvo varuje pred batinanom. Med njimi sta bile Miran Kalin, tedajni v.d. odgovornega urednika in Gorazd Drevencik, sedanjí predsednik lj. študentske organizacije.)

ZA POLITIČNE PRAVICE ZAPORNIKOV V TEMNICAH SFRJ (zadnjič)

V odprtem pismu predsedniku Škofovske konference Jugoslavije, kardinalu dr. Franji Kuhariću, spomladi 1984 so ti isti zaporniki poudarili, da je sprejemanje ali toleranca krščanske duhovnosti in misli danes bolj kot kdaj koli prej pogoj obstoja evropske kulture in civilizacije. Kristjan se nikoli ne sme odreči vere ali pa se skrivati zaradi strahu pred pregonom oblasti. Stališča krščanstva so v nasprotju s strukturami, ki ovekovečujejo krivico.

Sočasno z opozarjanjem zapornikov vesti na očitno rušenje zakonitosti v pravosodni politiki Jugoslavije, še posebno Hrvaške, je v Sovjetski zvezi moskovski patriarhat dobil od oblasti dovoljenje, da pošlje enega duhovnika v taborišče Perm v Sibiriji, kjer je prestajal desetletno kazen ortodoksnih duhovnikov Gleb Jakunin. Predstavniki patriarhata Pimena je lahko duhovniku Jakuninu poklonil Sveto pismo in mu podelil svete zakramente. Novico je, razumljivo, prenesel ne samo TASS, ampak tudi TV takoj zatem, zahodni mass mediji pa z različnimi poudarki. Ne glede na različne verzije ostaja dejstvo, da je duhovnik Jakunin po letih težkega zavora prejel uteho Cerkve in dobil Sveto pismo. Od pomladi 1986 v Sovjetski zvezi novi predpisi dopuščajo pristop duhovnikov k vernikom v zapore, bolnice in domove za ostarele. Po trditvah angleškega inštituta Keystone College je v novih predpisih odredba, ki dopušča opravljanje verskih obredov za težko bolne v zaporih.

Na žalost, taisti, ki so v temnicah, ne glede na kategorije, v Jugoslaviji, posebno pa še na Hrvaškem, nimajo nobenih pravic za prejemanje zakramentov tudi če so težko bolni ali če umirajo. Mnogi umirajoči so iskali stik z duhovnikom – spovednikom, toda te poslednje želje jim niso izpolnili. In ne samo to, zaporniki vesti, ki so se odločili zahtevati religiozne pravice zapornikov, so morali trpeti zaradi raznih trpinčenj, udarcev, pregonov, večmesečne samice in izolacije. Temnice, v katerih so nameščeni skupaj z duševnimi zaporniki in težkimi prestopniki se odlikujejo s popolno nečlovečnostjo. Vse to uničuje psihe zapornikov, zato izgubljajo razum in prihaja do serijskih samomorov. (Leta 1986 je bilo samo v KPD Lepoglava 8 samomorov!)

Ob Dnevu človekovih pravic 10. 12. 1983 so zaporniki vesti s peticijo zahtevali zaščito tedanjega suverena Mike Špiljka pred robimi pregoni in udarci, zaradi česar so jih znova pognali v mračne in mrzle samice v trajanju od 15 do 20 dni. 15. aprila 1984 so se pritožili zaradi dela in nedopustljivih postopkov službe varnosti in upravnika KPD Lepoglava M. Budžanovca Zveznemu sekretariatu za pravosodje v Beogradu.

Istočasno je zaradi torture in težkih izživljanj nad temi zaporniki, ki ob Dnevu človekovih pravic javno v zagrebški katedrali posredoval zagrebški kardinal in predsednik BKJ, Franjo Kuharić, v pridigi dne 31. 12. 1983. Direktno je obtožil oblast zaradi kršenja človekovih pravic v zaporih.

Za Dan zmage nad fašizmom, 9. 5. 1984, so zaporniki poslali Izjavo Miki Špiljku zaradi metod in postopkov, ki so mračni recidivi časa, ki bi moralo biti premagano in uničeno s fašizmom. Z indignacijo zavračajo kvalifikacijo »sovražnik naroda«, s katero bi bilo potrebno opravičiti tretma, dostojen nacističnih koncentracijskih taborišč in gulagov. V tej izjavi izražajo tudi svojo solidarnost z 28 državljanji, aretiranimi v Beogradu po predavanju Milovana Džilasasa in apelirajo na Špiljka, naj ne do-

pusti, da se senca represije in pregona iz Hrvaške prenese in prakticira v drugih okoljih. Sporočajo, da ukinjanje opozicije v eni deželi pomeni poziv k terorizmu. Zaradi te izjave so bili zaporniki vesti kaznovani s strogim zaporom v temnicah v času od 15 do 45 dni. Zapornik vesti T. Marinković je bil zaradi te izjave tako pretepen, da so ga morali z nujno ambulantno pomočjo premestiti v Varaždinsko bolnico (10. maj 1984). Vsi zaporniki, ki so podpisali Izjavo, so zato še drugič začeli z gladovnim štrajkom od 16 do 21 dni (prvič so štrajkali za Dan človekovih pravic).

6. Po opravičenih zahtevah – tortura in udarci

Na vsakega izmed zahtev in kasnejših apelov je uprava temnice odgovarjala z okrepjeno represijo in izpostavljanjem pritisku kriminalcev. Namestnik upravnika An-

tunović je šel tako daleč, da je za sovražno pojmoval pozivanje v apelih na Deklaracijo OZN?, kajti »le bi oni to spoštovali...«.

Zaradi napada na osebnost in človekovo dostojanstvo, zaradi očitnega kršenja ustave SFRJ in deklaracije o človekovih pravicah OZN z leta 1948 in zaradi opuščanja demokratizacije družbe, so zaporniki vesti redno gladovno štrajkali. Te štrajke so zaporniki štrajkali na čelu z zdravniki s pomočjo torture, nevarne za življenje, poskušali zlomiti tudi z nasilnimi sredstvi. Zaporniki so se nasilju in torturi zoperstavljali z nenasiljem in lakoto. Gladovni štrajk je ohranjal visoko moralo borcev za človekove pravice, kajti izkazalo se je, da celo takrat, ko trpijo zaradi največje krivice in mučenj, zaporniki vesti ne pristajajo na molk in pasivnost. Zavestne in dobrovoljne žrtve imajo neprehođen in nadčasovni pomen in dom. Zaporniki so vedeli, da jim ne morejo odvzeti vsega, če imajo moč, da se vsemu odrečejo. Menili so, da niso v temnici zato, da bi z molkom pred krivico in mučenjem združili s svojimi preganjalci, ampak zato, da bi ostali do konca privrženi, jasno in odločno, svojim idealom, zvesti glasu vesti.

Borba zapornikov vesti za človekove pravice, ki je tukaj kratko prikazana, je samo velik začetek, za nekatere iluzoren in neaktičen, toda začetek, ki ga nikoli več ne bo moč potlačiti niti spregledati, kajti kar je enkrat storjeno, neustrašno in dobro, je storjeno za vedno.

Zaradi kršenja vseh odredb in deklaracij, vključujoč tudi tokijsko deklaracijo iz 1975. leta, ki prepoveduje zdravnikom sodelovanje v nasilnem hranjenju osebe, ki zavrača hrano, so se tamni oblaki zgrnili nad sliko Jugoslavije in njenega pravosodja v svetu. S spremembo tretmana in priznavanja posebnega statusa političnim zapornikom in s spoštovanjem verskih pravic zapornikov lahko edino spremenimo slab glas, ki spremlja represivno in nedemokratsko prakso jugoslovanskega pravosodja.

Dobroslav Paraga,
Zagreb

V današnji številki smo končali feljton Dobroslava Parage, ki je opisoval torturo in represijo, ki je v redni uporabi v naših zaporih in temnicah. Ko smo začeli z nadaljevanjem, smo pozvali vse tiste, ki dvomijo ali pa imajo drugačno mnenje o opisanih dogodkih, k sodelovanju. Od ljudi, ki so omenjeni kot nosilci represije, se ni oglasil nihče. Kaj to pomeni, da z molkom priznavajo tisto, kar jim feljton očita (in nadaljujejo represivno prakso še naprej)?

SLOVENIJA EX-PRESS

Mesečnik Ognjišče izdajajo slovenske rimskokatoliške škofije. Letna naročnina 7200 dinarjev, za naročnike po pošti 7500 dinarjev. Uredništvo: Trg revolucije 11, p. p. 114, Koper. Po mnenju pristojnega organa je Ognjišče oproščeno prometnega davka.

- Marsikaj se je spremenilo in se spreminja. Ali je to zarja nove dobe, ko bo tudi versko prepričanje imelo domovinsko pravico v sveti Rusiji, kot so jo včasih imenovali?

- Knjige, ki so izšle v decembru (Babuška - 1800 din, Marija v slovenskih legendah - 2.500 din, Velika verstva sveta in nova izdaja Zgodb svetega pisma - po 15.000 din) gredo dobro v promet, zlasti Velika varstva sveta (naša cena je neverjetno nizka - 15.000 dinarjev; enaka jzdaja v hrvaščini stane 45.000).

- Želimo vam poglobljeno doživetje postnega časa!

- Dr. Janez Evangelist Krek - Mojzes slovenskega naroda ... Slovenci smo na svojega Gandhija-Kreka, ki je zrastel iz krščanskih korenin, domala pozabili.

... Mojzesa slovenskega naroda ob prelomu stoletja in ob odločilnih dogodkih v naši zgodovini še vse premalo poznamo ...

- Že 17 let je Ognjišče stalen in zaželen obiskovalec naše petčlanske družine. Beremo ga vsi: mami, ati, jaz (16-letna dijakinja) ter sestra in brat. V prostem času in ko sem psihično povsem na dnu, sežem po Ognjišču iz leta 1980, 1979 ali nazaj in marsikdaj najdem v sestavkih novih moči.

- Predal dobrote

Za lačne otroke v misijonih: otroška negovalka iz Cerknice, Mladinska skupina Prevalje, A. S. s sinom, Ana, Kanada ...

Za gradnjo novih cerkva:

Jože G., Švedska; Vera, Maribor; Emeršič J., ...

Vzdrževanje katehistov:

5 - LJ-stolnica, Loški potok ... skupaj 44

Namesto venca na grob:

v spomin ob obletnici po. staršev, dar za lačne otroke - T. T.; ...

Naš misijon:

N. N. Škofja Loka, N. N., adventna mis. nabirka, ...

Za revne župnije:

v čast sv. Tereziki za vero svojih dragih, K. S. Šturje za potrebe duhovnikom kopske škofije, ...

Milijonarji dobrote (prejeto do 1. 2. 1988)

Dob	700
Tišina	505
Izola	491

LJ. Bežigrad	23
--------------	----

Lj.-Ježica	6
------------	---

Žalec	1
skupaj	16024

Prispevek - mesečno najmanj 200 dinarjev - lahko pošljete s pošto ali nakaznico na naslov ... ali oddate v naši pisarni ...

- Alberto Tomba: Papež mi je prinesel srečo ... po molitvi sem stopil k papežu, ki mi je brez besed stisnil roko. V tem trenutku se je v mojem življenju nekaj spremenilo. Morda je to samo vtis, toda prepričan sem, da mi je ta izredni človek prinesel srečo ...

- Stara sem 21 let in sem zaposlena ... imam tudi fanta ... Potem se je nasmehnil in me je vprašal: »Mojca, pa ti res verjameš v vse to, kar govorijo in kar piše tu notri?« Jaz sem mu ogorčeno pritrčila ... »dajte mi v odgovoru vsaj kanček upanja, da ga rešim iz rok satana ...«

pripravil Veliki dvorni cenzor in Antikrist Josef Smolle

Ne samo aforizme, tudi karikature, stripe ... sprejemamo na naš naslov: TRIBUNA, Kersnikova 4, Ljubljana. Sestanki uredništva pa so ob sredah med 18. in 19.30 ...

Mislim, torej me bodo poslali na Goli otok.

Priditel

(Škrjanc)

Mar je Stendahl z romanom Rdeče in črno mislil na Jugoslavijo?

(Bizjak)

Vsa čast rdeči knjižici - prva je postala šef.

(Recek, 11 let!)

Kar je koloradski hrošč za krompir, je jugoslovanski politik za gospodarstvo.

(Bob)

Ameriko smo odkrivali tudi za svoje vnuke.

(Mitrović)

Če je Kavčič petelin, ki je prezgodaj zapel, je Ribičič kura, ki je prezgodaj oslepela.

(P. Truba)

BILO JADNO ILI GLADNO U SVEMIRU NIJE DOSAN LAKO...

Zatakni si...

by: Lompič Matej

NEKJE V VESOLJU, KJER JE ČAS
TEKOC KAKO DODLO VINO
ČAS JE VSE BOLI FIJO...
DAJMO ZAČNIMO!!

IZ LAZI!!
JESI LI ČUD, A...
TI BUNTOVNIK...

O... FANTJE,
NO SAJ NI TAKO
HUDO, BOM ŽE JAZ
POSKRBEL ZA TO.

ŠTA LI BIH
TO MISLILO?

MOGU LI
JA SEFE...
DA MU
POTPALIM..

MAL ČEZ
IZARO, MAL
ČEZ GMAJNICO..

ČUVAJ SE
PROLETSTVO!

BI SEFE DOJEL
NEŠTO!! LIČI MI
NA RAKO!

NE VOUJ DE,
DA SE SETIŠ...
TO... A...

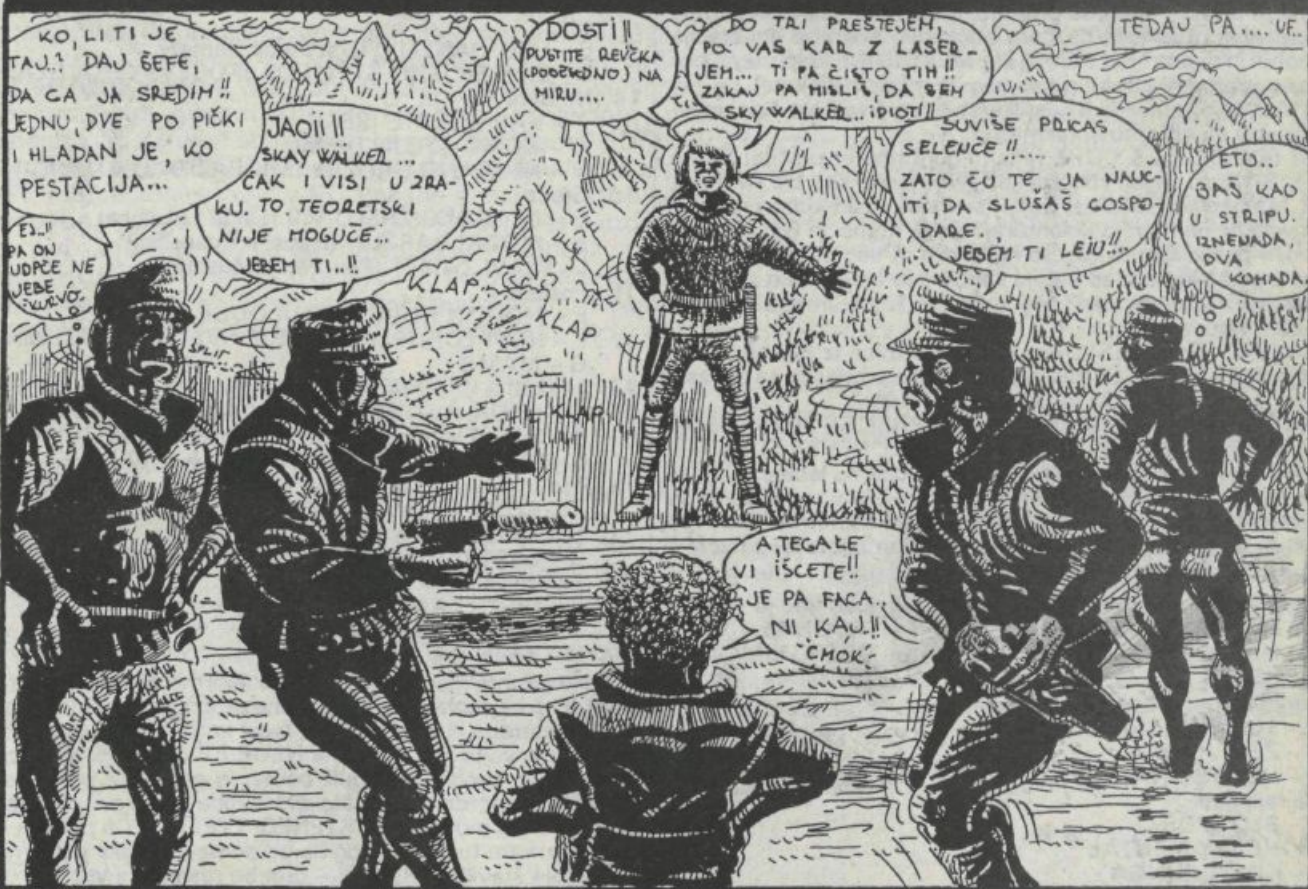

WAA

O.. DA, SETIO SMI
PA SVAKAKO, MINA
ZA TUPOGLAVCEEEII
... ZNUGHIIE...

BRUP...

AHIE... OVI
SALENI SU OPAS-
NI. ODSEKOŠE MI
UVO I SRCE, MORAT
ČU DA POSIZIM.
AHIEE

TORTURATOR

Pisma slati na adresu:
TORTURATOR
TRIBINA
Kersnikova 4

Urednica mi je rekla, češ kao odpira se nova kontaktna rubrika KONTAKTATOR, ki se bo ukvarjala s kao češ švarcenegrovstvom ali švarcenegerjanstvom v slovenski mestni kulturi (ne vem, a je imela v mislih masno ali mestno, pa sem pustil kar rečeno-storjeno). Najprej nekaj lepih dejstev: ime mi je Arnold, pišem se Švarceneger in sem vsestransko razvita osebnost. Opominjam vas: raje si zapomnite dejstva, kajti na koncu vas čaka na to témo tekst (kot pravi Z. Tupančič: TESTIS WHAT TEST IS), čigar rešitev vam bo dala rešitev. Ker je VSAKA KULTURA VRSTA TORTURE, bomo dali rubriki ime KULTURATOR, v njej pa bomo (pl. majestatis) skušali navezati dialog s/z spoštovanimi bralci/alkami. Kako nam bo to ratalo, to je pa druga himna. Vem, nekateri bodo proti. Nekateri so vedno proti (zato na starost podležejo protinu). Kajti vanjski neprijateljski elementi in podrivateli nikad ne spavajo. Vendar vsi dobro vemo, kdo so! Tudi sam poznam te ljudi, vem kakšne baže sodrga je to: ljudje, ki me lahko zakurac primejo, pa mislijo, da boga za jajca držijo. Videćete vi gdo je Arnold Švarceneger, tako mi partijal IL FINE GIUSTIFICA I MECI (neću na njega ni metak da utrošim) – to je parola, katere se bomo držali, kot se je držal že Machiavelli.

Torej – pišite, vprašajte, odvrcajte, izzivajte, vaš Arnold bo odgovarjal! Vsi, ki veste, da je Henry James brat Jesseja Jamesa, da je Shakespeare rock bobnar, da je D. H. Lawrence raziskovalec Arabije, in da je Marx (poleg Oliverja in Stana Mlakarja) eden od treh klasikov marksizma, oglasite se na straneh TRIBINE! Švarci & negri, unitevil!

Do naslednjic pa še par pizdarijic v navrzek, če se kdo ne more spomnit, o čem bi mi pisal.

– Kaj vam v TRIBINI ni všeč (vem, vem, da vam je všeč vse) oz. kaj bi spremenili, ko bi mogli (pa ne morete, hehe)? Se mordi TRIBINA preveč mladinizira oz. neurevuezira? Kako izbeči to, kar MLADINI ni ratalo – namreč preprečiti, da se bralstvo senilizira? Kako preprečiti opasnost, da nam občinstvo postane generacija naših očetov in dedov? Baj the vaj, kar MLADININE kolporterje povprašajte o starostni strukturi kupcev, če mi ne believate!

– Kaj menite o tem vidiku časnikarstva: sta kvaliteta člankov in papirja premo ali obratno sorazmerni?

– Pred temi BOSS & CURE fans ni obrambe in zaščitel! Še na strani TRIBINE so se jeli vtihotapljati (vidi tipove kao što su Barić, Držanić, Mataković, Šušulčić)! Kakor si v slovenski kulturi ne moremo privoščiti, da nam jo kolonizirajo razni Krstiči in Gluvići, moramo tudi v publicistiki izrezat to nezdravo meso in zasejati klene Slovence. Našo kulturo so vedno zadolžili in edini lahko zadolžijo res slovenski ljudje, denimo Möderndorfer, Fritz, Simona Weiss in Arnold pl. Švarceneger!

– BOYCOTT THE PIGS! Dajte si Razglednico iz Babolina pod povšter in bojkotirajte SS! Vas ni sram, da se prodajate za trideset kovancev, ceneje kot Juda in pristaniške kurbe?

Arnold Švarceneger je večni študent – a PREK ŠS ŠE NIKOLI NI DELALI LET 'EM FUCK OTHERS, THEY WILL NEVER FUCK ME! je njegovo geslo. In dodaja: če ne bomo dovolili, da jebejo NAS, se bodo morali MED SABO. Z vsem tem AIDSOM v zraku pa bo to pravi podarim-dobim. Kq zvišajo tarife (vsaj na duplo), no, takrat se mo pa spet pogovarjal. Če se že kurbamo, kurbejmo se za keš!

Dost je blo. Pomirte se. Kle mate test.

- Arnold je
R – ŠVARCENEGER
S – HAJDEGER
S – JEGER
- Njegovo ime je
T – TOPONIM
U – OSTRONIM
V – TRINITA'
- Njegova specialnost je
A – 100 m PRSNO Z OVIRAMI
B – ŽELVJEREJA
C – HETITŠČINA
- Najraje ljubi
R – SLO & DSZ
S – HEAVY MENTAL
Š – KIM IL JUNGA
- Proti AIDSU se bori z
A – ANALNO MONOGAMIJO

- B – POLIGAMIJO
C – KLINCEN (klinc se s kincem zabija)
- Navija
Č – ZA SANJO POLEŽAL
D – ZA RDEČI PINOT (enološko društvo)
 - Zasluži
L – 500 JURJEV NA LET
M – 600 JURJEV NA LET
N – 700 UDARCEV NA RIT
 - Nikoli ni bil
D – Z ŽENSKO
E – Z MOŠKIM
F – V DISKU TURIST
 - Mišice si je razvil
G – MED MORMONI
H – S HORMONI
I – NA Naked Island Baby
 - Arheologijo smatra za
F – ZNANOST PRETEKLOSTI
F – ZNANOST S PRIHODNOSTJO
G – RAJE IMA SVOJO DOMOVINO
 - Njegov znak v zodiaku
O – RIBA (zlasti VIDI KOJA RIBA!)
P – SCORPIONS
R – BEŽIGRAJČAN
 - Trenutno je v rokah
G – MARTE
H – MATILDE
I – MILICE
 - Bere
R – TONETA SVETINO (prvega slovenskega nobel nagrajenca)
Š – UTO DANELLO (Uta strica Samja)
Š – ZAPLENJENO ŠTEVILKO »KOČEVSKEGA GLASU«
 - Ne bere
T – KAR HOČETE (ŠEKI)
U – KOMU STOJI? (HEMI)
V – NEBRANO GROŽĐE (MIDRAZ BULLATOVIQI)
 - Gleda
G – GLOBOKO ŽRELO VIII (Linda Lovelace)
H – MODRI BARŽUN (Isabella Rossellini)
I – PLAVI ŽAMET (Pier Paolo Musolini)
 - Posluša
E – MOULIN ROUGE: TOULOUSE-LAUTREC
F – NOVI LONGPLEJ MATEJE SVETOVE: CAO MATEJA
G – MAMO
 - Jé (žre)
A – KRUH
B – SADJE
C – PRVEGA V MESECU
 - Pije
Č – BLOODY MARY
D – EN OLDIE (BUT GOLDIE)
E – JA, HVALA
 - Kadi
P – BOSS
R – KING (ko zmanjka, tudi LORD)
S – BEST (ko zmanjka, tudi SHIT)
 - Skretnica je
Š – ČISTILKA STRANIŠČ
T – ŽENSKA IZ KNOSOSA
U – TAJNICA

Če tega inteligenčnega testa nikakor ne morete rešiti, vam izdam, da črke pravih rešitev, brane zaporedoma, dajo smiselne stavke, v katerega je vpleteno tudi moje ime. Če ga tudi zdaj ne znate rešiti, odpovejte naročnino na NEUE REVUE (á propos: oglejte si njeno novo ceno in fršlognili boste) in podvojite svojo naročnino TRIBINE – morda vam bosta dva izvoda lahko zvišala kvocient, ki ga en sam ni mogel (GET STEREO, TYPE!)... Če pa vam še to ne pomaga, vam tudi sam Bog ne bo pomagal. Vaša edina rešitev je naslednja številka TRIBINE – tam bo rešitev za vse.

IVIVA CHE!
Arnold

Če so se ljudje malo in nemalo zabavali ob škandalih v zvezi z uprizoritvijo *Strniševih Ljudožercev* v Primorskem gledališču v Novi Gorici, a se je pravda za avtorjevo dediščino (če bi te tri besede pisali z veliko, če ne drugih dveh, pa vsaj prvo, bi to lahko bil še eden od Klopčičevih b und b filmov) končno le končala tako, da je bila drama uprizorjena in gostovala tudi v Ljubljani, se je stvar z MIGRANTI, projektom *Kozmofrenetičnega* alias *Kozmogenetičnega* gledališča, ki mu nekateri še danes vztrajno pravijo tudi *Kozmoenološko* gledališče **Rdeči Pinot** (končno pa ni važno, kakšno je ime, ampak kaj se skriva za njim), in pa VINKOM GLOBOKARJEM, ki je, ko se tele vrstice bolj same kot kako drugače pišejo, že zdaleč od nam vsem ljube Ljubljanec, kot vse kaže končala precej manj bleščeče. Glavni akterji umetniško-kulturno-političnega thrillerja, ki je postmoderen do te mere, da ruši vsa možna pravila svojega, zraven pa še sosednjih žanrov, tako da imamo opraviti (in *David Lodge* bi bil tega v Angliji, ki se precej radikalno navdušuje nad *NSK*, gotovo vesel) z več konci, oziroma, kar je še bolj post post post, z več razpleti, ki jih lahko samo slutimo, saj tako rekoč sploh še niso razberljivi, so CD, po M. C.-ju, (ki ga, mimogrede povedano, vse več ljudi vlačijo po svojih zobeh, psuje ali hvali, nedvomno pa pomaga pri tem, da postaja nesporna medijska zvezda in je sposoben zasenčiti celo še tako v STARTU hiper hvaljenega T. Z.-ja) **Compact Disc** drugače pa **Cankarjev Dom**, kot tisti, ki naj bi stvar spravi pod hišo (zaenkrat pa mu je ostal pod streho samo dinozaver iz pleha), V. G., se pravi skladatelj in dirigent, ter R. P., že prej omenjena g. s. (za tiste, ki ne znajo slovensko, Theatre Company). Uvodni akordi thrillerja so odzvanjali najprej pred štirimi leti, ko so se začela pismena oziroma telefonična pogajanja med V. G. in C. D., predigra se je nadaljevala do pred nekaj mesecev, ko so se začele stvari res rapidno zapletati. Najprej je prišla na vrsto zloglasna **tiskovna konferenca na letališču B.**, ki je uradno in neuradno civilno letališče Lj. Pravoverni (od tu naprej beli) ljudje so že na tej nekoliko misteriozni konferenci zavohali možne transakcije s tujim kapitalom in infiltracijo sovražnih elementov v naš gledališko-umetniški obrat, a ker so bili tega pri R. P. že vajeni, so računali na O. S. (Security Sistem). Pojavila so se prva konkretna vprašanja glede financierjev (vlaganje tujega kapitala v dejavnosti skupnega pomena), odgovor na ta ni prišel, predstavniki ekonomsko-tehničnega sektorja pri C. D. so bili bojda odsotni. Ekonomski kriminal je vzel stvari v svoje roke, na drugi strani so naredili, kar so mogli, tudi good guys (and girls), se pravi tabeli, ki so organizirali protiofenzivo proti tračnim. V. G. je začel z vajami (D. S. je poostrela nadzor na vajah), vse je potekalo po načrtih (tako vsaj kažejo nekateri važnejši dejavniki), potem pa se je zgodilo neizbežno. Najprej so se po Lj. razširile govorice, da s stvarjo nekaj ni v redu (A-G-R-F-T-, M-L-A-D-I-N-A, T-R-I-B-U-N-A), potem se je stvar še dodatno zapletla na rednem zasedanju (beri tudi Ž-U-R) *NSK*-ja, ko je sojeni ali ne-sojeni režiser, ki mora zaenkrat ostati anonimen, hotel obračunati z enim od eminentnih lj. art kritikov, ki je bil po spletu okoliščin povabljen na isto zasedanje (izdamo lahko samo njegove iniale M. O., pa še te smo morali premakniti za eno črko naprej), pred tragičnim koncem pa je zadevo rešil pr. r. za št. vpr., se pravi S. N. (enaka logika začetnic kot pri M. O.) s svojimi stanovskimi kolegi. No, zadeva je dobila mednarodne razsežnosti pa tudi jasnejše obrise nekaj dni kasneje, ko so začeli omahovati celo tako trdni ljudje, kot so uslužbenci C. D.-ja. V. G.-ju je bilo končno vsega skupaj dovolj in v R-I-U-je sklical tiskovno konferenco **PRISEL-VIDEL-ŠEL**, katere naslova zaenkrat še nismo uspeli dešifrirati. Govoril je o milijonih in milijardah, ki so bile(i) in ki jih naenkrat ni bilo, potem pa je imel vsega dosti in se s svojim avtom (renault ali citroen francoske registracije, registrska tablica neznana) odpeljal proti in čez mejo. Projekt je do nadaljnjega nerazjasnjen, eventualne težave so še neodkrita, C-D- si še ni opomogel, R. P. enako, skratka, če povzamemo: ni jasno, v čem je bil problem, ni jasno, zakaj se je ta problem sploh postavil, kako ga niso uspeli razrešiti, predvsem pa, kdo, kaj, kje in zakaj je kriv? Rešitve še čakamo, pošljete pa jih lahko tudi na naslov **TRIBUNA, KERSNIKOVA 4, Ljubljana**.

Daleč od neba, pilotov, compact diskov in podobnih stvari je **ŠKUC ROPOT**, ki pripravlja dva koncerta, 20. aprila ob 20.30 v **Festivalni dvorani** skupina **PERE UBU**, vsem dobro znana zasedba iz ZDA (pridem, poslušam, uživam), čez tri dni pa bend, nad katerim so nekateri manj navdušeni, **MISSION**, 23. aprila ob 21.30 v **Hali Tivoli**. Oba nastopa bosta edina v Jugoslaviji. **ARTOCK** redakcija taistega Škuca pa pripravlja svoj drugi letošnji koncert, skupino **THE BLEACH**, ki bo 31. marca koncertirala v **KD Poljane** (njihova glasba naj bi bila blizu »zvoku sveta«). Tisti, ki sovražijo take vrste muziko, bodo v CD-ju (ki, kot kaže, zaradi thrillerja še ni izdihnil) 25. marca lahko poslušali **NAŠE DOSEŽKE 88**, revijo okteta Ljubljanskega pevskega združenja (**ZKO Ljubljana** vabi, s seboj prinesite, kar hočete). 29. marca v **Hali Tivoli** **WAYNE SHORTER** in njegov **QUINTET**, ki smo ga napovedali že vsaj dvakrat, ampak tudi tretjič ni odveč. Za vse, ki ljubijo zvok kitare, **Marinko Opalič** in večer španske in južnoameriške glasbe (sreda, 30. marec). Potem pa ponedeljek 4. aprila, orgelski koncert: **Rose Kirn** in zanimiv program. Pa še en zborovski koncert: **HARLOW CHORUS** iz *Velike Britanije*, spet z zanimivim programom.

Ostala slovenska gledališča so, medtem ko je bil R. P. po lastni volji ali ne, vpleten v thriller, pokazala, da lahko med vsem drugim pripravijo tudi nove predstave. **MGL**, ki trenutno prednjači po tem, da je in bo v dveh ali treh tednih dalo ven kar tri premiere (čeprav so se zaradi neverjetnega tempa vaj bojda razburjali vsi trije režiserji), **Klementov padec**, nov hit *Draga Jančarja*, ki ga je režiral **Pipan**, potem **Dnevi in vmes noči**, ameriško sodobno dramo, ki jo je (nekateri bodo rekli, oh pa ne že spet, mogoče imajo celo prav) režirala neumorna **Barbara Hieng**, tretja stvar pa je **Veronika Deseniška**, ki jo režira **Vinko Möderndorfer**. **Filipčič and Company** pripravljajo v **Mladinskem gledališču** novo kult premiero, **Damir Zlatar Frey** se trudi v **Koreodrami**, svoja dela tudi **Ana Monro**, gostujejo predstave s srečanja gledališč **ALPE ADRIA**, ostali pa se pripravljajo na marketinško-prodajno-promocijski festival v CD-ju. Skratka, dosti stvari za videt, slišat ...

PROBLEMI-LITERATURA nadaljujejo s ciklom fan večerov, **Miha Zadnikar** bo 29. marca povedal kaj o **Glasbeniku** in črki, **Jure Potokar** pa 5. aprila o **Rocku in poeziji**. S tem pa še ne bo konec. 29. marca bomo lahko gledali v CD-ju **Zeleni žarek** **Enrica Rohmerja**, ki je dobil tudi glavno nagrado v Benetkah l. 1986. V ponedeljek, 28. marca bomo, v CD-ju lahko gledali filme študentov **A-G-R-F-T**. Če je za vse drugo zmanjkalo časa, vseeno še nekaj: **V G-L-E-J-U** so odprli galerijo, ki je zanimiva že po tem, da je najmanjša v Ljubljani, brez dnevne svetlobe, še kar nekaj časa pa bo v njej razstavljal **Milan Percan**, študent Likovne akademije v Benetkah (tri slike, ki se jih spleča videt).

(t. t.)

CREATION REBELS

ADRIAN SHERWOOD je predsedujoči bristolskega **Ministrstva duha**, ki si je svojo hrupno svobodo izbral pod okriljem založbe **ON-U-SOUND**. Čeprav se izvajalci te založbe le redko pojavljajo v različnih lestvičnih pregledih, imajo vendarle po cellem svetu horde privrženecv.

Dub, studijsko tehniko, ki je nastala pravzaprav slučajno, so utemeljili jamajški prevratneži kot Jah Shaka, The Upsetter ali famozni Lee »Scratch« Perry. Osnovne dub taktike – nadlegovanje, preseñčenje, dezorientacija – pa niso uporabljali le zmedeni rastafarijanci, marveč se je udomačila tudi med ostalimi glasbenimi paranoiiki – Pop Group z Markom Stewartom, PIL v Jah Wobbluvi fazi ...

Če je dal dub reggaeju novo dimenzijo, je bil z Sherwoodovim nastopom postavljen na piedestal novoglasbenih inovacij.

»Začel sem kot osemnajstletnik pred kakimi enajstimi leti. Najprej sem se ukvarjal predvsem z reggaejem, ter si pridobil določen sloves s produciranjem zdaj že pokojnega Princa Far-I (pred štirimi leti je bil ta dub

pesnik žrtev nasilnega umora, op. p.). Skupaj z zelo dobrimi reggae glasbeniki smo se duba lotili na drugačen način. Običajno izhajajo dub albumi iz že posnetih pesmi, sam pa sem ubral drugačno pot. Leta 1977 je izšel prvi album Dub From Creation, naslednje leto sem naredil še Starship Africa, za katerega sem porabil samo osem ur študijskega dela. Sledili sta še plošči Rebel Variations ter Cry of Barbie & Ken, Chapter One. Potem pa sem 1979 spoznal kup punkerjev. Skupaj z Markom Stewartom in Ari (The Slits) smo posneli prvi album New Age Steppers. Že kmalu po izidu je dosegel naklado kakih 20.000, vendar denarja nismo nikoli videli. Založba je bankrotirala in izginila.

Ves čas sem se torej nekako potikal naokoli in do trenutka, ko sem ustanovil svojo založbo On-U-Sound, sem sodeloval že na kakšnih 37 ploščah. Pod okriljem On-U-Sound je izšlo pet albumov African Headcharge, projekti Lee »Scratch« Perryja in Dub Syndicate, ter seveda Tackhead, Fats Comet in Maffia. Tik pred izidom je prvi albuma Tackhead z naslovom Friendly As A Hand Grenade. Zelo zlobno delo, na katerega sem res ponosen.«

Glasba založbe On-U-Sound predstavlja katalog neprestanih variacij. Vse skupaj družu poseben faktor. Najdeni zvoki in besede, ki tako pogosto povezujejo studijski science-fiction z realnostjo. Njihove plošče imajo mesto tam, kjer kolidirata resničnost in fikcija. Adrian je kot svoj *tour de force* pozabil omeniti še naslednje projekte: famozne remikse **Einsturzende Neubauten** in **Depêche Mode** (People Are People ...) ter albuma **Cabaret Voltaire** (Code) in **Anxiety Bandez** (album Jackomo bivše punk pesnice in sopotnice anarho-punkerjev The Crass).

Maffia, Fats Comet, Tackhead

Ponavadi se te tri zasedbe pojavljajo skupaj na koncertih, ki so, skupaj z Sherwoodom za mešalno mizo, *work-in-progress* v pravem pomenu. Jedro vseh treh skupin predstavljajo basist **Dough Wimbish**, bobnar **Keith LeBlanc** (ki je podpisal tudi solo album Major Malfunction) ter kitarist **Skip McDonald**. Vsi trije so se v zgodnjih osemdesetih letih udinjali kot hišna ritem sekcija **Sugar Hill Records** iz New Jerseyja, ultimativne rap založbe, ki je vrgla na tržišče

Gary Clail

dancefloor killerje, kot so Rapper's Delight, The Message ali White Lines. Njihova vloga v tem času je bila torej podobna tisti, kakršno so imeli *session* glasbeniki v zlatem obdobju založbe Motown. Le kdo ve za njihova imena?

Zakaj različna imena?

»V osnovi zaradi različnih tipov glasbe. Fats Comet predstavlja komercialnejši tip eksperimentalne glasbe. Stvari okoli Tackhead pa so bolj zapletene, ostrejše, politične. To glasbo smo spravili v promet s pomočjo Garyja Claila, ki je bil še pred nekaj leti naveden bristolski prevratnik, zdaj pa se pojavlja v vlogi pevca in tekstopisca.«

Dvanajstinčerja Tackhead – **Hard Left** in še posebej **Reality** – sta znanilca nove plesne godbe devetdesetih. Hrup, ki izziva... Hkrati je ideja o razširjeni družini podobna tisti Georga Clintona (Parliament-Funkadelic, Brides Of Frankenstein, Bootsy's Rubber Band).

»V našem primeru ima cela stvar predvsem interkontinentalni značaj. Naša glasba je spopad in pomiritev dveh kontinentov (Evropa-Amerika). Pol nas je Američanov, pol Britancev in ko se sestanemo vsake tri ali štiri mesece, delamo zafukano ostre reči. Prednosti Londona so v tem, da ima mnogo bolj odprto tržišče kot New York. Najverjetneje gre za zadnje neodvisno tržišče na tem planetu. Medtem pa ima človek v New Yorku z ustanavljanjem založbe lahko kup problemov.«

Zaradi tega tudi distribucija On-U-Sound zaenkrat šepa. Njihove plošče je moč nabaviti na celotnem evropskem svobodnem tržišču, v Ameriko pa prihajajo z veliko zamudo.

The Message

Medtem ko so z **Hard Left** in **Reality** podana ostrá politična sporočila, ki opozarjajo na nenehno vrenje, ima eden največjih hitov, **The Game**, drugačno vlogo. Adrian Sherwood je na vinil spravil eno izmed britanskih obsesij – nogomet. Posnel je nogometne himne, skozi katere se zrcali fanatična zanesenost privrženecv te v vsem (antagonizmi, nasilje, prevare...) zgodovinske igre. Med njegovimi občasnimi *off-shot* projekti je tudi **Barmy Army**, na katerega dvanajstinčerju je pod naslovom **Sharp As A Needle** zabeleženo zaneseno in disciplinirano dretje nogometnih navijačev na tekmi Anglija – Jugoslavija. **Naključje?**

Pregovori za paranoike

Mark Stewart, deklarirani bristolski nihilist, je v mladosti vneto poslušal reggae. Poleg tega je, ker je bila njegova stara mati pač medij, vedno veroval v duhove. Skupaj s svojo matično skupino **The Pop Group** (She Is Beyond Good And Evil!) je nastopal na turnejah z Pere Ubu. Trenutno piše knjigo, v kateri se ukvarja s svojo najljubšo temo – informacijami in njih zlorabo. Govori o zarotah – *the busier you are the less you see*. »Veliko ljudi misli, da je nihilizem nekaj slabega, vendar sam mislim, da gre lahko tudi za čisto pozitivno izkušnjo. Beseda **Maffia** (ime Markovega spremljajočega benda, op. p.) pravtako prihaja iz nihila, ruske besede. Nihil so bili sekta zgodnjih ruskih revolucionarjev okoli leta 1870. Poskušali so organizirati upor proti carju že dvajset ali trideset let pred boljševiki. **Maffia** je bil njihov najbolj radikalni del. Zato tudi tako ime moje skupine.«

Mark Stewart se ukvarja z različnimi zarotniškimi teorijami, ki predstavljajo pona-

vadi kar senzacionalen, pa tudi kontroverzen pogled na zgodovino. Njegove skladbe so zato polne aluzij, klišejev, fraz. Njegov pogled na sedanost je v mnogočem ciničen, o čemer govorijo tudi posamezni naslovi – **Learning To Cope With Cowardice**, **Anger Is Holy**, **Hypnotized**, **Hell Is Empty** ali **As The Veneer Of Democracy Starts To Fade**. Za navideznim cinizmom je ponavadi veliko več ozadja.

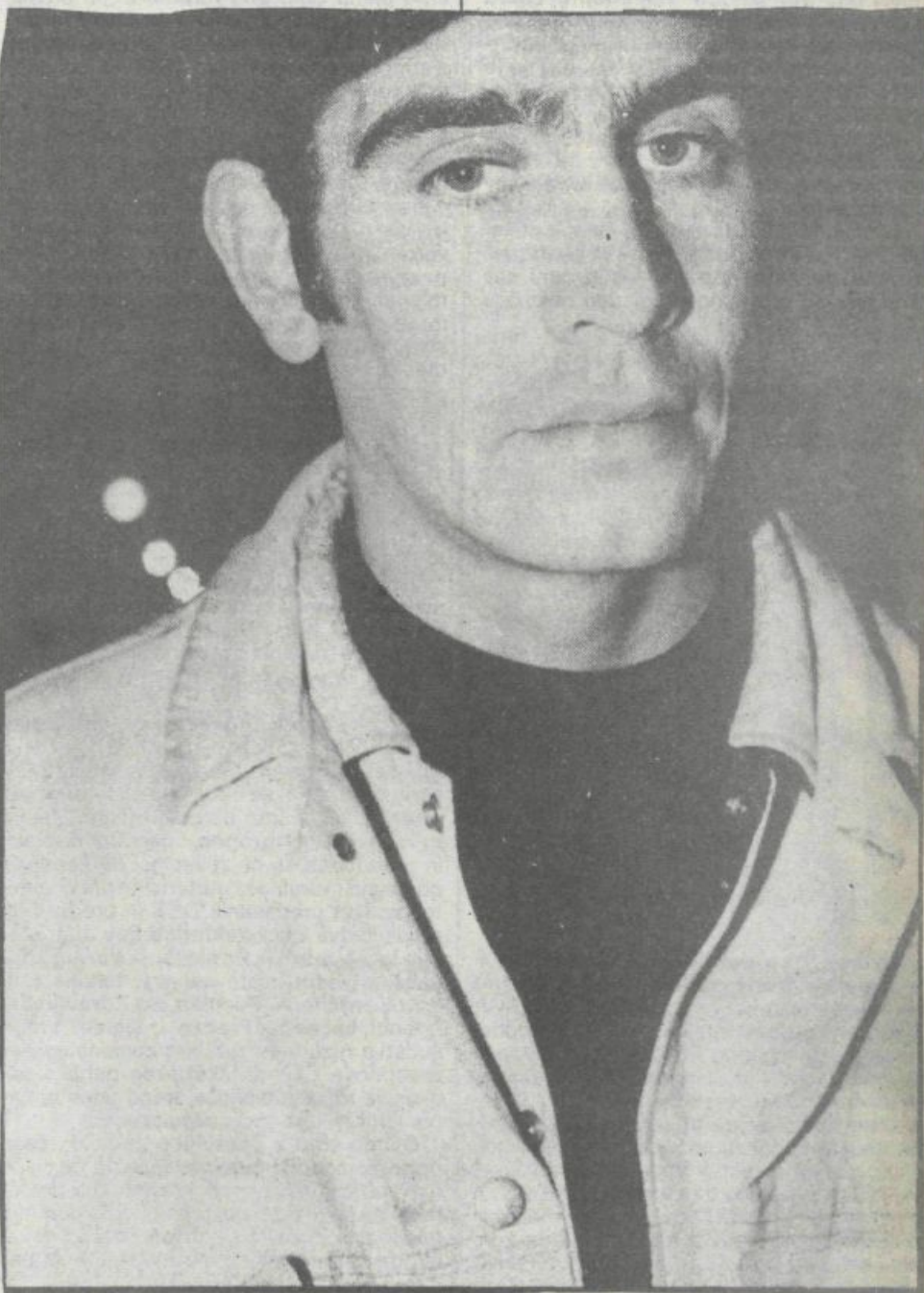
»Ljudje v Angliji se zanimajo za različne stvari. Nekateri so popolnoma zabredli v 19. stoletje, literaturo kot sta **De Sade** ali **Lautreamont**, drugi so popolnoma obsedeni od različnih semiotičnih teorij. Sam sem napisal tristransko zgodbo **multinacionalk** (za pamflet **Control Data**), sedaj pa pišem dve knjigi, od katerih je ena bolj poetična, druga pa temelji predvsem na empiriji, raziskovalnem delu, ki se ga grem zadnjih osem let. Ljudje tukaj vedo zelo malo o resnični zgodovini, ki je polna zarot, povezovanj med zahodom in vzhodom, vojn, ki so jih zanetile multinaco-

nalke, ljudje ne vedo o čem govoriš, ko daješ skupaj Henryja Forda in Hitlerja, ali to, da so Stalina financirali z zahoda. Vsi mislijo, da gre zgolj za utopijo.«

Mark Stewart je pred kratkim izdal istoimenski album, ki ga je že pred nekaj časa uvedel neverjetni **evergreen Stranger Than Love**, katerega osnova pripada **Gymnopedistu Ericu Satieju**, sopotniku dadistov in nadrealistov. Njegov glasbeni jezik je bil daleč pred časom. Historične vidike in konzervativnost tedanjega glasbenega sveta je učinkovito parodiral, zato so ga imeli za ekscentrika. Znana je njegova izjava: »Prišel sem tako mlad na tako star svet!«

Če je jasno, da tudi Mark Stewart krade vsepovsod (Billy Idol, Giorgio Moroder, Vincent Price, Sylvian/Sakamoto), je hkrati tudi eden izmed redkih, ki to počno s točno določenim namenom. V razmislek.

ANDREJ ILC

Mark Stewart

PRIMER ZDRAVLJICA

Nekje pred novim letom izdajo Lačni Franz ploščo *Sirene Tulijo*, na njej najde mesto tudi vsem dovolj znana pesem, v kateri se pojavijo gostje: Boris Cavazza, Drago Mislej, Peter Lovšin, Jani Kovačič in Vlado Kreslin. Že pred izidom plošče postane pesem hit radijskih želja RGL-a, RTV-ja in ostalih radijskih postaj po Sloveniji. Pesem še nikoli ni bila tako znanal

Pesmi danes ni več! Po sramežljivih novičkah (STOP...) napade Društvo Slovenskih Skladateljev, ki je podalo predlog za začasno umaknitev iz radijskih programov, mariborski 7D. Kaj se je pravzaprav zgodilo? Odgovarja nam Pavel Mihelčič, predsednik DSS.

Kot predsednik DSS ste ravno vi tisti, ki nam lahko najbolj pojasni zadevo z Zdravljico. Kako je prišlo do predloga za umaknitev iz programov?

PAVEL MIHELČIČ: »Nekaj članov našega društva nas je opozorilo na ta posnetek, ki smo ga nato poslušali na izredni seji Društva. Se prej smo pregledali nekatere

materialno, moralno pravico avtorja in njegovih dedičev. Pri tem ni šlo za prepoved predvajanja, temveč za umaknitev iz programa, dokler se zadeve ne reši na ustrezen način.

Očitki vašemu društvu so predvsem posledica popularnosti priredbe, in po drugi strani videzu »lova na čarovnice«?

P. M.: »Tega smo se zavedali. Predlog zato tudi ni bil namenjen javnosti, obvestili smo samo določene forume in jih prosili, naj to delo začasno umaknejo. Sama iniciativa ni prišla od upravnega odbora, ampak s strani ljudi, poslušalcev (Radija Ljubljana) in iz rojstne vasi skladatelja. Tako je radio Ljubljana to skladbo umaknil iz programa že pred našim sklepom! Po prejemu našega dopisa je kolegij na Radiu to samo še potrdil. Bilo je res veliko pritožb.

Čeprav se je vrtela že kake pol leta, sem jo sam slišal šele pred kratkim in sem se zgrozil. Ne zaradi načina – rockovskega podajanja, absolutno nič nimam proti takemu načinu, še posebej tako popularne pesmi, ki ima vse možnosti, da postane slovenska himna. Toda, vedeti moramo, da to delo ni nastalo med ljudmi, ampak v glavi posameznika.

Kako je vsa zadeva sploh prišla v javnost?

P. M.: »To je lahko storila samo mariborska založba Obzorja, ker s tem dviguje popularnost in prodajo plošče. Ta škandal, če to je, je samo business! Pri tej himni se je treba zavedati... pravzaprav to še ni himna, je treba vedeti, da se iz te Svetinje ni treba norčevati. V osnovi mora ostati delo nedotaknjeno! Podoben problem je tudi z »špico« TV Dnevnika, ki prav tako nezakonito uporablja delo brez dovoljenja avtorja. Prodajanje tujega dela za dober denar! To ni vredno nič!

Kaj pa Agropop, tudi oni počnejo nekaj podobnega?

P. M.: »Društvo slovenskih Skladateljev nima časa, da bi se ukvarjalo z vsemi posamezniki, tukaj smo naredili izjemo. Najbrž to velja tudi za Agropop, ansambli, izvajalci in producenti se ne zavedajo, da vendarle obstajajo moralne in materialne pravice avtorjev. Kot predsednik DSS in predsednik predsedstva Zveze skladateljev Jugoslavije lahko zatrdim, da slovenska in jugoslovanska glasba nista cenjeni. Kvaliteta ni dovolj zaščitena. Popularnost Zdravljice v izvedbi Lačnega Franza v širšem krogu ljudstva razumem tudi kot nacionalno nezavednost. Če ima širši krog publike tak okus, je to zaskrbljujoče, trend poneumljanja ljudi že ima svoje rezultate.

Očitno smo z Zdravljico za nekaj časa opravili, iz radia se je preselila na domače gramofone, zabave ob kakršni koli priložnosti ali žuru. Šam postopek DSS spominja na zloglasno ŠUND komisijo izpred nekaj let, pri čemer najbolj moti skriyanje in ne-

kakšno podtalno delovanje. Če so člani DSS mnenja, da lahko Zdravljico Lačnega Franza umakne iz radijskih programov brezslušno, so se pošteno ušteli, saj prav ta »umik« še kako odmeva, pa če ste ZA ali PROTI.

Škandalček – pa naj bo, s tem še ni končan. Epilog sledi na sodišču, kar niti ni pomembno. Bolj važno je to, da smo se tudi mi uvrstili v svetovni trend plagiatov, prepovedi in kar je še podobnih zadev. Da pri tem ne gre za samplanje, kot je to običaj na zahodu, moramo iskati vzroke nekje drugje, tehnologiji mogoče...?

Spraševal: Marjan Novak

podatke, ki so pričali o nepravilni prijavi tega dela (npr., da je avtor glasbe F. Prešeren ali da je tekst napisal Predin ipd.). V Beogradu smo izvedeli, da avtorji priredbe nimajo dovoljenja dedičev (skladatelj Stanko Premrl je umrl leta 1965, delo pa je zaščiteno še 50 let po avtorjevi smrti). Pri samem poslušanju smo ugotovili, da skladba ne vzdrži kakovostnih kriterijev, gre za slabo priredbo, tako intonančno kot... Torej gre za dvojce, so ti glasbeniki tako slabo glasbeno izobraženi ali pa gre za namensko provokacijo. Najbrž je res prav slednje in zato smo se odločili za zaščito avtorstva,

NATEČAJ ZA YURM 1988

Organizatorji letošnjega JUGOSLOVANSKEGA ROCK MOMENTA so:

Mladinski kulturni center (Zagreb)
Omladinski radio (Zagreb)
Polet (Zagreb)

Prijave na natečaj pošljite na naslov enega od navedenih časopisov: na Glasbeno mladino (Kersnikova 4, 61000 LJUBLJANA), Polet (F. Mehringa 14, 41000 ZAGREB), Student (Balkanska 5, 11000 BEOGRAD). Naše dane (Džemala Bijedića 185, 71000 SARAJEVO) ter na Mlad borec (Ul. 8. udarne brigade 22a, 91000 SKOPJE).

V vsakem izmed teh mest bodo komisije (sestavljali jih bodo po trije »domači« glasbeniki kritiki) izbrale po 5 najboljših skupin ter svoje predloge poslale v Zagreb, kjer bo osrednja komisija izbrala 6 skupin za finale YURM-a. Komisijo v Zagrebu sestavljajo člani komisij iz vseh sodelujočih mest (po eden iz vsake).

Prijava mora vsebovati:

- IZKLJUČNO kaseto s posnetki najmanj petih skladb
 - ime skupine, poimensko sestavo, točen naslov, kratko biografijo in besedila
- Natečaja se lahko udeležijo vse skupine iz Jugoslavije, ki še niso nastopile na YURM-u in še niso izdale velike plošče. Jezik besedil ni določen. Natečaj je odprt med 1. marcem in 15. aprilom.

OLGA KACJAN EN FACE

Zakaj Olga Kacjan ni v instituciji? Kaj jamrate, svobodnjaki, in boheme se greste, kruh poštenih hiš gledaliških odklanjate, z bonitetami namazan in hišnimi redi začinjen? Prav vam je, svobodnjaške visokosti, pripravite se in sabljajte nad belimi pogodbami, dokazujte negovanemu bančnemu uslužbencu, da je vaš honorar že zdavnaj nakazan in naj za božjo voljo pogleda še na kakšen seznam; vam smrdi ob pol šestih se na troli drenjat, kajne, prav, nič dopusta v Umagu pa na Pokljuki, boste

Z razpisi za igralce in igralko je nekaj podobnega kakor s čudeži. Direktorji in umetniški vodje ponavadi niti ne dajo razpisa v objavo, če tisti, ki bi ga radi sprejeli, ne izpolnjuje vseh pogojev (da se ne bi slučajno prijavil kdo, ki propozicije izpolnjuje, pa bi ga kar morali v službo vzeti). Če bi se zgodil čudež, bi se prijavila na razpis?

Ja, najbrž bi se. Bilo bi mi težko, a bi se – vsaka zaposlitev bi bila zame kompromis

v tem, da si sicer želim ostati svobodnjak, a tega ne morem. Res ne maram, da se me kdo pollašča.

V kulturnem uredništvu našega časopisa se trudimo teatru vrniti čast in slavo, ki mu zadnje čase spet čedalje bolj pripada. Film je krasna stvar, ampak v premnogih časopisih, še posebej v naši mnogo bolj slavni kolegici je teater zapostavljen, včasih se zdi, kot bi prebiral strani hollywoodskega lokalnega časopisa. Ti si ogromno snemala in ogromno igrala po gledališčih – oboje ima svoje igralske čare in veselja – enostavno vprašano – kje je bilo lepše?

Zadnja leta sem bila precej več s teatrom, zato so tudi moje sedanje misli, želje in ambicije bližje gledališču – pred leti je bilo ravno obratno.

Sicer pa ne odtehtavam, kaj in kje mi je ljubše, igralci bi se ne smeli deliti na filmske, gledališke, pa na radijske in ne vem, kakšne še vse – vsi igralci bi morali obvladati vse vrste igre.

Iz antologije vloge Katice, slepe deklice v lepem slovenskem filmu Povest o dobrih ljudeh se pogovor pripelje k petju. Kdo te je naučil peti, če te je sploh kdo in kaj najraje poješ, če sploh rada poješ?

Zelo rada pojem in to je bistveno. Ni važno, kaj in kako – dejstvo je, da premalo pojem, ne gledč na to, kakšen ima nekdo glas. Pri nas doma veliko pojemo.

Taj što loše peva – isto zlo ne misli, je nekoč zapisal Cvetko Zupančič. Pogosto se dogaja, da si tisti z najmanj posluha in najbolj počenim glasom najbolj želijo prepevat.

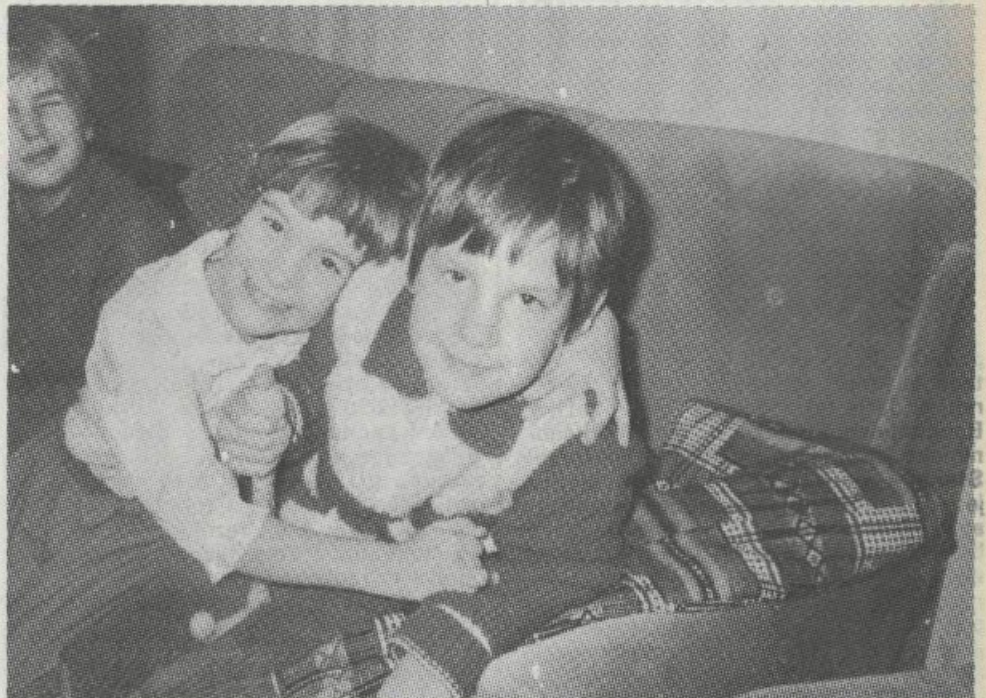
Jaz jih zelo podpiram! Že v šoli otroke po hitrem postopku zatrejo, razdelijo jih na nekakšne slavčke in medvedke (slednji so tisti, ki ne znajo peti, pa si to želijo), slavčki v zboru pojejo, medvedki pa smejo le odpirati usta.

1. Old friends – Miloš and his sister Ajda in London Zoo.

videli vi svojega Boga, pogledj jih, Domovina, umetnike, ki tvojih svetih institucij ne marajo! Olga Kacjan ni v instituciji, pa vendar ves čas živi v najrazličnejših gledaliških in filmskih družinah, dela v gledališču Proces, Koreodrami, s Freyem, Živadinovom, snema, potuje, festivali, nagrade ...

V prihodnosti se od honorarjev ne bo več dalo živeti! Že sedaj se komaj preživljam kot svobodnjak (če veliko delam, še nekako gre, pozabim, v obdobjih, ko malo delam – pa pride denarna luknja za mano). Svobodnjaštva ne igram (v smislu – kako fino je biti bohema), svobodo potrebujem v pravem pomenu besede, ne prenašam pritiska, terorja. Nekatere govorce govorijo, da so svobodnjaki asocialni tipi, ki se ne morejo prilagoditi instituciji – kar se nemudoma demantira z dejstvom, da je nastajanje vsake predstave kolektivno dejanje, kjer koli se dela – v instituciji ali pa pred njenimi vrati. Prav tako je bilo moč slišati, da so svobodnjaki kot mimoidoči sprehajalci v kožuhih. Tudi sama imam kožuh (cela dva, priznam), ampak krzno je obrnjeno na zunanjo stran, ne nosim ga kot podlogo. Ne mislim pa seveda razlagati porekla mojih kožuhov, na kraj pameti mi ne pade!

2. Lepo je, ko na rojstni dan prijatelje povabiš v stan.

3. Kadar kam odpotujem, se s Čoko pogovarjava po telefonu.

Pred nekaj leti sem te opazil čakajočo pred baletno šolo, kar kar v devetdesetih odstotkih pomeni, da čakajoči čaka sina ali hčerko, ki bo iz baletne šole prišel vsak čas ven. Zbornik Starševske želje glede njihovih otrok – niti ni tako obširen, kot bi kdo pomislil. Zanimivo je, da so včasih bolj stare mame kakor mame sanjale o tem, da bi bil vnuk duhovnik. Zavidati je starševsko situacijo situiranemu obrtniku, ki ga ne bremeni medijski uspeh otroka – kaj pa naj store uboge matere, učiteljice glasbe še več kot to, da ure in ure prestojijo ob klavirju, za katerem sedi vizija male Dubravke ali malega Ivota? Lahko je tudi režiserju, ki bo že poskrbel, da njegova hči ne bo igralka, ker on že ve, kako je s tem. Plesalka je tudi ena pogostih vizij.

Spremenilo se je to, da hčerke ne čakam več pred baletno šolo – zdaj sama gre in sama pride. Vnaprejšnje slike o svojih otrocih nimam – v baletno šolo je šla na mojo pobudo, ker jo poznam. Bila je (in še vedno je, hvala Bogu) živahna in spretna – zato, ne pa iz moje želje, da bi moja hči postala baletka (sploh pa hodi k izraznemu plesu). Zgrožena sem nad starši, ki svoje neuresničene želje za silo prenašajo na otroke – pri tem sicer trpijo, a otroci še dosti bolj!

Važno je samo to, če gre k izraznemu plesu rada ali ne gre rada in ker gre rada, jo lahko le podpiram in vzpodbujam. Sin ima druge interese (modeliranje, konstruiranje), sem pa zelo zadovoljna, kadar pride prepoten in umazan iz šole – kar pomeni, da je igral pred šolo nogomet. Najvažnejše je, da so zdravi in veseli, amen.

Spet se je vprašanje izbrskalo iz brskanja po spominu – lani si svoj razgovor iz novosadske revije Stav nalepila v kulturniški bife Kava in tudi na AGRFT. Fascinirala me je radoživost tovrstne komunikacije in pogum, kajti reakcije so pač različne.

Kot prvo, ne vem, zakaj ne bi. Ne bojim se nobenih reakcij, če čutim, da moram nekaj povedati, to povem, na kakršenkoli že način. Trikrat hura za plakiranje, kdor ima kaj za povedati, naj kar nalepi in zalima, napolni mo prazne zavojčke table s stenčasi, dajmo

okrasiti naše gledališke oglasne deske. Takole gre to – če te kdo kaj vpraša, mu odgovoriš, če te nihče ničesar ne vpraša, se vprašaš sam, si odgovoriš, napišeš, nali-maš.

Na vprašanje, če ima kaj za povedati, česar je nisem vprašal, mi je Olga Kacjan (udata Srdić) pomohla tekst, datiran s 7. novembrom 1987 v Ljubljani; tekst predstavlja odgovor na žalitve nekaterih gospodov in ker se ona ne mara pretepati in vračati žalitve z žalivami, se tekst glasi dobesedno takole:

IZZIV NA DVOBOJ

Puškinova vremena su prošla (ne znam, možda opet dolaze) ili puna sam želja kao šipak koštica ili reference neke sadašnjosti ili kako stiči od neke gospode do Kierke-

garda, straža i drhtavice. IZAZIVAM NA DVOBOJ! Šah smo već odigrali, pa dolaze na red neke druge sportske discipline. Isključujem vatreno oružje ili neko drugo isto tako žestoko. Nije mi do pogibije, ni moje, ni čije druge ...

Prva disciplina: plivanje prsnog stila. Ne pristajem na manje od 2000 metara. Za one, koji nisu tako sigurni u vodi pribavit ćemo čamac, da ih drži na oku. Dolaze u obzir vode svih tipova: more, jezera, brzaci Krke, Une, Morače ili Soče, naravno i preplivovanje Save, Drave, Morave ili Dunava. Može poslužiti i neki od naših bazena. Druga disciplina: brzinsko »rolšuanje« (upozoravam, tu sam neobično moćna, prvak Hrvatske godine te i te). Vrlo su pogodne staze oko nekih naših pozorišta. Već dobivam na brzini.

Treća disciplina: brzinsko klizanje. Zima već kucka i samo treba sačekati, da se neka veća bara ili jezerce zaledi ili (kuvarskom terminologijom): da joj se uhvati korica. Biciklizam kao četvrta disciplina. Dajem prednost sportovima pod milim nebom.

Peta disciplina: skijanje ili pitanje tehnike »princip je isti ostalo su sve nijanse«, »nič nas ni strah, ker so smučarji z nami«, ja bi pravo dole, niz drn i strn, vozi. Stolni tenis, kao šesta disciplina. Tu bi računala na protivnikove razrvane živce i na uticaj alko gama zraka na ljudski organizam, pošto bi »pimplala« do besvesti ali ipak svremena na vreme iznenadila protivnika nekim jačim udarcem, naravno držim u tajnosti, kojim. Sedma disciplina ili disciplina poslastica: nogomet, na dva mala, teren je, ulica, a go- lovi kapije ...

Porazna kritika je zmožna potisnuti labilnoga igralca v suicidalno raspoloženje, slavospev pa lahko kakšnemu drugemu igralcu tako močno stopi v glavo, da postane glava podobna gozjerju oz. planinskemu čevlju, ki se vzpenja visoko, visoko. Kako ti gledaš na kritiko.

Lahko povem tisto, česar pri kritiki ne maram – to, da iz kritike razberem samo to, da je tisti človek, ki jo je pisal, zelo utrujen od gledališča in da gledališča ne mara (mo-goče za kakšne druge stvari ni utrujen).

V neki zgodbi Hermana Hesseja si je mati zaželela ob otrokovem rojstvu, da bi bil deček neznansko lep in da bi bili vsi vanj zaljubljeni – kar se je tudi zgodilo, a bil je zelo nesrečen. Lepota je vedno dvorezen meč (pogosto se dogaja, da lepe deklice, pri osemnajstih potegnjene v blešč show-biznisa čez nekaj let obnemorejo, blešč jim je izpil vso lepoto, pa še notranjo moč zraven, tako

4. Noge hočejo pogledati tla od zgoraj navzdol.

5. Ker psiček na zabavi je preveč divjal v Ajdinem naročju bo vsak čas zaspal.

da končajo, kakor pač končajo). Tudi moški in ženski pogled na lepoto se razlikuje ponavadi – že tisočletja moški nagonsko opazi zgolj zunanjo lepoto.

Ljudje, ki jih imam rada, so zame lepi. Včasih pozabim za koga, kakšne barve oči ima, ne pozabim pa njihovega pogleda (zame, kot za igralko, je pomemben tak emotivni spomin – pozabiš ime, datum, ostane pa občutenje nečesa). Nimam lepotnega modela, ne klasificiram ljudi na takšen način (včasih vendarle rečem, na prvi pogled – kako lep moški – ali ženska –, kar je pač stvar okusa). Lahko pa rečem, da so vsi otroci lepi.

Kako in na kakšen način vzdržuješ igralsko kondicijo? Modnim igralkam ameriških TV nadaljevanj je edini trening vzdrževanje svojih postav, negovanje kože, las, programiranje imidža za sprejeme ali fotografiranje, na drugi strani pa vemo, v kakšni askezi in posvečenosti so preživljale dneve igralko v skupini Grotovskega.

Preprosto povedano – treba je vzdrževati kondicijo nog in kondicijo glave (s tem, da mora biti igralec v dobri fizični kondiciji, glede na to, kakšno oziroma koliko fizično zahtevno predstavo trenutno pripravlja). Po znanstvenih raziskovanjih uvrščanja poklicev v težavnostne stopnje so igralci in rudarji v isti kategoriji.

Kadar imam dva meseca intenzivnih vaj

za predstavo, spremljanih z razgibalnimi vajami, vsemu pa sledi še letanje na vajo, nazaj domov in »polurno sesanje tepihov« – je to za vzdrževanje kondicije nog več kot dovolj. Prilagam se tistemu, kar delam – če nimam vaj, vadim s pospravljanjem, sprehodi, drsanjem – ja, predvsem želim otrok se uturim zraven – drsamo kot zmešani. Trenutno sem tudi vpisala tečaj stapa (neizpolnjena mladostna želja), hkrati pa prispevek k stalni težnji po izpopolnjevanju).

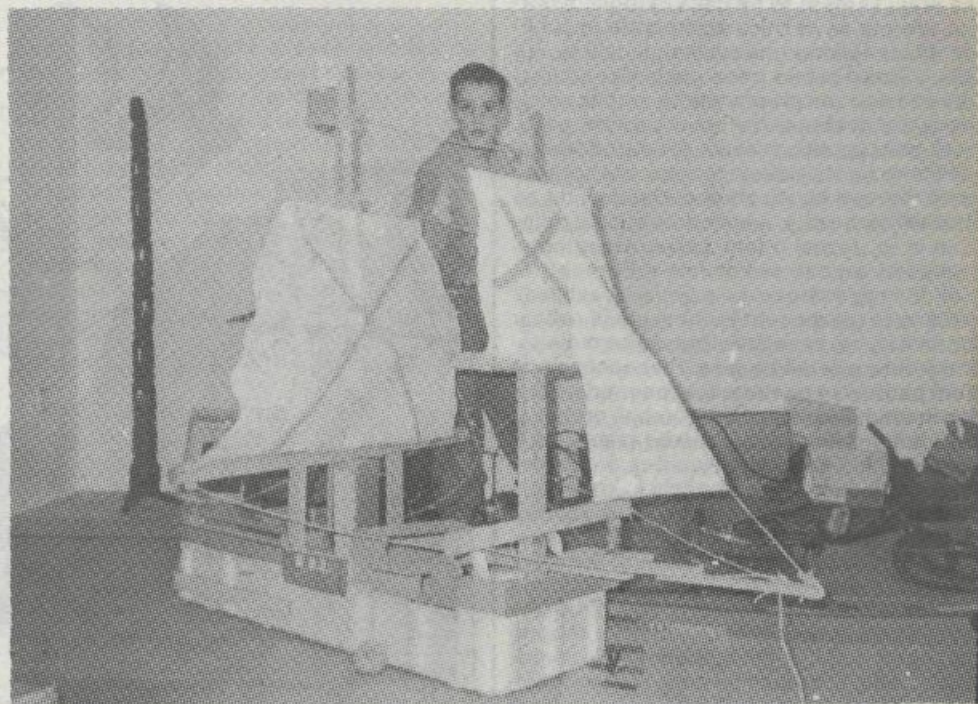
Za vzdrževanje kondicije glave je treba kar naprej brat, gledat predstave in se veliko pogovarjat z ljudmi – a ne samo o teatru. Trenutno se izpopolnujem v angleščini.

Sitna in tečno zoprna zadeva pri nastopanju je trema, smrtna sovražnica radosti igralskega nastopa. Kako sta vedve s tremo domenjeni?

Ne poznam oziroma nisem še spoznala igralca, ki ne bi imel treme – s tem, da jo eni boljše in hitreje premagujejo. Tisti igralci, ki jo zelo dobro skrivajo in premagujejo, rečejo, da je nimajo! Trema je sestavni del igralca (to se hecno sliši – kot bi bil igralec traktor, trema pa njegov sestavni del). Tudi meni se na dan premiere vse mogoče po glavi mota, kaj ko bi padla in si kaj polomila, samo da še ne bi bila tisti dan premiera. Trema se meša s strahom pred neuspehom (tresenje nog, glasu prvih deset minut, znane reči). Pa vendar, kolikor je trema neprijetna, je tudi koristna – premagovanje treme je namreč pot do koncentracije. Z blazno energijo, ki jo vlogaš v premagovanje treme, dosežeš hkrati vsesplošno koncentracijo, podobno, kot pijanec, ki se v določeni situaciji blazno trudi, da bi hodil naravnost in se zdel trezen – kar mu lahko povsem uspe.

Stalne sodelavca pri zastavljanju vprašanj Mižija Ekarta sem telefonično poklical k dolžnosti nekaj minut pred zmenkom z Olgo Kacjan, ob spodobni dopoldanski uri. Iz spanja vrženi subjekt je zastavil vprašanje takole – Kdo, a Olga Kacjan, joj, njo vprašat, moram, kaj vprašam naj, madona, zdaj si me pa našel, jaaa, hmmm, Olgi-ca... Tu sem odložil slušalko, kajti M. E. si je zopet prislužil svoj tradicionalni sodelavski honorar, vampe in malo pivo pri Daj-Damu.

Slavo tega zapisa si bo na svoj račun zapisal MAKAR, ČUDRA pa se bo zadovoljil z avtorskim honorarjem.

6. Ladja v gradnji, ki bo ob izidu te fotografije v Tribuni že zgrajena do konca.

LA COMÉDIE N'EST PAS ENCORE MORTE

Ko je umiral Toulouse-Lautrec, si kar predstavljam, kako so Angleži žalostno dejstvo komentirali – skomignili so z rameni in rekli – You'll lose Lautrec. Po teoriji diplomirane umetnostne zgodovinarke, ki se raje bavi z donosnejšim zeliščarstvom, je naziv za pikantno, vseh skrivnosti in draži polno zelišče luštrek povezano prav z Toulouse-Lautrecom, zato se njena specialiteta, čajna mešanica za dolgotrajno temeljito mobilizacijo in aktiviranje vseh mogočih čutov imenuje Toulouse-Luštrek. Nekaj podobnega v zvezi z mobilizacijo čutov se je dogajalo obiskovalcu predstave Pokojna gospejina mama v vse bolj razvpitem Cankarjevem domu. Redko se zgodi, da uho ni ljubosumno na oko ali obratno (ker dobi eden meso, drugemu pa ostanejo kosti), ampak se znajdeti oba za bogato obloženo mizo. Povrh vsega pa je komedija resnično smešna, kar se tako prekleto redko pripeti – sicer pa se sploh ne spomnim, kdaj sem se v javnosti zadnjikrat prav nespodobno režal in hkrati krohotal (seveda so izjema seanse profesionalnega pripovedovalca smešnic o južnejših ljudeh v kavarni Union – Keleta Kelečevića, bivšega pevca skupine Mister Zoro).

Občutek o tem, kaj te lepega (ali pa največkrat ne) čaka na predstavi, ki si jo pribeležič za ogled, se začne precej prej. Plakat Eke Vogelnika je v popolnosti izpolnil funkcijo plakata gledališke predstave – namreč, sladokusca naravnost srkajoče vabi na predstavo s pogledom koketne lepote – Pridi, pa boš videl, kaj vse te čaka vznemirljivega na kraju samem. In, hvala Bogu, na kraju samem te ne čaka okrogla dvorana, smrtna sovražnica scenografa in publike, brezmišlostna uničevalka gledališke iluzije, v kateri bi bilo treba gledališke uprizoritve z zakonom prepovedati – ampak solidna Mala dvorana. Na kraju samem pa te tudi pričaka ekipa Vinka Möderndorferja, ne samo po violinskem, ampak sila spretno oblikovanem ključu zbrana. Dejstvo, da ne razmišljaš o režiji, njenih domislicah, prijemih in (o, Jezus) o tem, kaj je režiser hotel povedati, ampak se kot Janko Brown (deček iz knjige Brownov najmlajši) zabavaš hrupno in glasno – to pomeni, da je režiser opravil dobro in se požvižga, če se o njegovem delu piše ali ne piše. Presenečenje je tudi petje med predstavo, ki ne predstavlja, kar navadno predstavlja – če boš priden in boš pojedel špinačo, boš dobil kremšnito – seveda je edini razlog v ekipi četverca s slovenjraškimi slavčkom na čelu in krmarjem, mojstrom Borutom Lesjakom. Zelo zanimiva je glasovna posebnost zborčka, ki z ravno pravo, točno preračunano mero nepravilnosti glasu Romana Končarja, katerega zven priključni k svojemu zvončku Jerca Mrzel kot dodatno kladivce – obarva skupno zvenenje petja z gledališkostjo. Po uvodnem petju, ki z volančki omili hladno mašinerijo stropa in sten dvorane, se hec prične.

Zavesa, ki je ponavadi nasilna ločnica in gmota blaga, je tokrat največji likovno-retrogardistični dosežek, improvizacija alla Toulouse-Lautreck, z vkomponiranimi liki štiriperesne deteljice nastopajočih, podobna je tistim starim razglednicam Pariza, ki jih kupiš v antikvarjatih ob velikih rekah in ki je ne gledaš kot razglednico ali fotografijo, ampak vstopiš med starodavne barve, sedeš za mizico na sončni ulici in naročiš kozarec kalvadosa iz Normandije. Malo te postane strah, kaj bo, ko se bo zavesa razmaknila in bo čar pretrgan, razpršen – no, zavesa se razmakne in buljilec (tisti, ki v kaj bulji, op. M. Č.) si oddahne. Eka je spet naredila sceno slabim scenografom in v trenutku sem se odločil, da v trenutku, ko obogatim, naročim opremo stanovanja pri Eki (Schöne Wohnen, go home)! Cesar v pravljici Cesarjeva nova oblačila stalno daje šarlatanom ogromne količine svile, brokata, pozlate, sam pa nag paradira okoli, kakor CD nag po Ljubljani paradira in nosi parolo Sve će narod pozlatiti, što smo morali mi džabe platiti. Mogoče se bo kdo le zamislil ob robčku, ki jim ga je Eka izvezla in si z malo napora vizualizacije predstavljaj, kaj bi nastalo, če bi Eka oblekla recimo veliko dvorano.

Skratka, igralci so se s sceno spojili in dihali z njo v enakem ritmu. Jerca je zganjala hysterijo po vseh sila natančnih pravilih komične igre, kjer te lahko najdrobnejša na-

paka v trenutku pahne v šmiro in neprepričljivost, z obrazno mimiko je v očesih gledalcev po potrebi aktivirala objektiv, ki je v trenutku približal njen obraz. Enakovredno ji Brane Ivanc ni mogel parirati, vendar je bila vloga tako njegova in zanj, da tega ni nihče opazil, tudi jaz ne. Alenka Vipotnik je bila korektna sobarica in služkinja, pospravljala in garaža je pač toliko, kolikor je mogla.

Ježek nam je umrl, ampak še imamo Slovenci komike – recimo, Romana Končarja, še ga bomo srali.

Mojster Borut Lesjak, sramežljiv pri klonu in suveren pri igri je spet pokazal, kako gledališki ljudje ne vedo, kaj bi lahko imeli, če bi hoteli, kajti mojster Lesjak rad igra in zna parirati vsakemu štosu, podložiti z glasbo kakršno koli odrsko dogajanje, morda ga je režiser še premalo prosil za so-delovanje.

Tekst je Aleš Berger prevedel s precej duhovitimi izrazi (po tepihu ti curi, kaj se boš vical), lahko pa bi si privoščil še več. Ervin Fritz je z besediljenjem pesmi napravil točno toliko, kolikor je bilo od njega pričakovati, ne več ne manj.

Pri samem koncu je treba reči, da je za spremembo zaskrbljujoča druga plat medalje, precej prazna dvorana. Študentski popusti veljajo, valjanje po postelji ob osmih zvečer tudi še ne pride v poštev, gledališki list je zastoj, kritika odlična, torej kje tiči kleč, vas vpraša

MAKAR ČUDRA.

OSMI MAREC — dan pornografije

Je že res. Po toči zvoniti je prepozno. Lahko pa se pornofili obvarujemo pred naslednjim osmim marcem. Pravzaprav to moramo storiti. Osvoboditi sebe in kar ves ženski spol tega ponižujočega praznika, ki je plod nazadnjaške ideologije in neproduktivnega verbalizma. Seveda so vzgibi, ki so »nastali« osmi marec, nadvse plemeniti. To je praznik tovarišice, tiste neznane proletarke in borke ter njenih prispevkov gradnji komunizma, elektrifikaciji in osvoboditvi delavskega razreda. Matere kratko pristrizanih sinov, ki s srpom v eni in M-48 v drugi roki stopajo po zaprašeni cesti med žitnimi polji proti poslednji utrdbi eksploatatorja in kažejo svetu junaška prsa za odpetimi gumbi srajce z zavihanimi rokavi. Prepričan sem, da je ta skica cilj in smisel sleherne prebivalke naše domovine. Kakopak je to nadvse hvalevredno, ne omogoča pa dostopa do komunizma po najhitrejši poti ker zanemarja vlogo moškega pornofila. Slednja je, kot sem že večkrat dokazal, zdaleč najpomembnejša. Naslednja statistika na sliki št. 1 v trenutku izriše problem. Po buržoazni terminologiji lahko smatramo proletarko, omenjeno na začetku tega sestavka, za pripadnico spodnjega sloja v tabeli na sliki št. 1. Ta proletarka ga pornofilu fafa samo v 34 % občevanj, gospa iz srednjega sloja pa kar v 56 občevanjih od stotih. Na-

dalje se proletarka redkeje pokaže gola. Evidentno se njen partner po tako nepristržnem obravnavanju slabo počuti in je njegova delovna sposobnost ustrezno nizka. Logično lahko tej proletarki pripišemo osebno odgovornost za slabe poslovne rezultate in izgubo DO, kjer je zaposlen njen dragi. Ker je teh primerov na stotisoče, se ne smemo

ŠT. 1

	Spodnji sloj (v odstotkih)	Srednji sloj (v odstotkih)
Moški pogosto draži ženskino spolovilo z roko	94	97
Ženska pogosto draži moško spolovilo z roko	81	93
Cunnilingus	38	64
Fellatio	34	56
Partnerja sta pri koitusu gola	68	96

Nekatere oblike spolnega vedenja pri koitusu in socialni sloj (Rainwater 1966)

ŠT. 2

Pogostost orgazma					
vedno ali skoraj vedno (v odstotkih)	več kot v polovici odnosov (v odstotkih)	nekako v polovici odnosov (v odstotkih)	manj kot v polovici odnosov (v odstotkih)	redko (v odstotkih)	nikoli (v odstotkih)
36	8	15	5	17	19

Pogostost orgazma med koitusom pri ženskah (Armytage 1980)

ŠT. 3

	Zelo zadovoljne (v odstotkih)	Dokaj zadovoljne (v odstotkih)	Nekoliko nezadovoljne (v odstotkih)	Zelo nezadovoljne (v odstotkih)
Zadovoljne z doživljanjem med koitusom	38	30	20	12
Zadovoljne s spolnim življenjem sploh	34	34	20	12

Odstotek žensk, zadovoljnih s svojim spolnim življenjem (Walker 1977)

čuditi dolgovom naše države in nizkemu standardu, saj naredi proletarka suma sumarum več škode kot koristi. Zato jim praznik sploh ne pritiče in si pornofili tačas belimo glavo, kako bi z zahoda uvozili zadosti gospodičen, ki bi stimulirale gospodarsko dejavnost po opisanem principu. Resnici na ljubo bo ta uvoz le začasna rešitev in spada bolj med interventne ukrepe ZIS-a. Sicer se je treba lotiti problema načrtno in postopoma, sprejeti številne resolucije in samoupravne sporazume, restavrirati vzgojno izobraževalni program in sestaviti petletni načrt. Statistika, ki jo želimo izboljšati, je naslednja. Preštudirajte sliki št. 2 in št. 3. Petletka »Izboljšanje spolnega doživljanja tovarišice« si mora po mojem skromnem, vendar poznavalskem mnenju začrtati doseganje 100 % v prvih kolonah v navedenih tabelah, torej vsakokratno doseganje orgazma in popolno zadovoljnost z doživljanjem med koitusom in spolnim življenjem sploh. Genetski inženiring bi dal na tem področju velike in spoštovanja vredne rezultate, potem ko bi strokovnjaki osamili odgovarjajoče gene pri Ciccolini ali kateri drugi kolegici. Ker so komunisti bolj makiavelisti kot humanisti, si lahko obetamo hitro

sprejetje omenjenih predlogov mimo uzakonjenih poti, kar je na srečo ustaljena praksa. Take prihodnosti bomo izjemno veseli pornofili, ki nam bo tak razvoj dogodkov številčno in drugače ojačal populacijo. Resnici na ljubo je bodo še bolj kot mi, pornofili, vesele prav tovarišice, saj smo za njih iznašli način, kako v največji možni meri osebno graditi bodočnost.

Vrnimo se ponovno k prazniku samem. Očitno ga je čas prerasel, potrebe so drugačne kot leta 1947; zato naj mu sprememimo karakter ter uradni naziv, datum pa naj ostane isti in naj prihodnje generacije opominja na zgrešenost in plitki futurizem oziroma neznanstveno fantastiko kreatoric proletarske mentalitete, ki je smrtni sovražnik pornofilov obeh spolov, ki so vedno bili in bodo steber naše družbe ter garant prosperitete in gospodarske konjunktore. Dol z osmim marcem, Dnevom ženaj! Naj živi osmi marec, Dan pornografije! Že prejšnjikrat sem Vam obljubljal recepte za priljubljene afrodiziake in naj danes za konec to obljubo ponovim in prenesem na naslednjo številko Tribune.

Primož Truba

38. MEDNARODNI FILMSKI FESTIVAL V BERLINU (DRUGIČ)

Za začetek se spet malo poigramo s številkami (v prejšnjem nadaljevanju smo omenili, da je bilo oseb z akreditivi na letošnjem festivalu absolutno preveč). Če pogledamo stvari številčno, to znese približno 6000 osebkov, od katerih jih kar 2200 odpade na novinarje, ostalo pa se porazdeli med goste in udeležence filmskega sejma. Posledica dejstva, da je bilo več pretadenov na tisti odstotek sedežev v dvorinah, so bile med drugim tudi popolnoma polne dvorane na sejmu, ki so ga, kot smo že omenili, letos preimenovali v *1st European Film Market*, kar naj bi tudi bila protiutež *American Film Marketu*, ki se približno ob tem času vrši na povsem drugem koncu sveta, v Los Angelesu, in zaradi katerega so tudi letošnji *Berlinski festival* premaknili teden dni naprej, da se ne bi prekrivala. Če še nekaj časa ostanemo pri marketu; zaradi izrednega zanimanja posameznih držav so mu letos priključili tudi novo manifestacijo z imenom *LÄNDERTAGE* (Nacionalni dnevi). V kompleksu kina GLORIA, kjer so sicer ponavljali redni/tekmovalni program, so v mini dvorani, imenovani GLORINETTE (ta je zelo podobna mini kinu Union), vsak dan festivala predstavili po štiri celovečerne filme posameznih držav. Ker je bila ta privedev v sklopu *MARKETA*, to pa seveda pomeni, da je bilo potrebno te projekcije finančno posebej participirati, jugoslovanskih filmov seveda ni bilo nikjer na spregled. Svoje nacionalne dneve pa so imele države, ki že več let dajejo poseben poudarek promociji svojih filmov v Berlinu: to je predvsem Španija, ki je tudi letos blestela s svojimi propagandnimi panoji po ožjem berlinskem centru, sledile pa so ji Švica, Kanada, Francija, Nizozemska ter Grčija. Kot je to nazoren primer, da je večina držav spoznala dejstvo, da je filmski produkt po njegovem nastanku potrebno tudi prodati, je bilo tudi letos najbolj simptomatično, da je najbolj posrano izgledal štant *Jugoslavije* filma. Oziroma bi izgledal (kot prejšnja leta), če ne bi bilo ljubljanske *Vibe* (pohvala g. Ljubiću in družini, razen njega so se ostali predvsem sončili v zimskem soncu Berlina), ki je dokaj vzorno poskrbela za promocijo svoje lanskoletne produkcije (baje so v to vložili kar precejšnja sredstva, družbena seveda) in ji sedaj, ko imajo z njo (promocijo namreč) dovolj izkušenj, preostane samo še to, da prične proizvajati vsaj malce kvalitetnejše filme.

Če smo prejšnjič delali revizijo predvsem med filmi, ki so kvarili povprečje festivala (to bi sicer lahko počeli vsaj še pet nadaljevanj) ali pa so bili glede na svojo izraznost nepričakovano uvrščeni oziroma prikazani, se bomo tokrat malo dlje zadržali pri filmih, ki so festivalu dvigovali povprečje oziroma bili prava presenečenja. Tudi tokrat ni bilo izvzeto dejstvo, da je zaradi obilice filmov takih bolj malo in se na festivalu preprosto izgube, a na srečo so bila nekatera dela režiserjev, ki že sami po sebi pritegnejo po-

Derek Jarman *The Last of England*

zornost nase, kot se je letos zgodilo s *PO-WAAQATSI*jem Godfreyja Reggia. *PO-WAAQATSI* (njegov *Koyaanisquatsi* smo si lahko lani v organizaciji ŠKUC-a ogledali v Ljubljani) je njegov drugi del in obenem drugi del njegove *qatsi* oziroma življenjske trilogije. Sama beseda »powaga« označuje tistega, ki živi na račun drugih, v njegovem konceptu so to velesile, ki živijo na račun držav tretjega sveta. Brez zgodbe in dialogov, ponovno podkrepljen samo z izvrstno glasbo *Phillipa Glassa*, nam film skozi ljudstva Indije, Afrike, Srednjega Vzhoda ter Južne Amerike kaže njihov izraz skozi delo in tradicijo. Film je pravo praznovanje človeškega prizadevanja – spretnosti, duhovnosti, dela in kreativnosti –, močan kontrast mehaničnega življenja v svetovnih metropolah. Če šestih mesecev snemanja, 92000-ih metrov oziroma okoli 3300 ur posnetega materiala v 12 državah sveta, sponzorstva s strani Francisja Forda Coppole ter Georga Lucasa ter Cannon distribucije niti ne omenjamo.

Prav gotovo eden izmed najboljših filmov letošnjega festivala, film *KOMISARKA Aleksandra Askoldova*, je doživel svojo premiero 25. 12. 1987, več kot dvajset let po svojem nastanku. Film je postavljen v čas državljanske vojne v postrevolucijski Rusiji, komisarka rdeče armade, ki ugotovi, da je noseča, pa je po umiku svojih čet prisiljena ostati pri judovski družini v vasi, ki so jo zasedle čete belih. In tu je prisoten moment, ki vso zgodbo postavi na glavo – zagreta revolucionarka, ki je prej brez premisleka ubila dezerterja, se delno zaradi situacije, v kateri se je znašla tako ona kot tudi židovska

družina, delno zaradi ljubezni do otroka, spremeni v ljubečo mater, ki pa ima svojo revolucionarno zavest le preveč globoko ukoreninjeno pod kožo, tako da se po umiku čet belih iz vasi spet pridruži rdečim ter v zadnji sekvenci, ki je nabita s patetiko in absurdom in je verjetno tudi bila glavni razlog za dvajsetletno bivanje filma v bunkerju, skupaj z ostalimi rdečimi vojaki koraka ob zastavi ter zvokih *Internationale proti položajem belih*. Film je tudi dobitnik *srebrnega medveda*.

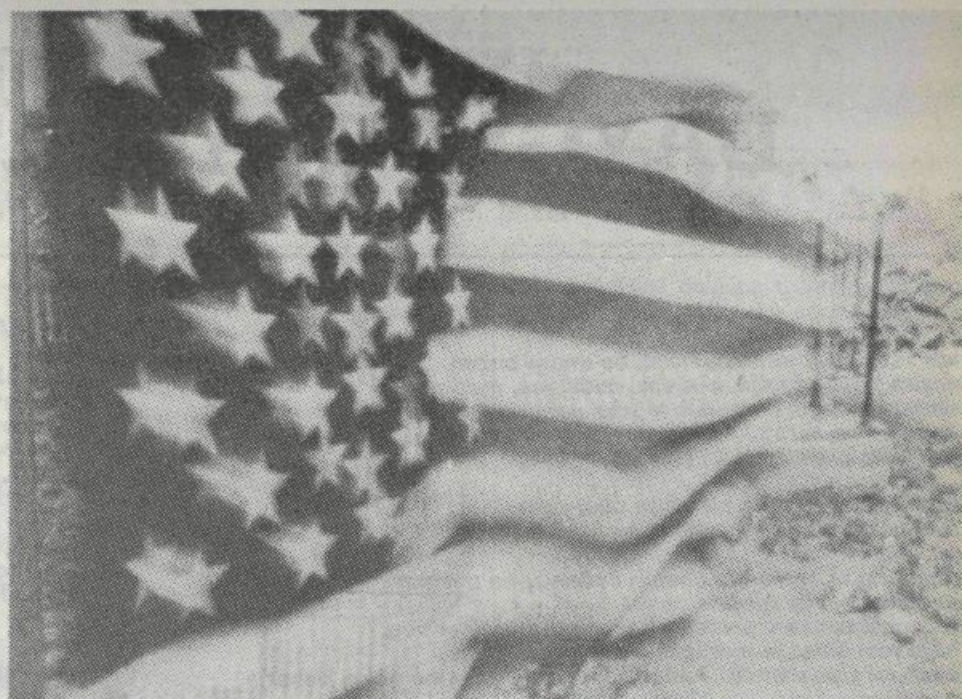
Da pa si ne bi v uradnem programu ogledovali samo resnih, številnim tudi dolgočasnih filmov, so predvajali tudi film *CHUCK BERRY: HAIL! HAIL! ROCK'N'ROLL* režiserja *Taylorja Hqckforda*, ki je sicer znan po filmu *Oficir in Gentleman*. Film je dveurni posnetek koncerta, uprizorjenega ob *Berryjevi* šestdesetletnici v *Fox Theatreu* v St. Louisu, *Chuck Berry* igra *Sweet Little Sixteen*, *Mybellinne*, *Memphis Tennessee* in številne ostale hite, se spominja svojih začetkov, vmes pa so še intervjuji z gosti na njegovem koncertu, *Keithom Richardsom*, *Ericom Claptonom*, *Little Richardom* in drugimi, ki vsi v en glas trdijo, da je bil *Chuck* kralj rock and rolla.

Zanimivejši filmi uradnega programa so še kitajski *RDEČE KORUZNO POLJE* režiserja *Zhang Yimouja*, ki je dobil zlatega medveda – grand prix berlinskega festivala, *MATI KROL IN NJENI SINOVI* poljskega režiserja *Janusza Zaorskega*, ki je dobil srebrnega medveda za izjemen avtorski dosežek – film je sodobna variacija na temo »*Matere Korajžek*«, ter seveda novi film *Richarda Attenborougha*, znanega po

Gandhiju in A Chorus Line, CRY FREE-DOM, film o prijateljstvu južnoafriškega aktivista *Steva Bikoja*, ki je le ena izmed krvavo umorjenih črnih žrtev, ki jih je umorila južnoafriška policija v boju proti črnski večini ter belega novinarja ter lastnika/redaktorja časopisa *Donald Woodsa*, za katerega je **Apartheid** legalizirani rasizem. **Prijateljstvo/borba** se nadaljuje tudi po **Bikovi smrti**. *Woodsu* je uspelo pobegniti iz hišnega pripora v Veliko Britanijo, kjer je objavil knjigi o resnici, ki se dogaja na jugu Afrike.

Tudi Forum mladega filma se je, tako kot prejšnja leta, držal svoje usmeritve k izražanju politične pripadnosti skozi film. Tudi samo berlinsko filmsko občinstvo je, kar se tega tiče, izredno naivno in, lahko bi rekli, da so posamezne, predvsem vzhodnoevropske države že doumele način, na katerega svojo produkcijo izjemno priljubijo berlinskemu občinstvu, recept sam pa je zelo preprost; v manjši meri je treba pokritizirati razmere v domači deželi, malce napasti socialistični sistem, vpeljati temo, ki do neke določene mere koketira s kriminalom, in občinstvo bo navdušeno. Tipični primer take manipulacije je bil tokrat češkoslovaški film **BONY IN CLIDE**, enostavna štorija o fantu s podeželja, ki se v Pragi pridruži skupini preprodajalcev deviz. Enostavna, mestoma celo banalna zgodba, podložena več ali manj z vedno istima dvema pesmima skupine **FRANKIE GOES TO HOLLYWOOD** je povsem navdušila berlinsko publiko.

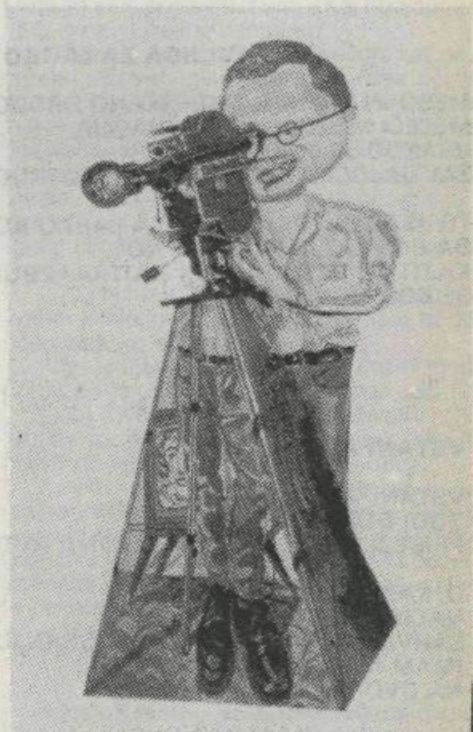
Drugače pa so v okviru Foruma tudi letos organizirali dve retrospektivi, ena je bila posvečena azijski kinematografiji – tokrat je bila na vrsti Indija, druga pa je bila posvečena italijanskemu komiku **TOTO**-ju. O obeh retrospektivah se ne splača kaj posebej izgubljati besed, na svoj račun sta predvsem prišli dve koloniji v Berlinu – indijska in italijanska, en film iz **TOTO**-jeve retrospektive, in to **Pasolinijeve Ptičke in ptičice**, pa so prikazali skupaj z osemminutnim restavriranim delom filma, imenovanim »Toto v cirkusu«, ki nikoli ni prišel v film. **Pasolini** ga je izločil v končni montaži filma.

Plain Talk and Common Sense : (Klartext and Vernunft)

Nekaj filmov pa je Forum le obdržalo na nivoju prejšnjih let, kljub precejšnjemu opletanju s politiko, ki je bilo prisotno v letošnjem filmskem programu Foruma. Američani so se predstavili s filmi **The BIG BLUE** *Andrewa Horna*, ironiji na kriminalke, ki niti ni kriminalka, ter s filmoma *Jona Josta*, čigar filme smo v Ljubljani že videli, **PLAIN TALK AND COMMON SENSE** ter **BELL DIAMOND**. Zanimiv je bil tudi projekt *Allana Frankovicha* **THE HOUSES ARE FULL OF SMOKE**, ki na dokumentarni način obravnava perečo ameriško temo – vmešanost **CIE** v obstoj srednje in južnoameriških diktatur.

Tudi **PANORAMA** ni letos posebno blesetela, kot je bila to navada prejšnja leta. *Go-*

dard je spet posnel še en film, *Marek Kaniowska*, ki je naredil soliden prvenec **ANOTHER COUNTRY**, ki si ga bo moč v petek ogledati na TV Ljubljana, si je pokvaril vso svojo reputacijo s tipično hollywoodskim izdelkom **LESS THAN ZERO**, nemške barve pa je uspešno, film je eden najboljših na festivalu – zastopal *Rosa von Praunheim* s filmom **ANITA – TÄNZE DES LAS-TERS**. A vse to so filmi, ki si zaslužijo širšo obravnavo, nekatere med njimi, pa bomo lahko videli tudi v Ljubljani.

DANE HOČEVAR

Friendship s[Death (Peter Wollen)

DAYGLOW ABORTION

1967

kaj zato, če imam knjižnico, če imam bazen,
vozim lamborginija, oče vozi cadillaca, matka mg,
nimam službe, ne hodim v šolo, samo doma posedam,
ni mi treba skrbeti, ker imata ogromno denarja,
ne bosta pustila, da bi stradal

leta 1967 razmere niso bile tako dobre,
moj očka je bil hipi, zdaj je na čelu države

nihče mi ni enak, in nobenih čudakov ne poznam,
in čisto vseeno mi je
ne spuščam se v pretepe, kadar grem zvečer ven,
kajti moj šofer je morilec.
ni se mi treba truditi, kadar hočem fukat, samo nekaj denarja
porabim
več mi je dovoljeno,
kot si vi kurčevi malomeščanski tepci sploh upate pomisliti

PRAVLJICA ZA LAHKO NOČ

MESO IN KRJ IN RAZTREŠČENO DROBOVJE,
MEZEČI MOŽGANI IN RADIACIJA,
VSAKDO JE POHABLJEN,
ZAVIJAJOČI IZSTRELKI, GOREČI OTROCI.

TO JE ZGOLJ PRAVLJICA ZA LAHKO NOČ,
DA BOŠ LAŽJE PREŽIVEL NOČ,
KAJTI KO SE BOŠ JUTRI ZJUTRAJ ZBUDIL,
SE BOŠ MORAL BORITI.

VSTANI AMERIKA

VSTANI, AMERIKA
BODI DOBER AMERIČAN
PRISEZI, DA BO TVOJ NASLEDNJI AVTO AMERIŠKI

O, KAKŠEN KUP DREKA
NACISTIČNA PROPAGANDA
ZAHVALJUJOČ TOVRSTNEMU SRANJU
IMAM RAKETNE IZSTRELKE
NA DVORIŠČU

ARGH FUKAT UBIJAT

BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA
BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA
BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA
BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA BLA
ARGH ... FUKAT ... UBIJAT

SAM SVOJ BOG SEM

naredim, kar sam hočem
kajti sam svoj bog sem
ni važno, če je prav ali ne
kajti sam svoj bog sem

NAPAD BACILOV

sovražimo glasbo, hrup pa ljubimo
pamet smo zgubili, ko smo bili otroci
ne obvladujemo tega, kar počnemo
tako kurčevo blesavi smo, naši možgani so čežana

napad bacilov

možgane imamo iz dreka in ne znamo plesati
ne moremo držati rok iz žepov
ta pofukana plošča ne bo prinesla nobenega dnarja
ker je tako kurčevo neumna, da še zabavna ni

IDIOT

idiot sem, pa kaj potem
ne moti me, ko ljudje zijajo
moja glava je prazna, nikoli nisem zmeden
ker ne morem misliti s pregorelo varovalko

idiot sem

ne znam brat al' pisat al' zavezat čevelj
država plačuje mojo hrano in obleko
živim v veliki stanovanjski hiši
v prebivališčih družin z nizkimi dohodki

BOJIM SE LJUDI

bojim se ljudi, res ne vem zakaj
skoraj podelam se v hlače, ko me pogledajo v oči
bojim se ljudi, in bojim se tebetrašen sem
šel bom noter in posnifu malo lepila

ves ta stres in vsa napetost
je preveč za moje majcene možgane
negotov sem in paranoičen
ubili me bodo, pa ne vem kdaj

prevod Jure Potokar

Aljoša Košuta

PREHODNO POKOLENJE

He had seen primal innocence in those eyes, and a promise of resurrection.

Walter M. Miller, Jr., *A Canticle for Leibowitz*

Niso se spremenili le ljudje, tudi vreme se je. Čeprav so deževja že davno ponehala, je bil to prvi resnično sončen dan po dolgem času.

Sedela sta na klopi v razvejani senci stoletnega kostanja, jalovega kot vsa drevesa. Ženska je bila na robu joka: le megleno je videla skupinico prešernih otrok, ki so se šli gnilo jajce na pravkar pokošeni travi. Porezane bilke so ležale v kopicah po tleh in iz njih je puhtel močan sladkoben vonj.

– To je bil zadnji up, je rekla.

– Da, je šepnil. Nagnil se je naprej in naslonil komolce na kolena. – Reverzibilna DNA deluje na dedni zapis v telesnih celicah, a na spolne nima nikakršnega učinka... Kot bi jo nekaj popolnoma onespabilo.

– Ampak... sčasoma, je dejala tiho, – sčasoma, z leti?

Z upanjem je vrtala vanj. Med prsti je sukala dolgo bil trave z latom na vrhu in zrl v tla.

– Tudi če bi jih počasi normalizirali, bi bilo brez smisla. – Pogledal je proti otrokom. – Njihovi potomci bi bili spet mutanti.

Pustila je, da tišina nabuhne kot milni mehur, nato pa jo predrla.

– Potem... – pogoltnila je slino, – potem normalnih otrok sploh ne bo več?

– Ne bo jih več... A ne smeš pozabiti, da je normalnost le statističen pojem.

Sonce se je skrilo za raztegnjen prosojen oblak. Molčala je. Brađa ji je komaj opazno drgetala.

– Čudno, – je zajecjlala. – Čudno, kako hitro se človek sprijazni s stvarmi... mislim, s stvarmi, katerih si prej še predstavljati ni hotel.

– Poslušaj... – je rekel, ne vedoč, kako naj jo tolaži. – Drugačni so, res je; ampak kaj nismo tudi mi drugačni? Različni med seboj?... Človek je človek v tolikšni meri, kolikor skupnih lastnosti ima z drugimi ljudmi. A oseba, posameznik je le toliko, kolikor se od drugih razlikuje.

Ni ga poslušala.

– To ni mogoče, je rekla, s pretirano mirnim glasom, za katerim je bilo čutiti zadrževano ihto. Stisnila je čeljusti.

– To enostavno ni mogoče! – je prasnila.

– To ne more biti res! Razumeš? Razumeš?! Ne more!

Strmel je v njen solzni obraz in zazdelo se mu je, da v vsaki drobni solzi vidi morje trpljenja.

– Reci, da ni res! Reci! Reci! – ga je rotila in zakopala obličje v njegove prsi. – Reci... reci... – je ihtela in prižel jo je k sebi in jo pustil jokati in njeno telo je silovito drgetalo v obupu in on ni mogel najti besed tolažbe, ker je besede preprosto ne bi potolažile in

vozel v grlu mu je trdo silil navzgor pod pritiskom kipečih čustev. A ostal je tiho.

Naposled se je umirila. Brbotanje otrok s trate mu je butnilo v ušesa, kot bi nekdo obrnil gumb za glasnost.

Naslonila je glavo na njegovo ramo, da mu je v nosnice priplaval vonj njenih las.

– Spregledali ste kaj, je rekla tako prepričano, da se je zdrnil. – Zanimarili ste kako pot, ki pelje v pravo smer, morali ste se nekeje zmotiti... Kako moreš reči, da rešitve ni? Ravno ti, ki si pri projektu od vsega začetka!

Močneje jo je stisnil v objem, nato pa jo prijel za ramena in nežno odrinil.

– Prav zato, – pogledal ji je v oči. – Jaz najbolje vem.

Njene veke so bile nabrekle in pordele, a oči jasne: v njih se je še vedno isknila brezplodna iskra nade.

– Vidiš, – je rekel tiše, – že, ko je prišel na svet prvi mutant, kmalu po katastrofi, se je v meni zbudila neka misel. Sprva se mi je izmikala, kot bi bežala v globino, a skrivoma se je razraščala v meni. In ves čas, ko smo vztrajno iskali novih poti, pa so se pred nami vztrajno odpirale slepe ulice, je čakala v zasedi. – Govoril je z dolgimi premori. – Danes, ko je odločilni poskus pokazal, da je vse delo jalovo, danes, ko sem spoznal, da ne le nimamo ključa, ampak ne vemo niti, kje iskati vrata, danes se je pojavila znova.

In to pot jasna, določna, trdna: navaditi se moramo... Obdobje, ko smo prikojevali naravo svoji podobi, je mimo... Sedaj se moramo prilagoditi mi.

Zastal je. Njegov obraz se ji je mahoma zazdel čezmerno blizu, velik in neizprosno kot na orjaškem filmskem platnu. Zmogla je razbrati vsako gubico krog ustnic, ostre neobrite ščetine, neprespanost podočnjakov, mrežo drobnih črt ob zunanjem kotičku oči, s skrbmi prebrzdano čelo.

– Kaj... Kaj hočeš povedati? – se je namrščila.

– Naše sanje o vsemogočnosti... Bile so le slepilo. Narava je samo z mezincom mignila in nas kot porednega otroka postala za kazen v kot... Svet, ki smo ga dobili, vse, kar smo zrušili, vse, kar smo zgradili – vse je nepovratno minilo.

– Toda... otroci, – oči so se ji prenapolnile, ko je dvignila pogled na travnik in živžav malčkov. Besede so ji z naporom, ena po ena, prihajale iz ust. – Kaj bo z njimi? Kaj bo z... najino Jasmino?

– Prav o tem govorim. Končno, kaj pomeni prst več, glava brez las, troje oči, v svetu, kjer imajo vsi prst več ali golo glavo ali po troje oči?... To, kar vidiš, ni njihova nesreča, temveč naša. Mi trpimo. Oni bodo, ko odrastejo, živeli v svetu mutantov, v svetu sebi enakih. Obdobje med zatonom enega rodu in vzchodom drugega bo temno, a pred njimi je bodočnost. In bodočnost je nada.

– Ne njihova... V njihovi bodočnosti ne vidim prihodnosti. Upam le, da nam bodo odpustili, ko odrastejo.

Prijel je njeno mrzlo dlan in jo stisnil med svoji, ko je izza oblaka primežikalo sonce.

– Ne. Živeli bodo. In mi bomo živeli v njih. Nesmrtnost, kako bi rekel, edina, prava nesmrtnost, je v spominu naših otrok.

K njima je pridrobnela nasmejana kosmata deklica, ki je imela na mestu desne roke le kratek, mrtev štrcelj. Bila je nekako popolna v svoji nakaznosti, z od trave pozelelenimi koleni pod krilcem in vsa zapacana s čokolado okrog ust.

– Mami, tako sem srečna! Saj še ne gremo domov?... Mami... a jočkaš?

Aljoša Košuta – šestindvajsetletni pisec iz Križi pri Trstu (*ki je bil nekoč slovenski, bi rekel M. B.*) – je pri nas še docela neznan. Čeprav je njegova mati Slovenka, Aljoša objavlja izključno v italijanščini, vendar je to nuja, ne izbor. Njegov šivalni stroj *Olivetti '48* namreč nima slovenskih črk. Svečano pa je obljubil, da si bo pri nas kupil stroj, kakor hitro nabere dovolj honorarjev. Potemtakem smo izgubili še enega nadebudnega slovenskega umetnika besede.

Pričujoča zgodbica se bo – če gre vse po sreči – pojavila v antologiji znanstveno-fantastične proze *TERRA*, ki izide bržčas neke v maju.

Aleksa Šušlić

Slovenska proza LEGENDE O MARJANU ROŽANCU

EVROPA

»...v svetu brez enega samega, mono-teističnega Boga ne vidim namreč nika-kršnega upanja, še manj upanja pa vidim brez posebljenega Boga...«

»...Namesto za homo scientificus in homo politicus sem se odločil za homo religiozus...«

»...da ni zgodovine! Če pa vendarle je, ni to nič razvoju podobnega, še najmanj pa razvoju od dobrega k še bolj-šemu... ampak le nenehno ponavljanje večno istega...«

»...seveda smo; ne samo zemljepisno, tudi sicer smo Slovenci Evropa, vendar njena najnesrečnejša varianta...«

Stavki, ki jih je Marjan Rožanc zapisal v Uvod in sklep svoje zdaj nekaj mesecev po izdaji že skoraj razvpite knjige ne ravno silogistično navdahnjenih esejev in legend Evropa, so za tiste, ki vsaj malo poznajo do-sedanji razvojni lok njegove proze (tudi esejev, l. 1981 je izdal prvo knjigo svojih esejev o slovenskih mitih, *Iz krvi in mesa*), dovolj povedni. Marjan Rožanc, ki je, mi-grede povedano, poleg tega, da piše še drame in publicistiko, tudi športni delavec (kar pa ne vpliva za njegov literarni opus), se je, potem ko je po in vzporedno z *Vitomi-lom Zupanom* vpeljeval v slovensko prozo homo eroticusa *Henryja Millerja*, s tem se-veda rušil že skoraj žanrska pravila socrea-lizma in socsentimentalizma, se v dramati-ki sem ter tja ukvarjal tudi s tem, kar literar-na kritika imenuje »družbena kritika« (*Top-la greda*, ki jo tako rad omenja *Taras Ker-mauner*), napisal kaffovski roman *Slepo*

oko gospoda Janka in roman, po katerem je *Franci Slak* posnel istoimenske *Hudo-delce*, se pravi literarni izdelek v slovenski oziroma jugo varianti političnega thrillerja, v Evropi spet po logiki slovenskih intelek-tualcev (*Pirjevce*, tudi *Kermauner*) motivno tematsko prestavil pod okrilje Biblije.

Če so njegovi esejji (od prevrednotenja srednjega veka po zelo površni logiki *Ro-žančevega* esejizma, protestantizma, tako rekoč usodne zaostalosti in zavoženosti ozemlja in prebivalcev Slovenije, *Blaisa Pascala*, *F. M. Dostojevskega*, *Miquela Una-muna* kot druge polovice, »rešitve« Evrope, ki je Slovenci niso znali izkoristiti, do zale-zovanja *Edvarda Kocbeka* in evropskega Slovenca, ki to je in hkrati ni...) res zanimi-vi kvečjemu za bralstvo rednih in nerednih izdaj *Mohorjevih družb* iz Celja ali Celovca, za vse ostale pa samo kot nekakšen eksces pisatelja, ki zaradi svojih obrtnih sposob-nosti misli, da lahko, a na žalost ne more postati tudi esejist, so legende, ki so sicer pisane iz podobnih religio-filozofičnih izho-dišč, če že nič drugega, vsaj literarno-zgo-dovinsko zanimivo branje.

Pretežno so to čisto klasične variante to-vrstnega pisanja, se pravi povzemanja živ-ljenja in mučeništva ne sicer samo zgod-njekrščanskih svetnikov in mučencev. *Ro-žanc* se ni odločil za kakršno-koli od radikal-nejših variant faction-fiction proze, zgodbe vsaj polovice legend so povprečno izobra-ženemu bralcu že znane (zapeljanost in spreobrnjenje *Teofilovo*, zgodbe o *Franciš-ku Asiškem*, *Johnu Wycliffu*, *Katarini Sien-ski*...), pripovedovalec jih v tretjeosebni pri-povedi brez kakršnih koli očitnejših avtorskih vneskov obnavlja v tekoči pripovedi, ki ni ne poudarjeno vznesena ne ironična. Zanimivej-še so legende, ki izstopajo iz tega klasičnega okvirja in to pretežno zgolj motivno temat-sko. Najprej legenda o *Mahdi Halladžu*, »učlovečenem mohamedanskem bogu-pastirju-šijitu, ki ponovi usodo Kristusa in njegovega križevega pota, »med padanjem in vstajanjem« zanese »na z bakljami raz-svetljen grič nad Kordobo« svoj križ. Ko križ postavijo pokonci, iz množice stopita »*Mati*

Božja in *Janez* s knjigo v naročju, ki pa svoje pretresenosti in žalosti nista odigrala najbolj prepričljivo«. In prav na tem mestu postane *Rožančeva* legenda nekaj več kot samo branje o življenju mučenicov. Podobno kot v *Jančerjevi Smrti pri Mariji Snežni*, *Dveh slikah* ali *Ognju*, se v vsej ostrini izriše tematika »določenosti z usodo«, ki človeka presega. Zgodba *Halladža* je točna ponovi-tev zgodbe *Kristusa*, toda ta ponovitev se šele ob samem koncu zgodbe izkaže kot vsaj pogojno usodna. Če je *Halladžev* križev pot insciniran, tako rekoč do popolnosti zrežiran po legendi o križevem potu *Krustu-sa*, se to, kar se je zdelo samo oblastniška igra, samim oblastnikom vsaj pogojno za-

zdi kot nekaj, kar ni bila navadna igra, am-pak igra usode. Kalif vpraša, če je *Mahdija* že mrtev, ko mu odgovorijo, da se na križu »pogovarja z Bogom, kot da je res njegov sin«, se kalif *Mohavija Tretji* globoko zamisli in reče: *Razpnite poleg njega imama in kadi-jo, ki sta ga obsodila, za vsak primer.*« Zgod-ba je končana, režija ponovitve usode je pri-peljala do tega, da je ta postala skrajno ver-jetna, tako rekoč realna.

Legenda o *Antoinu Lavoisieru*, ki je že pisana z močnejšo ironično noto, je tekoča ponovitev njegove usode, nič več in nič manj, tematizira pa seveda še eno od mož-nih variant razkoraka med zavezanostjo znanosti in realnostjo politike. Zanimivejši sta še zadnje uvrščeni legendi, v ironično parodičnem tonu pisana zgodba o »vojščaku« *Wernerju Lettowu-Vorbecku*, visokem nemškem oficirju, ki ga na ruski fronti, medtem ko se precej sumljivo približa svo-jemu konju oziroma kobili, ubije granata, druga pa o *Anki Moščanki*, preveč libidinal-no usmerjenem dekletu, ki se med vojno tešča z italijanskimi in drugimi mladci, jò zato okolje poskuša izobčiti, a sama to stori pred njim. *Rožančeva* ironija je v končni zgodbi najočitnejša, legenda je že skoraj do popolnosti travestirana, ni več zgodba o ka-kršnem koli vsaj pogojno »svetniškem« živ-ljenjepisu. Povratek k svetemu je vmeščen v sam zaključek, ko *Moščani* izvedo za *An-kin* konec in eden od njih vzklíkne: »*Bila je svetnica!*«, pripovedovalec pa doda: »*Ta je to rekel tako, kot da je spet Bog.*« *Rožanc* se spet vrne k homo religiosusu, njegov po-vratak pa je dvoumen, protisloven, kar je v bistvu za samo literaturo, zato ker ji omo-goča ambivalenco, ki je tako tipična za dobo, v kateri nastaja, čisto zanimivo. Vsaj v tistih bolj uspešnih legendah je torej možna tudi »katoliška varianta« uporabe tehno-poetskih postopkov postmodernizma.

Tomaž Toporišič

IVICA JE ŽELIO ISPAŠTI FRADER PA JE POČEO PUSITI NIKOTIN, ISPKVA JE TU ČINIC NA TAVANU U SUPI PA I U PODRUMU AKO JE TREBALO.

NAJON NEKOG VRLMEHA NIJE SE HINIO ZAVALITI NITI NA LI U I. 'PUSENJE SAKODI' - UPOZORILI SU GA ISKUSNI PUŠAČI, DOBRANE PLUĆNE NAZARICE - ISKUSNE PUŠAČICE SE NISU IZJASHILE.

NO, NIJE MIKALO MARIO ZA UPOZORENJA, PUSILO MU SE - VE NISE PA DE PUSIO SVE ŠTO MU JE DOSLO POD KUKU, BILO DE TU I CIGARETA, ŠTO SE ODKAZILO NA NJEGOVIM ZDRAVLJU, PRUŽIO DE U LICU, IZGUBIO APETIT...

Davam v hiži ne bode smrd rubite Antiprd !!

MALO POTOM OSJE- TIO JE TEGOBE U OBLIKU PROBADAHA U PLUĆIMA NIJE BILO INOČICE: DOBIO JE RAKA...

IVICA JE ODMAH SHA- NJIO NA TRI KUTIJE DNEVNU NA DAN, HE- DITIM, TO NIJE BILO S- JEDNA DE I TI OHO NADGORE - DOBIO DE ODS I JASTOGA, SIMU SIV, HOŠTRUKU, DAKAJE SVANJE I DRUGE DROGVE MOHO.

JEDNOG DANA ON PO PUSITI U SVOLI. E, TU SE NADGAVA JEDINA SAMOHEVNA MAJKA NEGT KINJA, DAKARICA NESISA, ZABRINE I GONJE SA L LIJEKAMI. ON NEMLANO ODMAHNU GLAVOM I TOGA IM PREPOVEDI DA SE ODRBE NAS- BLIŽEH RIGORU RESTORAN.

KALO NI MEME 12. RICHARDU, JAL' NISU HVALI PENCER, IVICA JE PREPUŠTIO TUŽNOS SUDENI LUDA JE DILJINE, OPIŠANA U 985 NASTAVKA GARANTIVNA FELJTEMA JEDNOG DNE BRIDNICKOG TOBHINA.

REDOVNO PRATECI SVE NOVINE KOJE SU OPIŠIVALE U NA- STAVCIMA NADGONJE TRENUKVE NODGOME ZLE KOBI, UOCI ON TAKO ŽESOBAN GLANAK UASU O' ROZANOTIM PARATROJČEM, ISEKJELITEJEM FENOMIENU BASH KUNI SA KADMAKALANA. ISKRA MADE ZATREPERI I NJEGOVU POZEBULU OKU....

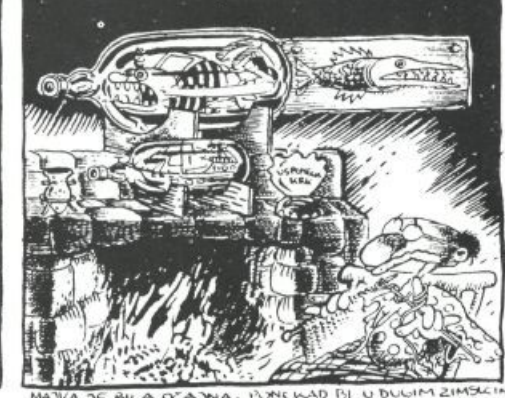
... sa Hamletijki tamponima koji nose znak kvalitete rumske vrne -tovarna- „Leukemija“

NANDEVOJ ŽIRO-RAČUN JE POČELA PRITI- ZATI NOVČANA POMOĆ ZA PUT NA DANELI KADMAKALANA. UŠAVAVO TIKI DANA IVICA DOBIOE NAPAD U ZESTONOG BORBII PROTIV KRATICE ALI TEŠKE BOLESTI, ON KAPITULIRA I

SVAKOG PROLJEĆA RADI SE VELIKK SPREMANJE U KUĆI...

MAJKA DE BILA OČAVNA. PUNE KAD TI U DUVIM ŽIMSKIA VEŠALIMA NA TRENTAL... POKLILU A HETLANJE I NA TRILUTINA POZLETA A REZULTIVIM I KILLI DOMI PREKO POZLAENOG OKVIRA NADGARA, I KAO DA UJET NE ŽIVJAVI NEKI DANI DOLAZA I MINI I U I. TAVIA, IZVUCER IŠ. TUKO ZNAI KODJE G WUTKA D'EXCANDA A ONA BIKA UZ ASTHMA I UZ DVAH PRAVILNIH I NASTAVIJA DVAH... ENDE